

Høringsuttalelse - navnevern i stadnamnlova m.v.

Det vises til høringsbrev av 3.6.d.å. med vedlagt høringsnotat av s.d.

Teksten ble påbegynt med sikte på en artikkel om vern av nedarva stedsnavn i stadnamnlova m.v. for medlemsbladet for Norsk Namnelag - *Nytt om namn* - ved redaktør Botolv Helleland.

Skrivet begrenser seg til det vernet som nedarva stedsnavn har i medhold av lovverket og forvaltningspraksis herunder mangel på vern.

Bakgrunn

Dokumentet er skrevet på bakgrunn av foredrag holdt for Statens kartverk og Språkrådets stedsnavntjeneste i forbindelse med deres fellesmøte om stedsnavn. Møtet ble arrangert på Brekstad hotell, Ørland kommune, den 25.9.2013.

Bakgrunn for forespørselen om å holde foredrag, var undertegnede s aktivitet qua privatperson for å få Overhalla kommune til å bruke rett stedsnavn i forbindelse med én reguleringsplan. Kommunen vedtok den 17.6.13 "Reguleringsplan for Skage sentrum". Skage er sognenavnet, mens det aktuelle tettstedet har et navn og det er Hunn. Opprinnelig var Hunn også navnet på kirka og sognet – i biskop Aslak Bolt's "jordebok" i daværende katolske Nidaros bispedømme fra ca 1440 er navnet *Hunnar kirkia* i genitiv form.

Kommunestyret tok i møte den 21.10.13 klage fra undertegnede m.fl. til følge og endret navnet på planen til "Reguleringsplan for Hunn". Det skjedde først etter betydelig innsats fra flere herunder to skriv fra hhv professorene Kjell Ivar Vannebo (UiO) og Ole Martin Skilleås (UiB) – begge fra bygda – og et opprop som ble støttet av over 230 personer – de fleste fra bygda. Både Vannebo og Skilleås slo fast at sognet og bygda heter Skage og at kirkestedet heter Hunn. Oppropet støttet denne oppfatningen samt ga uttrykk for vern av navnet Ranemssletta som lokalt (tidligere) ble uttalt Ranessletta.

Selv om kommunestyret tok klagen til følge, så var ikke saken derved avsluttet. Kommunestyret vedtok i møte den 16.12.13 å ”reise navnesak” for navna på de to kirkestedene kommunen dvs Hunn og Ranemssletta. Ranemssletta er kommunesenteret. Den 26.5.14 vedtok kommunestyret nye stedsnavn for begge steder ved at kommunens navn Overhalla erstatter Ranemssletta og det vestlige sognet/bygdas navn Skage erstatter stedsnavnet Hunn. Vedtaket ble gjort med forbehold for uttalelse fra stedsnavntjenesten mht skrivemåten for de nye stedsnavna Overhalla og Skage.

Vedtaket ble påklaget av Namdal historielag ved brev av 25.6.2014 til Klagenemnda for stedsnavnssaker og oversendt til førsteinstans som var Overhalla kommune. ***Saken er pr d.d. til behandling i kommunen.*** Det bemerkes at Nord-Trøndelag kulturvernråd støttet klagen.

Språkrådet – stedsnavntjenesten for Midt-Norge har avgitt en faglig uttalelse ved brev av 28.8.2014 til Overhalla kommune, ref. 14/211-4. Hovedmomentene fra brevet er gjengitt nedenfor.

Sentrale problemstillinger

Stadnamnlova slår fast at stedsnavn er kulturminner. Det innebærer at de bør tas vare på. Dette antas i særlig grad å være tilfelle for de eldste stedsnavna som loven benevner for nedarva stedsnavn.

Felles for navna Hunn og Ranemssletta er at de begge er nedarva stedsnavn. Trass det har Overhalla kommune vedtatt å gi nye navn for de to kirkestedene. Det antas at vedtaket strider mot stadnamnlovas formål. Det sentrale rettslige spørsmålet er om vedtaket også strider mot lovens regler ellers.

Dette er ikke en isolert sak. Tilsvarende har også skjedd andre steder. Saken har derfor prinsipiell interesse og de sentrale problemstillingene synes å være:

- Hva er formålet til stadnamnlova?
- Er det samsvar mellom lovens formål og de enkelte bestemmelser?
- Hvilken rettslig status herunder vern, har nedarva stedsnavn?
- Er det rettslig adgang til å endre og/eller fjerne slike stedsnavn, herunder erstatte dem med andre stedsnavn? Var vedtaket i Overhalla i samsvar med lovens formål og/eller lovens bestemmelser ellers?
- Hvis loven åpner for å fjerne nedarva stedsnavn - under hvilke forutsetninger kan det skje, på hvilken måte - og hvem kan gjøre hva? Hvilke forvaltningsorgan kan vedta hva?
- Er innskrenkningen av klageretten etter stadnamnlova i samsvar med lovens formål?
- Hvordan er kvaliteten på lovgivningen? – er det behov for endringer?
- Følges lovbestemmelser av statlig og kommunal forvaltning og virksomheter?
- Hvilke svakheter er det i statlig og kommunal forvaltning på dette området?
- Hva bør gjøres?

Kort sammendrag og innholdsfortegnelse

Stedsnavna er under press og mange forsvinner ut av bruk og andre blir fjernet gjennom vedtak i forvaltningen. Stadnamnlova ble vedtatt for å føre kontroll med skrivemåten og fra 2006 ble det også inntatt en ny bestemmelse som skulle gi stedsnavna økt vern. Beklageligvis kan det se ut til at lovendringen medførte svekket vern. I tillegg synes Kulturdepartementet å ha gitt uttrykk for feil lovforståelse med den følge at kommuner nå vedtar å fjerne nedarva stedsnavn med støtte fra Statens kartverk. Denne utviklingen er i strid med lovens formål. Departementet arbeider med revisjon av loven og har sendt ut et høringsnotat. Dette skrevet er også en høringsuttalelse. Vi får se hva som blir vedtatt. Skrevet er inndelt slik:

- Lovteknikk - lovendring versus ny lov
- Stadnamnlovas formål – stedsnavn er kulturminner
- Hva betyr ”stadnamn” i stadnamnlova?
- Ulike grunnlag/hjemler for å vedta stedsnavn
- Matrikkellova - ”Navngiving av eiendommer og adressering”
- Kommunal myndighet til å navngi egne anlegg og områder
- Sentrale bestemmelser i stadnamnlova – navnevern fom. 1.8.2006
- Kort om stadnamnlova § 2 1.ledd – stedsnavn brukt på nye steder
- Stadnamnlova § 3 2.ledd – utskiftning av nedarva stedsnavn med nye navn
- Hvilket vedtaksorgan er evt det rette for det tilfelle at det gjeldende § 3 hjemler navnebytte?
- Bakgrunn og begrunnelse for stadnamnlova § 3
- Hva ble endret med § 3 2.ledd?
- Hvor svekket er vernet av nedarva stedsnavn?
- Hva er ”tettbebyggelse” og ”tettsted”?
- Feilaktig vegskilting – årsaker, gjennomføring og konsekvenser
- Hvorfor bør nedarva stedsnavn tas vare på?
- Verner kommunene de nedarva stedsnavna?
- Nærmere om ”tettsted” – SSBs begrep
- Skriv fra professorene Vannebo og Skilleås om navna Hunn og Skage i Overhalla kommune
- Overhalla kommune vedtok å endre navn på de to kirkestedene i kommunen
- Samme navn på flere nivåer – er det ønskelig eller et problem?
- Kort om § 3 1.ledd – Klagenemndas sak 4/2013
- Klagerett etter stadnamnlova § 10
- Hva med statlige virksomheter – er de bedre enn kommunene?
- Uttalelse fra Språkrådet ved stedsnavntjenesten i Midt-Norge – brev til Overhalla kommune
- Skiltforskriften - stedsnavnskilt
- Nærmere om Orkdal-saka – Gjølme vs Råbygda – og Sivilombudsmannen
- Internasjonale forpliktelser ift immaterielle kulturminner – UNESCO-konvensjon
- Hva bør gjøres på sentralt hold?

Lovendring versus ny lov

Da stadnamnlova ble vedtatt i 1990, var den sentrale bestemmelsen at enkelte offentlige organer kunne fatte vedtak om **skrivemåte** for stedsnavn. Lovens forarbeider var NOU 1983: 6 Stadnamn og Ot.prp. nr 66 (1988-89) Lov om stadnamn. Loven er fortsatt preget av det.

Loven ble endret ved lov av 10.6.2005 nr 53 og endringen trådte i kraft 1.8.2006, jf kgl.res. av 10.6.05. Dette var en omfattende endring med nye bestemmelser og ny rekkefølge av paragrafene. Av den grunn burde det ikke vært foretatt lovendring, men derimot fastsettelse av en ny lov. Viser her til hovedutredningen fra det regjeringsoppnevnte

Lovstrukturutvalget - NOU 1992: 32 Bedre struktur i lovverket. Lovteknikkheftet fra Justisdepartementet burde gjort det klart at det er slik.

Høringsnotatet legger ikke opp til endring av lovens systematikk. I slike tilfelle er det vanlig å foreta endring av utvalgte bestemmelser i loven dvs å ikke vedta ny lov. På grunn av at det ved forrige lovrevisjon burde vært vedtatt ny lov i stedet for å endre daværende lov, kan det vurderes å vedta ny lov nå slik at en forhindrer evt misforståelser basert på forrige lovrevisjon.

Lov om stadnamn – formål – stedsnavn er kulturminner

Den sentrale loven mht å regulere stedsnavn er lov 18.5.1990 nr 11 om stadnamn – her gjengis:

”§ 1. Formål og verkeområde

Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk og tenleg, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.

Lova skal sikre omsynet til samiske og kvenske stadnamn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtalar og konvensjonar.

Lova gjeld når organ for stat, fylkeskommune og kommune skal fastsetje stadnamn eller skrivemåten av dei, eller bruke dei i tenesta. Lova gjeld også bruk av stadnamn i selskap som det offentlege eig fullt ut og i læremiddel som skal brukast i skolen. Departementet kan i særskilte tilfelle gi forskrift om at lova skal gjelde når selskap som det offentlege ikkje eig fullt ut, skal bruke stadnamn. ...” (uthevet her).

Det fremgår ikke av loven hva som menes med kulturminne. I kommentar til § 12 i Ot.prp. nr 42 (2004-05) står det at

”Stadnamn er immaterielle kulturminne, og som slike har dei krav på vern.”(u.h.)

Det antas at det her siktes til at loven er et svar på dette kravet dvs at formålet med loven er å gi slikt vern. I tillegg kan det tenkes at det her også siktes til **Norges internasjonale forpliktelser** gjennom avtaler i FN-regi dvs **UNESCO**. Viser til nærmere omtale nedenfor.

Det er her også nærliggende å se på lov 9.6.1978 nr 50 om kulturminner (**kulturminneloven**) – her gjengis:

”§ 1. Lovens formål.

Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovs formål.

§ 2. Kulturminner og kulturmiljøer – definisjoner.

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

Reglene om kulturminner og kulturmiljøer gjelder så langt de passer også for botaniske, zoologiske eller geologiske forekomster som det knytter seg kulturhistoriske verdier til.

Etter denne lov er det kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som kan vernes. Ved vurdering av verneverdier kan det i tillegg legges vekt på viktige naturverdier knyttet til kulturminnene.” (u.h.)

Begge lovene er underlagt Kulturdepartementet og de slår i fellesskap fast at **alle stedsnavn er kulturminne**, jf § 1 1.ledd i begge nevnte lover. Dette må særlig være tilfelle for nedarva stedsnavn og i økende grad med alderen, jf stadnamnlova 2 bokstav d – se nedenfor.

Lov om stadnamn – virkeområde – hva er ”stedsnavn”?

§ 2. Definisjonar

I denne lova tyder:

- a) stadnamn, namn på geografiske punkt, liner og område som kan kartfestast*
- b) gardsnamn, namnet på heile det gardsområdet som eitt eller fleire gardsnummer er knytte til*
- c) bruksnamn, namn på eigedom med eitt eller fleire bruksnummer eller festenummer under*

- eit gardsnummer*
- d) **nedervd stadnamn**, stadnamn som munnleg eller skriftleg er **overlevert frå tidlegare generasjonar**
- e) **lokal talemålsform**, den uttaleforma som er i allmenn bruk av folk som har tradisjonell tilknytning til staden, gjennom busetjing eller årviss næringsverksemd
- f) **rettskrivingsprinsipp**, allmenne reglar for korleis lydar og lydkombinasjonar skal givast att i skrift. ” (u.h.)

§ 2 bokstav a er identisk med § 1 første ledd i loven av 1990. Ved lovendringen i 2005 ble bestemmelsen flyttet til § 2.

Også administrative områder kan navngis og kartfestes. Spørsmålet er om slike navn også er å anse som stedsnavn etter stadnamnlova. Nevnte definisjon tyder ikke på det.

Av høringsnotatet av 3.6.2014 fremgår følgende:

*”Ut frå erfaring med korleis lova blir oppfatta, er det ikkje nødvendigvis slik at det er så lett å forstå at **stadnamn etter definisjonen også omfattar namn på t.d. bruer, tunellar, bygningar, kommunar og skulekrinsar**. Definisjonen av stadnamn formidlar ikkje dette intuitivt, sjølv om det er **presisert i kommentarane til § 2**, og sjølv om det kan synast klart frå ein namnefagleg ståstad. **Misoppfatningar** av kva som etter lova er ein stad og eit stadnamn, er opphav til misnøye og uvisse i lokalsamfunna kring spørsmål om kva typar namn som skal ha ein skrivemåte etter stadnamnlova. Departementet meiner at den eksisterande definisjonen av stadnamn i dag er for abstrakt, og føreslår å formulere ein heilt ny definisjon. Framlegget er å ta inn i ny § 2 bokstav a) dei same forklarande omgrepa som i dag er brukte i kommentarane til § 2. Stadnamn blir etter dette ikkje lenger ”punkt, liner og område”, men ”terrengformasjonar, kulturformasjonar og **administrative område**”. Endringa vil gjere det enklare for brukarane å forstå kva eit stadnamn etter lova er. Framlegg til endring i definisjonen av stadnamn i bokstav a) inneheld **ingen materielle endringar**. Det er ei rein presisering av kva det materielle innhaldet i definisjonen er, dvs. kva omgrepet stadnamn i lova omfattar.”(u.h.)*

På Språkrådets nettside - <http://www.sprakradet.no/Tema/Stedsnavn/> - heter det bl.a.:

*”Stedsnavn er navn på geografiske lokaliteter som for eksempel **gårder ..., innsjøer ..., elver ..., øyer..., fjell... og gater og veier** Stedsnavna har flere funksjoner i et samfunn, både som adresser og som kulturbærere.”(u.h.)*

Det tyder på at det ikke bare folk flest som misforstår. Det bemerkes at brosjyre sendt til kommunene opererer med et videre begrep. Det kan tyde på at språkbruken ikke er konsekvent. I dette skrevet er det den rettslige betydningen som har interesse dvs hva som er korrekt fortolkning av loven.

Det anførte i høringsnotatet kan synes å medføre riktighet ved at det i merknadene til § 2 i Ot.prp. nr 42 (2004-05) bl.a. heter at stedsnavn kan deles i fire grupper:

- Terrengformasjoner,
- Kulturformasjoner,
- **Administrative områder** (kommuner, sokn, skolekrinser, valkrinser osv.) og
- **Bygninger og institusjoner.**

De to siste avviker klart fra både lovens definisjon og vanlig forståelse av ordet stedsnavn, jf det siterte fra Språkrådet. Det bemerkes at § 2 bokstav a må leses i sin helhet. Det innebærer at en ikke kan lese "... område som kan kartfestast" isolert. Konsekvensen av det er at stedsnavn ikke omfatter alt som kan kartfestes.

Det er her berettiget å minne om at det er begrenset hvor mye en kan avvike fra lovteksten ved merknader i forarbeidene. Etter mitt syn har en som vist foran i Ot prp. nr 42 gått for langt med den følge at både administrative områder, bygninger og institusjoner falt utenfor. I tillegg bemerkes det at det ikke synes å være gjennomtenkt hvilke konsekvenser det hadde å medta administrative navn og navn på institusjoner og bygninger.

Videre er det ikke klargjort om også andre administrative navn er å anse som stedsnavn dvs statlige og fylkeskommunale administrative enheter. Høringsnotatet klargjør at administrative navn m.v. skal inkluderes, men klargjøringen kan skape problemer med å anvende alle bestemmelser ift alle typer stedsnavn.

Samme sted i Ot.prp. nr 42 (2004-05) heter det at

"I første ledd bokstav a (dvs til nevnte § 2 – tilføydd her) er omgrepet "stadnamn" definert med ei videreføring av definisjonen i den opphavlege loven." (u.h.)

Dette er åpenbart ikke korrekt. Forarbeidene til loven av 1990 dvs Ot.prp. nr 66 (1988-89) hadde ingen tilsvarende merknader til § 1 – hvor tilsvarende tekst da stod. I merknad til § 1 i Ot.prp. nr 66 (1988-89) heter det bl.a. at

"Stadnamn er ei fellesnemning for namn på lokalitetar av ulike slag. ... som t.d. bruksnamn og naturnamn.

...

Bruksnamna ... er avgrensa til å gjelde namn på eigedom med gards- og bruksnummer eller gards-, bruks- og festenummer." (u.h.)

Her er det ikke spor av navn på administrative områder og heller ikke navn på bygninger og institusjoner.

Det bemerkes at heller ikke redaktøren i nettstedet Rettsdata synes å ha fått med seg at navn på administrative enheter er å anse som stedsnavn. I hvert fall er det ikke opplyst og/eller kommentert – dette til tross for at redaktøren har god tilgang til forarbeidene.

Det er ikke slik at en kan gi lovbestemmelser ved forarbeider og de alene. Etter mitt syn representerer tillegget med administrative navn og navn på bygninger et radikalt avvik fra lovteksten med den konsekvens at begge falt utenfor gjeldende lov. Det er antakelig denne ”mangelen” som forsøkes rettet opp ved foreliggende utkast til ny § 2 bokstav a.

Det bør gjøres klart om også andre administrative navn enn kommunale dvs statlige og fylkeskommunale også skal anses som stedsnavn etter loven. Videre burde det gjøres klart om loven skal omfatte alle typer administrative navn eller ikke. Her nevnes fylkeskommuner, rettskretser, forsvaret, politidistrikter samt andre sektorinndelinger som for eksempel ulike statlige sektorer/tilsyn.

Høringsnotatet tar sikte på å rydde opp i evt. ”misoppfatninger”. Etter mitt syn er det feil å beskrive en tolkning i samsvar med det anførte her for en misoppfatning.

Forslaget i høringsnotatet ser ut til å være i samsvar med det som kommer til uttrykk i høringsnotatet og **forslaget til ny § 2 bokstav a** lyder:

*”Stadnamn: namn på **terrengformasjoner** (t.d. fjell og vatn), **kulturformasjoner** (t.d. gardar, vegar og bruer), **administrative område** (t.d. kommunar og sokn) og **institusjoner** (t.d. bygningar)” (u.h.)*

Høringsnotatet klargjør heller ikke om **statlige administrative områder** skal medtas. Det bør gjøres.

Det kan også se ut til at bygninger i forslaget er koblet sammen med institusjoner dvs at kun bygg knyttet til institusjoner er medtatt. Det er en vesentlig innskrenkning ift forarbeidene i Ot.prp. nr 42, se foran.

Videre bør det gjøres klart om forslaget begrenser seg til offentlige bygninger/institusjoner. Når det ikke er gjort, må en gå ut fra at loven vil omfatte også privateide institusjoner og bygg. Det er ikke foretatt noen avgrensning f eks ift størrelse eller lignende og det innebærer at loven vil omfatte et meget stort antall administrative områder, institusjoner med tilhørende bygninger. Antall naturnavn er selvsagt langt større.

Det er på det rene at kapasiteten til stedsnavntjenesten er begrenset. Det foreligger opplysninger som tyder på at den også er i ferd med å svekkes. Forslaget om å utvide lovens saklige virkeområde synes ikke å samsvare med reduksjon av saksbehandlingskapasiteten. Spørsmålet synes heller ikke vurdert slik det burde vært gjort, jf den regjeringsfastsatte

Utredningsinstruksen. Viser her til pkt 13 i høringsnotatet om administrative og økonomiske konsekvenser av forslaget, se s. 30. Konsekvensen av økt reguleringsomfang kombinert med redusert administrativ kapasitet og kompetanse, tilsier normalt økt antall ubehandlede saker samt økt feilprosent.

På grunn av at loven § 3 kun omhandler nedarva stedsnavn, antas det at den viktigste konsekvensen av dette vil være ift § 5 dvs fastsettelse av skrivemåte, se nedenfor.

Det kan være grunn til å spørre om hva som vil være konsekvensen av at navn på kommuner m.v. skal anses for å være stedsnavn regulert etter denne loven? Som vist foran, fastslår stadnamnlova at alle stedsnavn er kulturminner. Loven har videre ingen regel om at kun visse grupper/typer av stedsnavn kan være nedarva. Det skulle tilsi at alle grupper/typer av stedsnavn kan være det og derfor omfattet av § 3.

En konsekvens av det vil være at § 3 setter skranker for adgangen til å endre navn på alle administrative enheter medmindre disse fastsettes ved lov. Tidligere ble enkelte navn på byer fastsatt ved lov. Det skjer ikke lengre og det betyr at **§ 3 begrenser muligheten til å endre administrative navn.**

Spørsmålet er om det er ønskelig og tilsiktet? Gjør de hensyn som tilsier vern av nedarva stedsnavn seg gjeldende ift vedtatte navn? Og bør ikke administrative navn nettopp være gjenstand for endring? Viser her til forventet kommende kommunereform. Ved den forrige på 60-tallet var det ingen stadnamnlov.

Disse spørsmål kunne med fordel vært drøftet i høringsnotatet. Det er som nevnt her, en viss fare for at særlig stadnamnlova § 3 ikke passer til alle eller enkelte typer herunder nyere vedtatte navn.

Hovedtema for dette skrevet er **nedarva stedsnavn**, jf § 2 bokstav d, dvs eldre stedsnavn. Beskrivelsen ”overlevert frå tidlegare generasjonar” er ikke spesielt presis, men gir en klar indikasjon mht alder. Det er vel disse som har et særlig behov for vern. Trass det uttrykker loven at alle er kulturminner uten noen konsekvensvurdering.

Det heter i Ot.prp. nr. 42 s. 31 dessuten at

”I tillegg til å vere kulturminne har stadnamna ei rekkje daglege funksjonar i privat og offentleg bruk. Den viktigste funksjonen ved stadnamn i offentleg teneste er å identifisere eit namneobjekt, ein lokalitet, så eintydig som råd – altså ein adressefunksjon.” (u.h.)

Med ”adressefunksjon” menes ikke her først og fremst adresseparsell og adressenavn, men ”adresser” eller merkelapper som hjelper oss til å orientere oss i landskapet, jf Ot. prp. nr. 42 s. 9 under ”Generelle problemstillinger”.

Det er her grunn til å vise til forarbeidene til § 3 i Ot.prp. nr 42 (2004-05) og da særlig ift diskusjonen om hvilke hensyn som kan tale for at nedarva stedsnavn bør kunne byttes ut med andre navn herunder ”faren for forveksling” mellom steder med samme navn f eks Berg og ”behovet for identifikasjon”, se nedenfor.

Ulike grunnlag/hjemler for å vedta stedsnavn

Høringsnotatet gir uttrykk for at stadnamnlova § 3 ikke hjemler vedtak av stedsnavn m.v. På s. 17 heter det bl.a. at

*”... § 3 fastslår **ikkje vedtaksmyndigheit for val av namn** ..., men er ei støtte for formålsparagrafen.”*

Konsekvensen av det er at stedsnavn må evt vedtas og endres på annet rettslig grunnlag f eks med hjemmel i andre lover. Det er uttrykt på følgende måte i kommentaren til § 5 (s. 21):

*”Vedtak etter stadnamnlova er **ikkje vedtak om kva ein stad skal heite, men vedtak om skrivemåten av namnet**. ... Kven som vel sjølve namnet, er det ingen føresegner om i lova, med unntak av regelen om at **grunneigar fastset namn på eige bruk**. **Reglar om val av namn går fram av ulike lovgjeving, t.d. matrikkellova, kommunelova og kyrkelova.**” (u.h.)*

Spørsmålet om det kan fattes **vedtak** hjemlet i stadnamnlova § 3 behandles nedenfor.

Kommuneloven § 3 lyder:

*”§ 3. **Kommuneinndeling, Kommunnavn.** By.*

- 1. Hver kommune hører til ett fylke. Hvert fylke unntatt Oslo utgjør en fylkeskommune.*
- 2. Endring i den kommunale og fylkeskommunale inndeling avgjøres etter regler fastsatt i lov.*
- 3. **Endring i en kommunes navn avgjøres av Kongen.***
Før navnespørsmålet avgjøres skal uttalelse innhentes fra den eller de berørte kommuner.
- 4. **Fylkeskommunen skal ha samme navn som fylket.***
- 5. **Kommuner med over 5000 innbyggere kan ta i bruk benevnelsen by, dersom kommunen har bymessig tettsted med handels- og servicefunksjoner og konsentrert bebyggelse.** ...”(u.h.)*

Det fremgår av det anførte i forrige punkt at stadnamnlova § 3 setter skranker for adgangen til å erstatte nedarva navn på bl.a. kommuner med nye navn. Kommuneloven § 3 ble sist endret i 1997 og vi forholdet til stadnamnlova § 3 er derfor ikke drøftet i denne lovens forarbeider.

Tilsvarende er tilfelle for forarbeidene til stadnamnlova § 3. Det faktum at **stadnamnlova § 3**

begrenser adgangen til å endre på, erstatte eller fjerne nedarva stedsnavn, **kan skape problemer ifm evt kommunesammenslåinger med tilhørende navneendringer**. Rettslig synes dette å være klart. Det aktuelle spørsmålet blir vel hva Klagenemnda vil hhv ikke vil gjøre.

Pkt 5 ble tatt inn i loven ved stortingsbehandlingen og det finnes derfor ingen særlige forarbeider til denne. Det tilsier bl.a. at ordet "tettsted" ikke er gitt noen spesiell betydning og at vi kan legge til grunn at ordet her brukt slik tilfellet er i dagligtale. Det vises til nærmere omtale av tettsted nedenfor ifm stadnamnlova og Statistisk sentralbyrå (SSB).

Kirkeloven § 2 2.ledd lyder:

*"Endringer i den kirkelige inndeling og navn på kirke, sokn, prosti og bispedømme fastsettes av **Kongen**."*(u.h.)

Med "Kongen" menes regjeringen i formelt statsråd – vedtaksform er kongelig resolusjon (kgl.res.). Fra Kartverket har jeg fått opplyst at slike vedtak fattes av Bispedømmerådet. Det stemmer ikke med det faktum at det ikke er noen note til bestemmelsen som tilsier at myndigheten er delegert. Dette spørsmålet har begrenset interesse her.

Matrikkeloven er omtalt i eget punkt nedenfor.

I tillegg kan både private og offentlige aktører fastsette navn på egne anlegg m.v. i egenskap av eier. Det bemerkes at privat sektor omfatter mer enn landbrukseiendommer dvs gårder og bruk. Her nevnes skoler, private kulturinstitusjoner osv.

Til slutt kan kommuner utøve myndighet og muligvis også fastsette stedsnavn på grunnlag av kommuners "negative avgrensede myndighet", se nedenfor.

Oppsummert har vi følgende grunnlag/hjemler:

- Eier eller administrator/instruerende myndighet innen offentlig sektor,
- Hjemmel i lov og
- Kommuners "negative avgrensede myndighet".

Felles for disse tre nevnte typer grunnlag for å vedta stedsnavn er at grunnlagene er begrenset på ulike måter. Disse begrensningene burde vært beskrevet i Ot.prp. nr 42 og i foreliggende høringsnotat. Alternativt er å referere fra relevante tekster av forarbeidene til alle aktuelle lover. **Stadnamnlova § 3 strammes noe opp i tråd med høringsnotatet, jf "samme funksjon"**.

Matrikkellova - navngiving av eiendommer og adressering

Navngiving av eiendommer og adressering er regulert i lov 3.9.2005 nr 101 om eigedomsregistrering (matrikkellova) – her gjengis:

”§ 1. Formålet med lova

Lova skal sikre tilgang til viktige eigedomsopplysningar, ved at det blir ført eit einsarta og påliteleg register (matrikkelen) over alle faste eigedommar i landet, og at grenser og eigedomsforhold blir klarlagde.

Lova skal vidare sikre tilgang til eit felles geodetisk grunnlag, jf. kapittel 8.

§ 4. Matrikkelen

Matrikkelen skal innehalde opplysningar om den enkelte matrikkeleininga som er nødvendig for planlegging, utbygging, bruk og vern av fast eigedom, under dette offisielle nemningar og opplysningar om den enkelte bygning, bustad og adresse. Matrikkelen skal vise grensene for matrikkeleiningane, under dette grenser for uteareal som inngår i eigarseksjon.

Matrikkelen skal innehalde opplysningar om pålegg som gjeld bruk av grunn eller bygningar på vedkommande matrikkeleining.

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om innhald i matrikkelen.

Kapittel 4. Adresser til eigedommar og bygningar

§ 21. Fastsetjing av offisiell adresse

Kommunen fastset offisiell adresse. *Før kommunen gjer endeleg vedtak om offisiell adresse, skal dei som vedtaket får verknad for, få høve til å uttale seg.*

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om utforming, tildeling, endring og skilting av offisiell adresse, og om kommunen sitt høve til å fastsetje utfyllande lokale forskrifter.” (u.h.)

Det er fastsatt slik forskrift ved forskrift 26.6.2009 nr 864 om eiendomsregistrering (**matrikkelforskriften**). § 51 lyder:

”§ 51. Adressenavn

(1) Kommunen skal tildele alle gater, vegar, stier, plasser og områder som blir brukt til offisiell adressering, et navn som er entydig innenfor kommunen. Skrivemåten fastsettes etter reglene i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn. Navnet føres i matrikkelen som adressenavn for vedkommende gate, veg, sti, plass eller område. Dersom navnet er på flere enn 22 posisjoner, skal det ved tildelingen også fastsettes en forkortelse for navnet. Forkortelsen skal

være entydig innenfor kommunen, og **kan i alle sammenhenger brukes i stedet for adressenavnet.**

(2) Kommunen skal tildele alle gater, veier, stier, plasser og områder som er gitt adressenavn, eller som er forutsatt brukt til offisiell adressering, en entydig numerisk identifikasjon.”(u.h.)

Kommuners adgang til å fastsette slike navn er **begrenset ved at formålet er adressering.** Det antas at det ikke kan opereres med forkortelser og bruk i strid med stadnamnlova § 3 2.ledd. Det er således **misvisende at bestemmelsen kun viser til stadnamnlova ift. skrivemåte.**

Det er her **verdt å merke at denne forskriftsbestemmelsen ikke gi uttrykk for at en skal bruke eksisterende navn** og begrense seg til å gi nye navn på objekter som ikke har navn fra før. Konsekvensen av det kan være at det blir gitt nye navn som er avvikende fra eksisterende navn med den konsekvens at enkelte objekter får to ulike navn og videre at det eldre navnet går ut av bruk og forsvinner. I så fall vil det være i strid med stadnamnlovas formål.

Og videre - hva betyr det at skrivemåten skal følge stadnamnlova § 5? Det må vel bl.a. bety at stedsnavnkonulentene også skal behandle slike saker, jf forskrift av 1.6.2007 nr 592 om skrivemåten av stadnamn. Det er nærliggende å spørre om det er tatt høyde for det økonomisk og er det gjort klart ift stillingsinstruksjoner m.v.?

Henvisningen til stadnamnlova antas å være en henvisning dvs rent informativ, slik at det ikke er påkrevet at matrikkellova kan hjemle tilsvarende regler.

Professor Thor Falkanger som er redaktør for loven i Rettsdata.no skriver ifm loven § 21 følgende:

”Ved kommunens fastsettelse av adresse må det «tas omsyn til at adresser både praktisk og kulturelt har mykje å seie både for den enkelte og for omverda» (prp. s. 185). Offisiell adresse er sammensatt av gate-, vei-, gangvei- eller områdenavn, pluss hus- eller oppgangsnummer, eventuelt også en bokstav. Det forutsettes at matrikelnummerformen etter hvert utgår, og at gateadresseformen blir innført som felles form for hele landet.”

Falkanger nevner ikke forholdet til stadnamnlova. Det bør vurderes gjensidig henvisning.

Det antas at det neppe vil være noen problemer med motstrid mellom lovene. Derimot kan det bli et spørsmål om hvilket klageorgan som er det rette.

Det antas at stadnamnlova er den spesielle loven. Det tilsier at den har forrang, jf **lex specialis-prinsippet** om at spesiell lov går foran generell lov.

Det tilsier at **klageorgan** for klage om valg av navn på en veg, skal behandles av Klagenemnda for stedsnavnssaker. Klagenemnda synes å ha fortolket loven slik i nedenfornevnte sak om Hallvardmovegen i Overhalla – sak 4/2013. Det ville vært en fordel om dette hadde blitt gjort tydeligere.

For ordens skyld nevnes det at matrikkellova § 1 2.ledd benytter termen ”*felles geodetisk grunnlag*”. Det fremgår av http://no.wikipedia.org/wiki/Geodetiske_koordinater bl.a. at

”De geodetiske koordinatene er bredde, lengde og høyde over havet (geodetisk eller ellipsoidisk høyde). Disse benyttes for å kunne gi koordinater til et punkt på Jorden.”

Matrikkelloven er underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Forskriften ble fastsatt av Miljøverndepartementet og er nå også underlagt KMD. Forskriften § 1 bestemmer at Statens kartverk (SK) er sentral matrikkelmyndighet dvs utøvende organ. SK er underlagt KMD. Klageorgan for kommunale vedtak er fylkesmannen, jf loven § 46 2.ledd.

Kommunal myndighet til å navngi nye boligområder, nye bydeler m.v.

Det skapes stadig nye bosettinger slik som boligfelt, bydeler osv. og samfunnet har behov for å navngi slike. Utgangspunktet må være at **eier fastsetter navn** på f eks boligfelt. Eierskapets omfang setter begrensninger her.

Der det ikke er noen eier f eks for bydeler, så kan kommunen fastsette navn. Slik navngiving er ikke regulert eksplisitt i lov. Kommuners myndighet her følger her av at deler av den **kommunale myndigheten er ”negativt avgrenset”**, jf brev av 30.6.1995 fra Sivilombudsmannen (SOM) - sak 94-0679B.7AH. SOM gir s.s. uttrykk for at slik navngiving er omfattet av denne type rettslig kompetanse. ”Negativt” i betydningen – ikke positivt angitt slik det gjøres i lover.

Negativ avgrensning av myndighet avviker fra det normale som er at myndighet gis det enkelte forvaltningsorgan gjennom lovregler. Hovedregelen er at offentlige organer må ha eksplisitt hjemmel dvs normalt utledet av lov, for å gripe inn overfor private. Dette benevnes **legalitetsprinsippet**. Prinsippet er nærmere forklart på nettstedet <http://no.wikipedia.org/wiki/Legalitetsprinsippet>.

En kan si det slik at dette prinsippet i en viss grad ikke gjelder for kommunene. Det forhindrer ikke at kommunal myndighet likevel er begrenset på flere ulike måter, se nedenfor. Spørsmålet er på hvilke måter og hvor mye kommunal myndighet basert på prinsippet om negativ avgrensning er begrenset.

For det første geografisk ved at kommuner kun kan fatte vedtak innen egne grenser. Dernest antas det at myndigheten også er begrenset til saksområder og vedtakstyper hvor kommuner tradisjonelt har hatt myndighet til å bestemme over herunder å fatte vedtak.

Høringsnotatet har en redegjørelse for at kommunenes myndighet er negativt avgrenset og viser til St.meld. nr 12 (2011-12) Stat og kommune – styring og samspel, jf side 17 i notatet. Problemet er at høringsnotatet ikke avgrenser denne kommunale myndigheten og da særlig ift nedarva stedsnavn.

Det sentrale spørsmålet her er om kommuner har praktisert å vedta endring og fjerning av nedarva stedsnavn. Det synes ikke å være tilfelle. Forutsatt at det er korrekt så har ikke kommuner myndighet til å vedta å erstatte nedarva stedsnavn utenfor kommunens administrasjonsområde. Det betyr bl.a. at kommuner ikke har myndighet til å vedta å erstatte nedarva naturnavn.

Statlige organer fastsetter navn på egne anlegg m.v. og må ellers søke hjemmel i lov, jf legalitetsprinsippet.

Sentrale bestemmelser i stadnamnlova – navnevern fom. 1.8.2006

Ved lovendringen i 2005-06 ble det innført en ny bestemmelse om vern av stedsnavn, jf § 3. Forarbeidene til lovendringen er Ot.prp. nr 42 (2004-05) Om lov om endringer i lov 18.mai 1990 nr 11 om stadnamn m.m. Her er noen sentrale bestemmelser slik de lyder etter denne lovendringen:

”§ 3. Navnevern og namnsetjing

*Eit stadnamn kan som hovudregel **ikkje takast i bruk** på ein stad der det tradisjonelt **ikkje høyrer heime**, når det*

- a) er i bruk som etternamn og er verna, eller*
- b) på annan måte er eit særlege namn, eller*
- c) av andre grunnar bør vernast.*

*Eit nedverd stadnamn kan **ikkje bytast ut** med eit **namn utan tradisjon** på staden dersom **ikkje særlege grunnar** talar for det.*

§ 5. Fastsetjing av skrivemåten

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av

- a) offentleg organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd,*
- b) eigar eller festar når bruksnamnet kjem inn under § 8 andre ledd,*
- c) lokal organisasjon med særleg tilknytning til eit stadnamn,*
- d) stadnamnkonsulentane når det gjeld stadnamn i deira område.*

***Kommunen gjer vedtak om skrivemåten** av offisiell adresse og av **namn på tettstader**, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l. Fylkeskommunen gjer vedtak om skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.*

***Statens kartverk gjer vedtak om skrivemåten av andre stadnamn** dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift. Det kan gjerast samlevedtak for skriftforma av eit namneledd innanfor same administrative område.*

*Er det **tvil** om kven som etter desse reglane skal fastsetje skrivemåten av eit stadnamn, kan spørsmålet leggjast fram for **departementet** til avgjerd.*

§ 9. Bruk av stadnamn

*Når **skrivemåten** av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og **ført inn i stadnamnregisteret**, skal han brukast av **eige tiltak** av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.*

Samiske og kvenske stadnamn som blir nytta blant folk som bur fast på eller har næringsmessig tilknytning til staden, skal til vanleg brukast av det offentlege t.d. på kart, skilt, i register saman med eventuelt norsk namn.

Offentlege organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd, skal halde fram med å bruke dei skriftformene som er i bruk av det offentlege når lova blir sett i verk, til det eventuelt blir gjort endringsvedtak.”

§ 10. Klage

Vedtak etter denne lova kan påklagast av dei som etter § 5 første ledd bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stadnamn. Offentleg organ har berre klagerett i saker som gjeld namn dei skal bruke i tenesta. Klageretten gjeld også vedtak gjorde av kommunar og fylkeskommunar. Klage skal grunnngivast. Vedtak gjorde av Kongen og Stortinget kan ikkje påklagast. Feilbruk eller manglande bruk av stadnamn etter § 9 kan påklagast til overordna departement. Klage over manglande vedtak kan påklagast til klagenemnda.

Klager på andre vedtak enn dei som er gjorde av eit departement, skal behandlast av ei klagenemnd oppnemnd av Kongen. I klagesaker av prinsipiell karakter kan klagenemnda gi Norsk språkråd,¹ Sametinget og departementet høve til å uttale seg.

Departement som gjer vedtak om skrivemåte, har plikt til å ta saka opp til ny avgjerd etter klage. Departementet skal i slike saker innhente tilråding frå klagenemnda.

For førebuinga av ei klagesak gjeld saksbehandlingsreglane i § 6 tilsvarande. Elles gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel VI.” (u.h.)

Kommuners rett til å vedta skrivemåten av stedsnavn ble videreført i ny § 5 (tidligere § 6).

§ 9 erstattet tidligere § 3. Det er fortsatt **kun stedsnavn med vedtatt skrivemåte** og som er ført inn i registeret, **som offentlige organer er pålagt i § 9 å bruke av eget tiltak**. Dette kan synes å avvike noe fra § 1 hvor det står at alle stedsnavn er kulturminne og at formålet med loven er å ”... medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna” dvs alle. Det er derfor nærliggende å spørre om hvorfor nedarva stedsnavn uten vedtatt skrivemåte, ikke skal være omfattet av nevnte plikt i § 9 samtidig som ny navn med klart begrenset kulturell verdi er medtatt. Er dette en glipp i lovarbeidet?

Den tekniske forklaringen synes å fremgå av merknadene til § 9 i Ot.prp. nr 42 (2004-05) s. 35 hvor det bl.a. står at

*”Første ledd pålegg offentlig organ m.v. plikt til å bruke fastsette **namneformer** i tenesta når slike finst.”(u.h.)*

Men slik er ikke § 9 1.ledd formulert. Det er nærliggende å anta at årsaken var at loven før lovendringa som trådte i kraft i 2006, kun omhandlet skrivemåten. I så fall kan det se ut til at spørsmålet jeg reiser her ikke er blitt vurdert ved lovendringen i 2005-06 med den følge at nedarva stedsnavn er blitt uteglemt. Jeg kan ikke se at det skulle kunne være noen god grunn for at offentlig organers plikt til å bruke navn skal være begrenset til de som har fått skrivemåten vedtatt. Det kan vanskelig herske tvil om at denne plikten i første rekke burde omfatte de nedarva stedsnavna. Spørsmålet bør vurderes og et bevisst valg bør tas.

Formålsbestemmelsen i § 1 synes klar og må nok fortolkes slik at offentlige organ har en plikt til å bruke alle kjente stedsnavn og i særlig grad må det være tilfelle for nedarva stedsnavn som har størst verdi som kulturminne. Det kan synes som at Overhalla kommune og muligvis også Orkdal kommune har etterlevd § 9, men ikke lovens formålsbestemmelse i §

1, jf Klagenemndas vedtak som i ettertid er kritisert av Sivilombudsmannen, se nedenfor. Det ser ut til at det **ikke samsvar mellom lovens formål og § 9**. Viser til nærmere redegjørelse nedenfor.

Daværende Kultur- og kyrkjedepartementet fastsatte den 1.6.2007 **forskrift** nr 592 om **skrivemåten** av stadnamn.

Kort om stadnamnlova § 3 1.ledd – stedsnavn brukt på nye steder

§ 5 sier klart hvilke offentlige organer som kan fatte **vedtak** om **skrivemåten** av stedsnavn. Forvaltningsloven opererer med to typer vedtak – forskrifter og enkeltvedtak, jf § 2. Det er her tale om å fastsette skrivemåten av enkelte navn og det kan da ikke være noen tvil om at det her er tale om **enkeltvedtak**. Det kunne derfor fremgått av lovteksten.

§ 3 1.ledd setter begrensninger i navngivingsvirksomheten på den måten at kjente stedsnavn kun kan benyttes på nye steder under de forutsetninger som er angitt i bestemmelsen. Begrensningen ligger i flytting av stedsnavn – vi kan kalle det **navneflytting**. 2. ledd omhandler **navnebytte**, se nedenfor.

Bakgrunnen for bestemmelsen er den såkalte Portør-saka, se nedenfor. Det fremgår ikke av merknadene til § 3 i Ot.prp. nr 42 (2004-05) hvorfor navn bør kunne anvendes der de ikke hører heime. Det ville vel vært mer nærliggende å si at ved navngiving av f eks et nytt boligfelt så skal korrekt naturnavn benyttes samt å angi prinsipper for valg mellom slike. Sikter her til forslag til ny § 2 bokstav g hvor det foreslås innført definisjon av primærfunksjon. En naturlig oppfølger av dette forslaget ville vært å si at stedsnavnet med primærfunksjon på stedet bør velges. På den måten ville stedets naturnavn fått leve videre. Og det er vel det som er formålet med loven?

Fra dette utgangspunktet kunne en åpne opp for å gjøre unntak under nærmere gitte forutsetninger om det vurderes å være behov for det. Behovet bør i så fall beskrives klart.

Slik bestemmelsen er utformet, er det sentrale utgangspunktet uteglemt og fokus er lagt på unntaket. Bestemmelsen synes ”snudd på hodet”. Noe tilsvarende synes også å være tilfelle for 2.ledd. Kommer tilbake til det nedenfor.

I tillegg fokuserer 1.ledd kun på det navnet som ønskes brukt på et nytt sted. Hovedfokus burde vel heller være hva stedets navn faktisk er. Spørsmålet blir i så fall om det er noen tungtveiende grunner for å flytte stedsnavn til nye steder der de ikke hører heim.

Det fremgår av samme Ot.prp. til § 3 1.ledd bokstav c at

”Andre grunner til at eit stadnamn bør vernast, kan vere at namnet har ei særleg historisk eller kulturell interesse på staden ...”.

Dette er vel en beskrivelse som passer for alle eller de fleste nedarva stedsnavna og i så fall kunne en vel med fordel tatt konsekvensen av det slik jeg foreslår her.

Det vises dessuten til at bestemmelsen er rettet inn for å regulere bruk av stedsnavn der de ”tradisjonelt” ikke hører hjemme. Det antas at med ”tradisjonelt” siktes det til en større krets enn nedarva stedsnavn.

Forbeholdet ”som hovedregel” er foreslått tatt ut. Det er bra, men avhjelper ikke at bestemmelsen ikke er begrunnet i et reelt behov for å bruke etablerte stedsnavn på nye steder.

Alle steder i hele landet har stedsnavn og det er de som bør brukes når nye navn skal gis. Verken forarbeidene til gjeldende lov eller notatet har noen opplysninger om at dette ikke er mulig eller at bruk av stedege stedsnavn vil skape problemer.

Som nevnt var den direkte foranledningen til § 3 1.ledd et ønske om å stanse et forsøk på bruk av navnet Portør i forbindelse med ny kommersiell brygge et godt stykke unna stedet Portør i Kragerø kommune, Telemark. Det har nok satt sitt preg på formuleringen ved at den er defensiv. Det bør vurderes en mer offensiv hovedregel som er bedre i samsvar med lovens formål. For ordens skyld argumenteres det ikke her for etableringsbegrensning for firmaer med naturnavn f eks Berg AS. De må selvsagt kunne etablere seg også på steder som ikke heter Berg.

Stadnamnlova § 3 2.ledd – utskiftning av nedarva stedsnavn med nye navn

Hovedfokus i dette skrivet er nedarva stedsnavn som er eksplisitt omhandlet i 2.ledd. Bestemmelsen lyder:

”Eit nederva stadnamn kan ikkje bytast ut med eit namn utan tradisjon på staden dersom ikkje særlege grunnar talar for det.”(u.h.)

Bestemmelsen **forutsetter** at bytte av nedarva stedsnavn kan skje. Spørsmålet blir da hvem som kan foreta slikt bytte av navn, under hvilke forutsetninger og på hvilken måte? Verken bestemmelsen selv eller forarbeidene gir svar på disse spørsmålene. Det er en klar svakhet.

En kan uten videre slå fast er at bestemmelsen viser til en aktiv handling. Det er da to mulige alternativ:

- At navn byttes ut de facto handling herunder bruk/feil bruk/ikke-bruk eller så
- Skjer det i som resultat av en beslutning fra private eller av et offentlig organ.

Første alternativ kan utføres av både private og offentlige aktører. Nevnte sak fra Overhalla startet med bevisst unnlattelse av å bruke korrekt stedsnavn på reguleringsplanen.

Som vist foran heter det i **høringsnotatet** på s. 17:

”... § 3 fastslår ikkje vedtaksmyndigheit for val av namn ..., men er ei støtte for formålsparagrafen.”(u.h.)

Dette følges opp i kommentaren til § 5 (s. 21):

”Vedtak etter stadnamnlova er ikkje vedtak om kva ein stad skal heite, men vedtak om skrivemåten av namnet. ... Kven som vel sjølve namnet, er det ingen føresegner om i lova, med unntak av regelen om at grunneigar fastset namn på eige bruk. Reglar om val av namn går fram av ulike lovgjeving, t.d. matrikkellova, kommunelova og kyrkelova.” (u.h.)

Departementet har tydeligvis oppfattet det slik at det er behov for å klargjøre at § 3 ikke hjemler fastsettelse av navn. Det er ikke vanskelig å si seg enig i at det var behov for slik klargjøring. Det bemerkes at dette var hovedfokus i nevnte foredrag. Det er således mulig at jeg er blitt hørt her.

Departementet skriver videre at

*”Departementet meiner at tittelen på paragrafen **skapar forvirring** kring helt sentrale formål med ei lov – nemleg å slå fast kven som har rett til å gjere kva. Framlegget til lovendring er derfor å fjerne namnsetjing fra tittelen i § 3. **Ei slik endring tilfører eller fråtek ikkje lova materielt innhald, men er klargjerande** for innhaldet i paragrafen og tilhøvet mellom stadnamnlova og anna lovverk.”(u.h.)*

Dette begrunnes bl.a. med at

”... dei som les lova, leitar etter ein annan paragraf i lova der denne kompetansen til å namnsetje er fastsett – og finn han heller ikkje der.”

Hvilke tiltak er det departementet anviser?

For det første foreslås det å fjerne ordet ”namnsetjing” i overskrifta. Det er neppe tilstrekkelig for å fjerne nevnte uklarhet. Tilsvarende antas også å være tilfelle for en mindre endring av 2.ledd – forslaget lyder:

*”Eit nedervd stadnamn som er i bruk i **ein funksjon, kan berre bytast ut med eit anna namn som har tradisjon på staden i same funksjonen. Unntak kan gjerast dersom særlege grunnar talar for det.**”(u.h.)*

Både gjeldende lov og høringsnotatet taler om å bytte ut eksisterende nedarva stedsnavn. Det leder tanken i retning av at noen derved får kompetanse til å gjøre nettopp det. Men som vist så slår høringsnotatet fast at § 3 ikke hjemler noen vedtak med den konsekvens at 2.ledd begrenser seg til å sette skranker for at nedarva navn skal kunne erstattes av andre navn, men uten å klargjøre om bytte av navn kan skje som ledd i et vedtak eller på annen måte. Formuleringen er generell og må derfor antas å få anvendelse for begge endringsmåter.

Spørsmålet som her bør stilles er om departementet ”har tatt munnen for full” med ”fare for at barnet skylles ut med badevannet”. Sagt på annen måte at en har gått lengre enn hva de burde.

Det departementet foreslår er i realiteten at det etter nytt lovvedtak ikke skal kunne fattes noen vedtak med hjemmel i § 3. Jeg antar at de her har hatt fokus på at § 3 ikke skal hjemle navneflytting og navnebytte hjemlet i hhv 1. og 2.ledd. Det samsvarer med mitt spørsmål/synspunkt på nevnte konferanse.

Departementet har imidlertid gått lengre enn det. Konsekvensen av forslaget er at § 3 blir at det heller ikke kan fattes noen forvaltningsvedtak ved brudd på bestemmelsen. Det betyr at **Klagenemnda ikke kan behandle slike saker og at de derfor må tas direkte til domstolene.** Sagt på annen måte gir høringsnotatet uttrykk for at § 3 er eller i det minste skal bli en ren **handlingsregel**, jf Eckhoff, Rettskildelære 1979 s. 45. Motsatsen er kompetanse-regler, se s.s. Det bemerkes at § 5 er en kompetanseregulering.

Hvordan har Klagenemnda tolket bestemmelsen? I klagesak fra Orkdal har nemnda fattet vedtak uten å si eksplisitt at vedtaket er hjemlet i § 3. Noe annet alternativ finnes ikke og vi kan derfor slå fast at Klagenemnda la og legger til grunn at de får tildelt myndighet til å fatte vedtak ved brudd på § 3.

Klagenemndas vedtak ble påklaget til Sivilombudsmannen (SOM). Hvordan tolket SOM samme bestemmelse?

SOM kritiserer vedtakets innhold, men stiller ikke spørsmål ved det faktum at Klagenemnda fattet vedtak. Det må forstås dit hen at SOM tolker § 3 på samme måte som nemnda.

Vi kan på dette grunnlag slå fast at både Klagenemnda og Sivilombudsmannen legger til grunn at Klagenemnda har rettslig kompetanse/myndighet til å fatte vedtak hjemlet i § 3. De tolker derfor ikke loven på samme måte som departementet i høringsnotatet.

For ordens skyld vises det her også til **notat** fra saksbehandler i Kulturdepartementet av 6.4.2011 hvor det bl.a. står at det kan klages på vedtak om nedarvet stedsnavn dvs ift § 3. Det tilsier at **departementet tidligere hadde samme syn som nemnda og SOM**. Notatet er gjengitt og kommentert nedenfor.

Departementet bør av disse grunner se nærmere på disse spørsmål. Hvis forslaget opprettholdes så vil konsekvensen være at det ikke blir mulig å påklage brudd på § 3 og eneste alternativ vil være å ta saken til domstolene. Tvisteloven § 6-2 bestemmer at sak mot offentlig myndighet ikke kan anlegges mot "offentlig myndighet". **Konsekvensen av det vil være at slike saker må tas direkte til tingrettene.**

Jeg tillater meg å betvile at departementet har ment det de skriver. Det baseres bl.a. på det faktum at det ikke finnes noen antydninger om at saker som berører § 3 ikke skal kunne påklages til Klagenemnda. Klagesaka fra Orkdal er behandlet i eget punkt nedenfor.

Forslaget til nytt 2.ledd synes videre å forutsette at to ulike navn kan ha én og samme funksjon. Hva menes med det? Av høringsnotatet s. 19 fremgår følgende

"Intensjonen i føresegna andre ledd er todelt: 1) å hindre at namn med stor geografisk utbreiing automatisk blir til fortrengsel for namn som har ei mindre geografisk utbreiing og 2) å hindre at eit nedervd stadnamn bli bytt ut med eit stadnamn som blir oppfatta som "finare", t.d. at kommersielt meir omsetjelege namn trengjer ut nedervde stadnamn i offisielle dokument, kart og skilt. Reglane er viktige for å ta vare på variasjonen i namneverket. Overordna handlar føresegna om å vidareføre så mange namn som råd i primærfunksjonen. Variasjon i kva for lokalitetar (stader) som på folkemunne eller ved vedtak har fått eit namn, gjev variasjon i tilfanget av namnetypar."(u.h.)

Definisjon av "primærfunksjon" er inntatt i forslag til ny § 2 bokstav g som lyder:

"primærfunksjon: den lokaliteten eit namn opphavleg blei brukt som."(u.h.)

Jeg er noe **usikker på definisjonen** pga at den ser ut til å **fokusere på en lokalitet og ikke på opprinnelig navn på denne**. Er det ikke meningen å gi uttrykk for at navn enten kan være primær dvs opprinnelig for stedet eller så er det sekundært dvs overtatt som navn eller tatt i bruk i ettertid i "konkurrans" med det primære navnet? Hvis det er korrekt så vil jeg reise spørsmål om definisjonen bør omskrives.

Selv om det ikke kommer til uttrykk i høringsbrevet så kan det være liten tvil om at nr 2) i sitatet er direkte relevant for 1.ledd, se foran.

Intensjonen om å ta vare på de nedarva stedsnavna er klart positiv. Spørsmålet er om lovgivningen og forvaltningen kan sikre det. Så langt har det ikke vært tilfelle.

Notatet taler om "geografisk utbreiing". Det antas derfor at navn på en kommune er én funksjon, navn på ei bygd én annen, navn på ei grend én tredje og navn på et kirkesogn én fjerde og navn på et kirkested én femte. Enkelte av disse kan selvsagt være sammenfallende i geografisk utstrekning og derfor anses som samme funksjon.

Dette må vel bety at det etter forslaget ikke vil være adgang til å bytte ut et stedsnavn med et navn i en annen funksjon f eks slik Surnadal og Overhalla kommuner har gjort. Forutsatt at det er åpning for det etter gjeldende lov, bør det presiseres og evt inntas i lovteksten at slike navnebytter kan rettes opp.

Pga at formålet er ”... å videreføre så mange namn som råd i primærfunksjonen” så må vel det bety at et navn som har primærfunksjon i én funksjon ikke skal kunne byttes ut med et annet navn i samme funksjonen, men da som sekundært navn. Klagenemnda har fattet et slikt vedtak hvor spørsmålet var valg av et bygdenavn i Orkdal kommune, se nedenfor om saken – Gjølme vs Råbygda. Klagenemnda valgte det navnet de mente hadde primærfunksjon som bygdenavn, men vedtaket ble kritisert av Sivilombudsmannen. Hvis departementet mener at Klagenemnda hadde rett språkfaglig sett, så blir spørsmålet hvordan bestemmelsen med forarbeider skal utformes for å sikre at vedtaket kan opprettholdes.

Det bemerkes at ordet funksjon her benyttes i to ulike sammenhenger – dels som et spørsmål om nivå/geografisk utbredelse og dels hvilket navn som var det opprinnelige i en gitt funksjon. Det er neppe tvil om at denne doble betydningen kan gå tapt for flere med feil som resultat. Departementet bør vurdere språkbruken her.

Oppsummert kan en vel si at forslaget har et dobbelt siktemål – dels å hindre at navn fra et annet nivå dvs normalt navn som omfatter et større geografisk område skal erstatte et annet navn samt at i valg mellom flere navn som brukes om samme fenomen/sted så skal det primære velges.

Høringsnotatets presisering av at § 3 ikke skal hjemle navnebytte innebærer at beslutningsgrunnlaget/hjemmel må hentes et annet sted. Men hva om vedkommende myndighet f eks kommune ikke medvirker? Skal en da bare akseptere at feilen fortsetter? I slike tilfelle vil det gjerne ike være noe vedtak å klage på.

Det kan se ut til at det er en svakheten med gjeldende bestemmelse og foreliggende forslag at begge er defensive med en nærliggende fare for at rett navn ikke vil bli brukt og feil rettet opp. Denne tendensen styrkes ved at det ikke er noe aktivt tilsyn samt at det henvises til lovens klagerett hvor en har innsnevret klageretten klart ift forvaltningsloven og det uten en tilfredsstillende begrunnelse.

Et sentralt tema i strafferetten er ”oppdagelsesrisikoen” dvs at lovbrudd blir kjent for rett myndighet. Hvordan er det ift navnevernet? Blir det ført kontroll/tilsyn?

Det er omtalt i høringsnotatet på side 29:

”Det blir ikke ført tilsyn med namnevala som stat, kommune og fylkeskommune gjer. Vi har derfor ikkje tal på kor utbreidd namneval som strir med stadnamnlova § 3 er, men frå rettleiingsarbeidet til Kartverket og stadnamntenesta veit vi at problemstillingane stadig dukkar opp. Sidan namneval ikkje er vedtak etter stadnamnlova, og dermed ikkje del av saksbehandlinga etter denne lova, vil brot på § 3 elles oppdagast relativt tilfeldig eller i høyringsrundane som gjeld skrivemåte av stadnamn. Departementet kjenner til saker der t.d. kommunar med eit pennestrok fjernar godt innarbeidde, verdifulle stadnamn i nytt planverk, fordi det t.d. verkar praktisk med få namn eller fordi dei kommunetilsette ikkje kjenner namna på staden godt nok. Andre døme er at utbyggjarar får velje namna. Inntrykket er likevel at mange kommunar, fylkeskommunar og statsorgan gjer dei fleste namnevala med omtanke for namnevern.”(u.h.)

Dette innebærer vel at feil gjerne oppdages av vanlige folk med interesse for de lokale stedsnavna. Og hva kan de gjøre?

De kan klage til Klagenemnda forutsatt at de får en forening, organisasjon m.v. til å sende klagen. Det vil ofte ikke være tilfelle og resultatet er at det ikke lykkes å sende noen klage som oppfyller kravene i § 10.

Dette vet departementet og det er vanskelig å forstå hvordan departementet kan begrunne opprettholdelse av § 10. Særlig vanskelig blir det pga at departementet ikke begrunner sitt syn. De begrenser seg til å beskrive manglene og stopper der. Det kan vanskelig bety noe annet enn at departementet ser det som viktigere å begrense antall klagesaker enn at nedarva stedsnavn blir tatt vare på. Høringsnotatets ulike utsagn om at det er viktig å ta vare på nedarva stedsnavn må leses med denne begrensningen. **I klartekst må dette bety at departementet ikke legger særlig vekt på lovens formål.** Det vises til nærmere omtale av klageretten nedenfor.

Det fremgår videre av høringsnotatet at klageretten i lovens § 10 gjelder

”... når vedtak etter anna lovgjeving kan seiast å vere i strid med § 3.”(u.h.)

Det er i og for seg nødvendig og bra, men må ses i sammenheng med innskrenkningen av klageretten.

Sitatet tilsier dessuten at navneendring uten tilhørende vedtak faller utenfor. Spørsmålet er om det er tilsiktet, jf kommuners negativt avgrensede myndighet samt faktiske handlinger.

All navngiving og praksis i strid med § 3 bør vel kunne påklages etter § 10. Det vil være mest i samsvar med lovens formål. Det viktige her er ikke klagene i seg selv, men at Klagenemnda blir kjent med feil og brudd på loven og at de har myndighet og kapasitet til å behandle sakene. Få vil vel sende meldinger til nemnda når de vet at de ikke har rett til å klage.

Videre bemerkes det at forslaget om å dele opp teksten i to perioder/setninger neppe har noen rettslig virkning.

Det er på det rene at både stat, kommuner og fylkeskommuner bryter stadnamnlova og formålet med denne i et betydelig omfang. Det sentrale spørsmålet er om det er vilje til å forhindre det. Etter mitt syn er ikke stadnamnlova og endringsforslagene i høringsnotatet tilstrekkelig. I tillegg synes ikke forvaltningen å ha tilstrekkelig faglig juridisk kompetanse og derfor gjør feil til skade for nedarva stedsnavn. Det interessante spørsmålet da er om dette er et økonomisk spørsmål eller noe annet dvs evne og vilje. På grunnlag av de sakene jeg kjenner til og omtaler i dette skrevet, er det ikke økonomiske grunner.

Forutsatt at det var et klart og reelt ønske at nedarva stedsnavn ikke skal gå tapt, så burde en for det første velge en offensiv tilnærming og slå fast at nedarva stedsnavn skal brukes og at de ikke kan erstattes av nye navn. Videre burde en slå fast at navn med primærfunksjon som har gått ut av bruk i mindre enn f eks 100 år, skal tas i bruk på nytt. Deretter kan en vurdere om det vil være noen reelle og tungtveiende hensyn for å kunne gjøre unntak. Slik vurdering foreligger dessverre ikke. På den måten kan stadnamnlova bli en offensiv beskytter av de nedarva stedsnavna.

Videre bør rette myndigheter se på navnebruk og navnegivingspraksisen til statlige og kommunale organ.

Det er lett å forstå at Portør-saka medførte en defensiv lovutforming. Verre er det å forstå hvorfor 2.ledd ble utformet slik at den nærmest inviterer til å fjerne nedarva stedsnavn stikk i strid med lovens formål.

Tida er nå inne til å foreta en grundig vurdering av hvordan en best kan realisere lovens formål. Jeg savner en mer grundig tilnærming i høringsnotatet hvor en vurderer alternative måter for å realisere lovens formål på dette punkt. Paradoksalt nok legger loven og forvaltningen **større vekt på skrivemåten av stedsnavn enn av at rett navn blir brukt og tatt vare på**. Hva skal en med korrekt skrivemåte om feil navn brukes?

Hvilket vedtaksorgan er det rette for det tilfelle at gjeldende § 3 hjemler navnebytte?

Høringsnotatet klargjør at § 3 i ettertid ikke kan hjemle navnebytte samtidig som det sies at bestemmelsen har skapt forvirring. Det kan vel også stilles spørsmål om ikke § 3 slik den lyder nå kan tolkes slik at den hjemler navnebytte.

Det bemerkes at det ikke er tvil om at § 3 hjemler vedtak for å gripe inn overfor handlinger/vedtak i strid med § 3. Normalt må denne adferden ha materialisert seg slik at Klagenemnda har noe håndfast å gripe tak i. Spørsmålet er om navnemyndighetene også burde kunne gripe inn overfor offentlige organer som bevisst bruker feil navn eller unnlater å bruke korrekt navn.

Forutsatt at det kan fattes vedtak om navnebytte hjemlet i nåværende § 3, blir det et spørsmål om hvem som kan fatte slike vedtak.

Samtidig gir verken bestemmelsen selv eller forarbeidene tilstrekkelig informasjon til å få en klar forståelse av hva som reguleres og av hvem. Vi er derfor henvist til å fortolke § 3.

Det synes ikke å finnes noen annen lovbestemmelse som gir svar her. Vi er derfor i første omgang henvist til å se på § 3 i lys av lovens øvrige bestemmelser og da særlig § 5.

Det korrekte må være å se på hvilke type vedtak som er mest omfattende eller inngripende. Det kan det neppe være tvil om. Å bytte ut et stedsnavn med et nytt må åpenbart være mer omfattende/inngripende enn å vedta skrivemåte. Skrivemåten kan selvsagt endres til det ugjenkjennelige, men det ser vi bort fra her. Det innebærer at vedtak etter § 3 er mer omfattende/inngripende enn vedtak etter § 5.

Det er en kjent **juridisk tolkningsregel** at en **kan trekke slutninger fra det mer til det mindre**. Det motsatte er derimot ikke tilfelle. Konkret innebærer dette at kommuner ikke kan anses å ha myndighet etter § 3 begrunnet med at de er tildelt myndighet etter § 5. Det motsatte ville derimot muligvis kunne forsvares, men det er ikke tema her.

Det følger av dette at hvis det hadde vært meningen å gi kommuner myndighet til å endre navn, så ville og måtte det kommet eksplisitt til uttrykk i loven. Men det skjedde ikke. Det innebærer at kommuner ikke har noen myndighet etter § 3.

Dette innebærer at i den grad bestemmelsen åpner opp for at det kan foretas navnebytte hjemlet i denne, så tilligger denne kompetansen kun staten. Spørsmålet er hvilket statlig organ som i så fall er gitt myndighet til å fatte enkeltvedtak etter § 3.

Som ledd i en fornsking av bynavn, ble navnet Nidaros skiftet ut med Trondhjem ved lov 14.6.1929 og ved lov 6.3.1931 til Trondheim. Søk i Lovdata viser at det etter krigen er fastsatt en rekke kommunenavn ved forskrift ved kgl.res. Ingen er fastsatt etter lovendringen i 2005.

Etter gjeldende lov er kommunenavn stedsnavn. Nidaros var et gammelt navn og antakelig "nedarva". Spørsmålet blir da om navneendringen ville stride mot § 3. Bemerk at navneendringen skjedde ved lov og at det endrer saken.

Under forutsetning av at det kan fattes enkeltvedtak etter § 3 og på grunn av at det ikke er angitt noe organ, så er det nærliggende å fortolke bestemmelsen dit hen at slik evt. myndighet tilligger den øverste utøvende statlige myndigheten dvs **Kongen i statsråd**.

Kongen/regjeringen har ikke delegert myndighet etter § 3. Det innebærer at myndigheten tilligger regjeringen i formelt statsråd dvs fredagsmøte på slottet og at vedtaksformen er kongelig resolusjon (kgl.res.)

Ifølge Lovdata ble daværende Kulturdepartement ved kgl.res. av 4.7.1991 tildelt myndighet til å fastsette forskrift og oppnevne klagenemnd. Det er ingen delegeringsvedtak fra regjeringen etter lovendringen i 2005.

§ 3 åpner ikke for at myndighet kan delegeres til organer som ikke er underlagt regjeringens instruksjonsmyndighet. Det innebærer at **regjeringen ikke kan delegere myndighet** etter denne bestemmelsen **til kommuner og heller ikke til fylkeskommuner**.

I et notat av 6.4.2011 fra Kulturdepartementet er følgende spørsmål fra Statens kartverk inntatt:

"Er Statens kartverk avgjørelsesmyndighet (vedtaksorgan) for avgjørelse om nedarvet stedsnavn?"

Spørsmålet er besvart bekreftende i notatet. Hva betyr det?

Det kan vanskelig forstås på annen måte enn at departementet her ga uttrykk for at Kartverket kunne foreta navnebytte hjemlet i § 3. I foreliggende høringsnotat gir departementet uttrykk for det stikk motsatte.

Det er Klagenemnda som behandler klager og ikke Kartverket. Det tilsier at Kartverket evt må opptre som førsteinstans. Og da gjenstår kun navnebytte.

Hva med kommunene?

Som vist foran, er eneste aktuelle hjemmel for dem deres "*negativt avgrensede myndighet*". Denne myndigheten er som nevnt foran, begrenset ift hva kommunene tradisjonelt har fattet vedtak om. Og da blir spørsmålet om kommunene har praktisert å erstatte nedarva stedsnavn før § 3 2.ledd trådte i kraft 1.1.2006 – og som ledd i ordinær virksomhet og ikke kun unntaksvis.

Jeg stilte spørsmål om dette på nevnte møte/konferanse på Brekstad i 2013. Ingen av deltakerne besvarte spørsmålet positivt. Det bemerkes at tilnærmet hele den stedsnavnfaglige kompetanse i Norge var til stede. Det burde derfor være trygt å legge til grunn at kommuner ikke har hatt slik ordinær praksis og derfor heller ikke har oppfattet det slik at de har hatt myndighet til å fatte slike vedtak før § 3 ble innført. Konsekvensen av det blir at **kommunene ikke har slik myndighet** på grunnlag av "*den negativt avgrensede myndigheten*". Noe annet grunnlag finnes vel heller ikke.

Vedtaket av § 3 endrer ikke dette selv om en legger til grunn at § 3 hjemler navnebytte. For slik myndighet ligger i så fall til regjeringen.

Hvis forslag i høringsnotatet blir vedtatt så vil det bli klart at § 3 ikke vil hjemle navnebytte. Det tilsier i så fall at det trengs lovvedtak for å fjerne nedarva stedsnavn. For ordens skyld kan også spørsmål reises ved om prinsippet vern av kulturminner herunder stedsnavn burde inntas i Grunnloven. Dette for å markere den politiske vektleggingen og Norges internasjonale forpliktelser, jf UNESCO-konvensjonen, se nedenfor.

Bakgrunn og begrunnelse for stadnamnlova § 3

Bakgrunnen for Ot.prp. nr 42 (2004-05) var bl.a. en evalueringsrapport, jf s. 6 - pkt 1.2.2. Det fremgår her at det var ”behov for å regelfeste” navnevern. Samme dokument pkt 5 heter ”Reglar om namnevern og namnesetjing”. Det fremgår her bl.a. at

”Formålet med dei nye reglane er å ta vare på eksisterande namnetradisjonar og samtidig sikre at gamle namn ikkje urettmessig blir brukte i kommersiell verksemd, t.d. ved at eit kjent namn blir brukt på ein ny stad som ikkje har tilknytning til det opphavlege namneobjektet, t.d. for å auke marknadsverdien til den nye staden.”

Det fremgår vidare under pkt 5.3 at det ble foretatt høring som ledd i evalueringsrapporten, og at det da framkom bl.a. at

”Både Statens kartverk og Klagenemnda for stadnamnsaker har peika på at det er merkeleg at ei lov som mellom anna har til formål å ta vare på stadnamn som kulturminne, ikkje har reglar om dette. Gamle stadnamn blir borte ved at dei blir skifte ut med nye og ”betre” namn, og gamle namn bør ikkje takast i bruk i kommersiell samanheng.”(u.h.)

Synspunktet fra Kartverket og Klagenemnda harmonerer godt med lovens formål. Spørsmålet blir derfor om hva som var årsaken til at det ikke hadde skjedd da loven ble vedtatt i 1990.

Forklaringen synes å ligge i **mandatet** som begrenset seg til skrivemåten, jf NOU 1983: 6 s. 7 – pkt 1.1. Det tyder på at det ikke har foreligget en tilstrekkelig analyse av tilstand og behov da mandatet ble utformet.

Mandatet antas derfor også å forklare sammensetningen av utvalget med hovedvekt på historikere og språkfolk. Konsekvensen av det kan også være at utvalget i mindre grad selv var egnet til å fange opp dette reguleringsbehovet.

Mandatet må ses i sammenheng med bakgrunnen for utredningsarbeidet herunder at utvalget ble oppnevnt ved kgl.res. den 12.10.1979. Bakgrunnen var at Høyesterett i dom i 1961 (Rt. 1961 s. 157) i forhold til visse eiendommer fradømte staten

”... rett til i offisielle publikasjonar å bruka dei namneformene som kom inn i den reviderte nye matrikkelen i 1880-åra.”, jf NOU-en side 42 1.spalte.

Det **Høyesterett** her gjorde var å **sette til side** dvs kjenne ugyldig hele eller deler av **kronprinsregentens resolusjon av 31.5.1957** som omhandlet ”Føresegner om skrivemåten av stadnamn.” Først i 1979 tok staten tak i saka.

Uavhengig av om § 3 hjemler navnebytte eller ikke, så er det av interesse å se nærmere på bestemmelsen og dens forarbeider.

Nærmere informasjon om forståelsen av § 3 er inntatt i merknadene til § 3 i Ot.prp. nr 42 (2004-05) side 32 1.spalte. Merknadene åpner med å slå fast at stedsnavna har krav på vern. Det samsvarer med lovens formål nedfelt i § 1 og med kulturminneloven.

§ 3 1.ledd bokstav c har bestemmelse om vern og i merknadene er det bl.a. vist til Portør-saka. Det heter videre bl.a. at:

”Andre grunner til at stadnamn bør vernast, kan vere at namnet har særleg historisk eller kulturell interesse på staden som t.d. Gardermoen.”

Det er nærliggende å forstå merknadene slik at også Portør har krav på vern. Det samme med Gardermoen samt Jarlsberg som også nevnes eksplisitt. Trass det åpner 2.ledd for å bytte ut nedarva stedsnavn med nye og merknadene her er:

*”Eit nedervd stadnamn kan heller **ikkje bytast ut med eit namn utan** tradisjon på staden dersom ikkje **særlege grunnar** taler for det. Særlege grunnar ... kan vere at namnet **lett kan bli forveksla** med eit anna namn i nærleiken, at **namnet er nedsetjande og til byrde** for dei som bur på staden (t.d. Pina, Sveltihel), eller når det nye namnet er tenkt gitt på grunn av **behovet for identifikasjon**. Vidare kan hendingar på ein stad gjere det naturleg å ta i bruk nye namn, til dømes å **kalle opp ein stad etter ein person** som har hatt mykje å seie for eit lokalsamfunn. Det skal ikkje stillast strenge krav til ”særlege grunnar” i denne samanhengen.*

*Føresegna skal **ikke vere til hinder for nydanning** av stadnamn. Stadnamn har alltid vore gjenstand for ei viss endring, og det er ikkje eit mål i seg sjølv å fryse utviklinga.*

Når nye namneobjekt skal namnsetjast, bør namneskikken på staden følgjast der det er mogleg.”(u.h.)

Flere grunner er ikke angitt og anses derfor ikke å foreligge.

Selv om én av de her nevnte grunnene skulle være til stede, så er ikke det nødvendigvis tilstrekkelig for at en skal anse at et stedsnavn kan byttes ut med et nytt. En må her som i andre sammenhenger **vurdere både relevans og vekt av alle hensyn** bak et ønske om å endre navn opp mot lovens formål som er å verne stedsnavn og da særlig de nedarva stedsnavna. Vurderingen bør vel også ses i lys av kulturminneloven og dens vernebestemmelser.

Faren for forveksling antas å ha nær sammenheng med eller er også identisk med behovet for identifikasjon. Enten burde det kommet til uttrykk ved at disse to hensynene hadde blitt slått sammen eller ved at forholdet mellom dem hadde blitt forklart nærmere. Uansett burde det vært vist til at dette er et problem i enkelte sammenhenger med eksemplifisering. Når det ikke er gjort, så er det nærliggende å spørre om dette er noe problem og evt i hvilket omfang samt om hva som er konsekvensen av forvekslingen. Videre burde det vært redegjort for

alternative tiltak til å bytte ut eksisterende stedsnavn med et nytt. Det antas at god skilting vil kunne avbøte forvekslingsproblemet på de aller fleste steder.

Heller ikke evt problemer knyttet til **behovet for identifikasjon** er det redegjort for. Mange stedsnavn finnes på to eller flere steder i landet. Det har de fleste levd greit med. Jeg har problemer å forstå at lokalbefolkningens behov for identifikasjon skal kunne nødvendiggjøre et navneskifte. Så vidt jeg kan se bør en være ytterst varsom med å fatte vedtak på de her nevnte grunnlag. Jeg viser igjen til at jeg ikke har hatt tilgang til evalueringsrapporten.

Det er her verdt å merke seg hva Stedsnavntjenesten i Midt-Norge skriver i brev av 28.8.2014 til Overhalla kommune som kommentar til at kommunen har vedtatt å erstatte kommunesenterets navn Ranemsletta med kommunens eget navn dvs Overhalla. Stedsnavntjenesten imøtegår at det var behov for det for at folk skulle finne fram til kommunesenteret og fortsetter

”Derimot vil nok god skilting og adressering være av betydning.”

Ytterligere kommentar er unødvendig. Hoveddelen av brevet er gjengitt nedenfor.

Stedsnavn som vitner om slit og nød slik som *Pina og Sveltihel* skulle være eksempler på, antas kun å ha relevans for eiendommer og kan derfor neppe anvendes for å begrunne behov for å bytte ut stedsnavn. Jeg har bladd meg gjennom Norsk Stadnamnleksikon uten å finne noen eksempler på dette og tillater meg derfor å betvile at det finnes nedarva stedsnavn som bør byttes ut fordi navnet er en byrde for de som bor der. Selv om slike skulle finnes, bør det foreligge meget sterke grunner for å fjerne dem da kanskje særlig slike navn best forteller oss om livet til våre forgjengere. Den massive utvandringen til Nord-Amerika er et klart bevis på slitet og nøden. Fortidens slit og nød blir ikke borte fordi om vi fjerner stedsnavna som forteller en slik historie. Dagens og framtidens mennesker vil antakelig også ha godt av å få innsikt i tidligere tiders harde levekår. Dette er vel nettopp ett av de sentrale formålene til stadnamnlova. **Etter det opplyste fra Språkrådet er det svært sjelden at noen vil bytte ut slike navn.** Det tilsier at diskusjonen var basert på fantasi og ikke fakta. Da bør departementet rette opp dette i forarbeidene til ny lov.

Også her mangler forarbeidene en nærmere faktisk beskrivelse, vurdering og avveining. Sagt på annen måte er teksten også her overfladisk. Det stilles derfor spørsmål om forarbeidene også her kan gi noen veiledning til hvilke vedtak som bør og kan fattes. Det er derfor mest nærliggende å konkludere med at loven er såpass mangelfull her at den ikke kan hjemle noen vedtak om å fjerne navn som forteller historien om slit og nød til de som bodde på det evt aktuelle stedet.

Hensynet bak et evt ønske om å fjerne navn som vitner om slit og nød, er at en bør fjerne navn som er belastende for noen. Det er flere slike navn. Her kan nevnes at et lite sund på Telemarkskysten heter *Knüller'n* (A-magasinet nr 36/2014). Opprinnelsen er muligvis en annen enn det vi i dag tenker på. Var det meningen at også slike navn burde fjernes? Dette får meg til å tenke på andre former for tiltak rettet mot et folks kultur slik som fjerning av visse kroppsdeler på greske statuer, bokbål osv.

Og hva med navn som lett kan misforstås i uønsket retning? Alle forstår at et skilt med ”*Rana bank*” kan gjøre inntrykk, men er det grunn god nok til å fjerne stedsnavnet Rana? Løsningen ligger vel i å legge trykket på rett stavelse.

Mange gater og noen få byer har **navn etter personer**. Her nevnes Fredrikstad, Kristiansand og Kristiansund. Felles for disse byene er at de har fått navn etter danskekonger som også var konger i Norge. Tilsvarende var også tilfelle for daværende Kristiania. Dette navnet ble imidlertid erstattet av Oslo (Lo-elvas os?, sml Namsos) i 1925 som et ledd i nevnte fornavningsprosess. Også dette skjedde nok ved en egen lov.

I tillegg til Trondheim og Oslo var det også en annen by som fikk tilbake sitt gamle navn i samme periode – det var Halden og året var 1928. Fredrik den 3. ga ladestedet/byen navnet Fredrikshald i 1665.

Det er på bakgrunn av eksemplene med Trondheim, Oslo og Halden noe merkverdig at forarbeidene åpner opp for at nedarva stedsnavn skal kunne erstattes med personnavn uten referanse til eksemplet Kristiania – Oslo.

Videre er det ikke vist til nyere praksis samt redegjørelse for behov for slike navneendringer. Merknadene fremstår tilfeldige og ubegrunnede og det reises spørsmål om det overhode foreligger noen som helst vurdering bak dette. I vår tid er det normale å hedre personer på ulike måter herunder med statuer, bilde på pengesedler m.v. Deler av Drammensveien i Oslo ble erstattet med Henrik Ibsens gate som ledd i Ibsen-jubileet i 2006. Kanskje er det en idé å balansere dette med å gi den franske svensken Karl Johan avløsning?

Jeg er ikke kjent med at det eksisterer andre ønsker om å erstatte nedarva stedsnavn med navn på personer bortsett kanskje fra at det kan finnes enkeltpersoner som gjør seg slike forhåpninger. Det nevnes i denne forbindelse at det ikke har vært noen diskusjon om å kalle opp noen byer/steder etter verken kong Haakon eller kong Olav. Jeg vil tro at kong Harald heller ikke er spesielt interessert i å vekke til live en allerede utdødd tradisjon i vårt og nærliggende land. Og når det forholder seg slik, så har jeg problemer med å skjønne hvilke andre personer som skulle være aktuelle.

Noen av de siste eksemplene finner vi muligvis fra Sovjet-unionen som hedret både Lenin og Stalin med bynavn. Både Leningrad og Stalingrad er nå historie. Vi kan kanskje lære noe av det. Leningrad fikk tilbake sitt gamle navn St.Petersburg trass i at byen ble oppkalt etter Peter den store og ikke apostelen Peter. Det sier kanskje noe om russernes syn på Peter den store.

Det bemerkes at Sovjet-unionen også gjerne identifiserte bydeler m.v. ved hjelp av tall. Det er mulig at det var praktisk. Noe særlig kulturelt var det vel derimot ikke. Det nevnes for ordens skyld at det har også eksistert regimer som bevisst har forsøkt å utslette landets historie. De to kanskje mest kjente fra nyere tid er vel kulturrevolusjonen i Kina under Mao og Pol Pot-regimet i daværende Kambodsja - nå Kampuchea.

Og når det her i landet ikke lengre er aktuelt å kalle opp byer etter personer, så skjønner jeg ikke hvilke andre steder som skulle være aktuell for det. Det virker som skivebom.

Vilkåret i § 3 2.ledd for å bytte ut et nedarva stedsnavn var at det nye navnet må ha **”tradisjon på staden”**. Hva betyr det? Omfatter det et hvilket som helst stedsnavn i nærområdet eller i kommunen uavhengig av om det aktuelle navnet omfatter det samme geografiske området som det navnet som tenkes skiftet ut dvs fjernes? Eller hvor skal en trekke grensen for den geografiske avstanden?

Og hva med de to navnas logiske nivå – må de være på det samme nivået eller kan et navn skiftes ut med et annet i området som er på et annet nivå? Med nivå siktes det her til navn på et fysisk sted eks en haug, ei myr, en gård m.v. og videre grendenavn, bygdenavn, sognenavn, kommunenavn og områdenavn som favner videre enn en kommune. Åpner bestemmelsen for å fjerne navn på et gitt nivå ved å erstatte et tettstedsnavn med et bygde-, sogne- eller kommunenavn? Det var det som skjedde da Surnadal kommune erstattet stedsnavnet for kommunesenteret dvs Skei med kommunenavnet, se nedenfor. Overhalla kommune la til rette for det samme ved feilskilting av begge kirkestedene i kommunen dvs kommunesenteret Ranem-/Ranessletta og Hunn, se nedenfor.

Forarbeidene gir ikke svar på noen av disse spørsmålene. Det framgår heller ikke av § 3 2.ledd eller forarbeidene at det nye navnet skal ha hatt en nærmere bestemt funksjon ift det navnet som vurderes å bli erstattet av et nytt.

Foran er nevnt at i høringsbrevets **forslag til ny § 3 2.ledd** er det satt et krav om at nytt navn må ha hatt **samme funksjon**. Det antas at det betyr at navn som spenner over et større geografisk område ikke skal kunne erstatte andre navn innen dette området f eks at kommunenavn erstatter navn på kommunesentra slik som i Surnadal og i Overhalla kommuner. På samme måte antas forslaget å sette skranke for at bygdenavn skal erstatte navn på bygdas sentrum slik Overhalla kommune har vedtatt ved å erstatte bygdas navn Skage med kirkestedets navn Hunn.

Det kan tenkes situasjoner der det er berettiget tvil om hva som er rett stedsnavn. Hva da? Spørsmålet var oppe på nevnte møte/konferanse. 1.amanuensis Ole-Jørgen Johannessen (UiB) avklarte det ved å gi klart uttrykk for at i slike tilfelle **skal det eldste stedsnavnet som hovedregel, velges**. Han eksemplifiserte med Hunn og Skage og sa at Hunn er et klart eldre navn enn Skage og at Hunn derfor er rett navn. Johannessen opplyser i ettertid at det er **språkhistoriske grunner** som tilsier at det er slik. Prinsippet synes ikke nedfelt i regelverket og det bør vel vurderes. I tillegg bør vi vel særlig verne de eldste og de sjeldne.

Det antas at det Johannessen siktet til var at navnet Hunn har primærfunksjon som navn på grenda og kirkestedet, jf forslag til ny § 2 bokstav g samt forslag til endring av § 3 2.ledd. Spørsmålet blir om hvorvidt det faktum at stedet feilaktig har blitt skiltet med Skage gir dette navnet en sekundærfunksjon som navn på kirkestedet? Hva skal til for at et navn skal anses å ha en sekundærfunksjon? Etter mitt syn viser Sivilombudsmannens uttalelse om Orkdal-saka at det er behov for at dette klargjøres.

Det fremgår videre i forarbeidene at det kreves **”særlege grunnar”**, men samtidig at det ikke skal kreves noe særlig for å anse at det foreligger. Hvis det ikke kreves noe særlig for at det skal anses å foreligge særlige grunner, er det berettiget å spørre om det overhode er et krav

om særlige grunner. En kunne like gjerne formulert kravet dit hen at nedarva stedsnavn kan erstattes med et annet, om noen av de foran nevnte grunnene er til stede.

Det er videre berettiget å spørre om et svakt krav til særlige grunner harmonerer med lovens formål. Det uttrykte formålet med § 3 var å gi særlig nedarva stedsnavn et bedre vern. Av det anførte her er det flere forhold som taler for at en oppnådde det motsatte dels ved eksplisitt å åpne opp for at nedarva stedsnavn kan byttes ut med nye navn og dels ved at kravene til nytt navn er uklare samt at det ikke stilles strenge krav til ”særlege grunnar”. Det er her fristende å si at ”vi vil, men egentlig ikke.” Punktering er en annen nærliggende tanke.

Og videre – hva menes med at

*”Føresegna skal **ikke vere til hinder for nydanning** av stadnamn. Stadnamn har alltid vore gjenstand for ei viss endring, og det er ikkje eit mål i seg sjølv å fryse utviklinga.” (u.h.)*

Er dette et signal om at en ikke trenger å ta loven på alvor? Er det å anse som en instruks til Klagenemnda om en liberal praksis? Skal ikke loven les slik den er skrevet? Eller sikter dette kun til faktiske handlinger dvs at offentlige organer ikke trenger å bruke nedarva stedsnavn i utviklingens tjeneste?

Det er et klart behov for å klargjøre hva som menes her samt å gjøre klart om det fortsatt skal være slik.

Neste del er i og for seg bra, men er det tilstrekkelig at

*”Når nye namneobjekt skal namnsetjast, **bør namneskikken på staden følgjast** der det er mogleg.”(u.h.)*

Hadde det ikke vært bedre å si at rett lokalt stedsnavn skal benyttes f eks ved navngiving av et boligfelt, en bydel osv.

Samlet sett virker **forarbeidene** til § 3 å være **særdeles svake**. En kan få inntrykk av at teksten er skrevet uten at en har lagt vekt på lovens formål m.v. En bør derfor være meget tilbakeholden med å begrunne vedtak med disse forarbeidene.

Det bemerkes at høringsnotatet legger opp til å fjerne passussen om at det ikke skal kreves mye for at det skal anses å foreligge særlige grunner, jf s. 19. Høringsnotatet er ikke tilstrekkelig til å rette opp inntrykket ellers.

Det bemerkes at enkelte momenter som kunne og burde vært relevante er utelatt eller uteglemt. Bakgrunnen for stadnamnlova fremgår av dens formål som er å ta vare på stedsnavna i landet. Det ligger i dette at det er et ønske med norske stedsnavn – med tillegg av samiske og kvenske/finske. Navneendringene til Trondheim og Oslo var motivert i samsvar med dette dvs et ønske om fornorskning.

Bynavna Fredrikstad, Kristiansand og Kristiansund har sitt opphav i navn på danske konger og avviker vel fra prinsippet om norske stedsnavn. Samtidig synes det ikke å ha vært noe sterkt ønske om å endre disse byenes navn etter krigen.

Det er imidlertid én situasjon hvor det vil være nødvendig å velge navn og det er ved kommunesammenslåinger. Denne diskusjonen pågår og det er all grunn til å tro at det vil komme flere slike.

Det antas at det nevnte prinsippet om at eldste navn skal velges, også vil være aktuelt i slike tilfelle og kan medføre valg av andre navn enn dagens kommunenavn. Sarpsborg ble anlagt av Olav den hellige i 1016 og han ga byen navnet Borg. Navnet Sarpsborg skriver seg fra 1839 og Fredrikstad som var en flytting av Borg by, ble anlagt av Fredrik den 2. i 1567 dvs Gamlebyen.

I dag heter felles havn mellom Fredrikstad og Sarpsborg for Borg havn. Videre har vi Borg bispedømme. I tillegg kan nevnes at Borge kommune ble slått sammen med Fredrikstad i 1994.

Navnet Borg kan derfor være et alternativ til kommunenavn ved en evt sammenslåing. Byene kan trass det beholde sine nåværende navn. Et alternativ er å reservere navnet Fredrikstad for Gamlebyen.

Også disse eksemplene viser at det ikke er sikkert at stadnamnlovas regler passer godt for kommunenavn m.v. Det forhindrer ikke at en kan la stadnamnlovas prinsipp om valg av det eldste navnet med en gitt primærfunksjon være bestemmende samt å la Stedsnavntjenesten utrede også slike saker. Det må være bedre at slik navngiving også styres etter noen prinsipper enn at det er politiske stemningsbølger og kortsiktig stemmefiske som avgjør saken. Forslaget om å la eiere bestemme bruksnavna synes å være uttrykk for det siste. Hva med bruk som skifter eiere hyppig og at alle har glede av å sette sitt preg på bruket med egen skrivemåte. Vi kan være trygg på at politikerne ikke har vurdert den konsekvensen. Det er heller ikke gjort i høringsnotatet, men bør gjøres i kommende Ot.prp. om forslaget opprettholdes, se Utredningsinstruksens bestemmelser om konsekvensvurderinger.

Hva ble endret med § 3 2.ledd?

Uansett om § 3 hjemler navnebytte eller ikke så lå i første omgang begrensningen i hva som kunne vedtas mht navnebytte i de enkelte ulike rettsgrunnlag slik som kommuneloven osv. Disse begrensninger burde vært omtalt i Ot.prp. nr 42. Og når det ikke skjedde så burde det skjedd i høringsnotatet og i kommende Ot.prp.

Hvis en legger høringsnotatet til grunn, så ble det innført en ytterligere begrensning ved § 3. I tillegg skjerpes denne begrensningen i foreliggende forslag til ny lovtekst.

Det er imidlertid ikke åpenbart at § 3 ikke hjemler navnebytte. Forutsatt at bestemmelsen gjør det så blir spørsmålet hva det medførte rettslig sett.

Som anført foran ser det ut til at navnevernet under denne forutsetningen ble svekket. Lovteksten og forarbeidene er ikke alene årsak til det. Både departement og Kartverket har bidratt til det hver på sin måte, se nedenfor. Samlet sett er det neppe grunnlag for tvil om at effekten har vært at **nedarva stedsnavn fikk svekket vern.**

§ 3 2.ledd **forutsetter** at noen har myndighet til å erstatte nedarva stedsnavn med nye navn. Det var nærliggende at bestemmelsen blir tatt på ordet og at noen myndigheter har lagt til grunn at de har slik myndighet med de begrensninger som følger av bestemmelsen selv og av dens forarbeider, se foran. Det vises til omtale av brev fra Kartverket angående navna Hunn og Skage nedenfor.

Det er faktisk grunn til å spørre om ikke 2.ledd snarere inviterte til navnebytte enn å sette skranker for det.

I beste fall har utformingen av § 3 2.ledd med forarbeider å ha skapt uklarhet mht rettslig kompetanse. Det er nærliggende å se at det ikke er tilstrekkelig med god vilje. De rette kunnskapene er også nødvendige samtidig som det må gjøres et grundig arbeid hvor de kritiske spørsmålene blir stilt og besvart tilfredsstillende. Det er nærliggende her å vise til en annen utredning på kulturminneområdet hvor svakhetene var åpenbare. Det siktes til NOU 2002: 1 Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk, se kapittel 15. Kapittel 15 er en kritisk særmerknad fra to av utvalgets medlemmer.

Det er behov for en systematisk analyse av reguleringsbehov. En slik veileder finnes i **sjekklisten** for nye reguleringer – *Skal – skal ikke* - utgitt av daværende Administrasjonsdepartementet (nå – Moderniseringsdepartementet). Det fremgår dessuten ikke av NOU 1983: 6 at den daværende Regelverksinstruksen (RVI) ble fulgt med tilhørende konsekvensutredninger. Ot.prp. nr 42 (2004-05) har derimot en kort redegjørelse for økonomiske og administrative konsekvenser, men uten at flere svakheter synes avdekket av den grunn, jf kapittel 14. Det bemerkes at vurderingen er av den enkle typen. RVI er erstattet av regjeringsfastsatt **Utredningsinstruks.**

Hvor svekket er vernet av nedarva stedsnavn?

Det aktuelle spørsmålet er hvor svekket vernet ble pga at § 3 2.ledd ble vedtatt.

Forutsatt at lovbestemmelsen blir praktisert i tråd med høringsnotatet eller min subsidiære fortolkning foran om at evt rett myndighet er Kongen eller regjeringen i formelt statsråd, så vil det svekkede vernet kanskje ikke blitt noe større i praksis. Det skal noe til for å få brakt saker opp på det beslutningsnivået og det kan medføre at det ikke blir mange slike saker.

Kartverket legger til grunn at pga at kommuner kan fatte vedtak om skrivemåten etter § 5 så kan de også fastsette navn på steder i kommunene herunder foreta navnebytte.

Kartverket viser ikke til annet lovgrunnlag enn stadnamnlova og en må derfor gå ut fra at det er denne de forholder seg til. Videre må det bety at Kartverket legger til grunn at § 3 hjemler

navnebytte i strid med høringsnotatet. **Kartverkets syn strider mot forannevnte prinsipp ”fra det mer til det mindre”.**

Hva med forholdet til kommunenes ”negative avgrensede myndighet” av deler av sin myndighet? Som redegjort for foran, så har ikke kommunene praktisert å fjerne nedarva stedsnavn ved navnebytter som en del av deres ordinære virksomhet. Det antas derfor at kommunene ikke har slik myndighet. Hvis dette medfører riktighet kunne en vel kanskje strengt tatt klart seg uten § 3 2.ledd.

Uklarhet og kvalitetsmangler i lovverket synes å forplante seg i mangler ved forvaltningen. Viser her til at Kartverket har skrevet til kommuner på en slik måte at det kan oppfattes slik at kommuner har myndighet til å erstatte nedarva stedsnavn med nye. Viser her til **brev av 8.10.2013 til Overhalla kommune** – sak 06/03104-26 – hvor Kartverket først skriver at stedet Hunn er en tettbebyggelse

*”... på det området som tidligere hørte inn under Hunn gård. Denne tettbebyggelsen var ikke blitt registrert med navn i Sentralt stedsnavnregister (SSR). Lokalt går denne tettbebyggelsen under navnet Hunn, altså det samme som på gården. Det finnes også en Hunn skole. **Kartverket har nå registrert denne tettbebyggelsen med navnet Hunn i overensstemmelse med nedarvet lokal navnetradisjon og tidligere vedtak på skrivemåten for gårdsnavnet.***

*Det er, slik vi tolker loven, **kommunen som vedtar navn** og skrivemåte for boligfelt, tettbebyggelse, tettsteder osv. i kommunen fordi kommunen har vedtaksrett etter loven for skrivemåten av disse navnetypene. Selv om loven er litt uklar på dette punktet, vil vi holde oss til denne tolkningen inntil vi får beskjed av departementet eller annen myndighet om at denne tolkningen er gal.”(u.h.)*

Kartverket viser dernest til **klagesak** om navnebruk i **Orkdal kommune** og at

*”**Avgjørelsen der kan si noe om kommunens myndighet til å bestemme navn.**” (u.h.)*

Kartverket viser deretter til § 3 og fortsetter

*”**Dersom kommunen likevel ønsker å bruke et annet navn**, og avgjørelsen i Klagenemnda bekrefter at kommunen har rett til å bestemme navn på **nye tettsteder**, bør kommunen **gjennomføre navnesak** der navnevalget er det sentrale. Offentlige organer og lokale organisasjoner med særlig tilknytning til stedsnavnet **kan klage** på navnevalget etter denne paragrafen. Saken vil da gå til **Klagenemnda** for stedsnavnsaker til endelig avgjørelse.”(u.h.)*

Nina Skjellerud fra Kartverket skriver i e-post av 18.9.14:

”Hunn (SSR-ID 1324197) ble innført i N50 Kartdata og N250 Kartdata 24. oktober 2013. Kartprodusenter som benytter disse produktene får tettbebyggelsesnavnet med i kartdataene. Hvordan kartprodusenter bruker våre grunnlagsdata har vi selvsagt ingen innvirkning på.”

Saksbehandler Gaasvik i Kartverket skriver i e-post av 17.9.2014:

”Tettbebyggelsen Hunn er registrert i SSR. I SSR er det påført forekomster til N50 Kartdata og N250 Kartdata + FKB. Jeg ser at Hunn kommer fram på bakgrunnskart i 250-målestokk, og antar at det gjelder tettbebyggelsenavnet, og ikke gårdsnavnet.

FKB står for Felles kartdatabase, og er den kartbasen som data til kart i store målestokker (1:5 000 for eksempel) blir hentet fra.”

Da skulle vel det være på plass. Spørsmålet er hva som skjer om vedtaket i Overhalla kommune om å erstatte stedsnavnet Hunn med bygdenavnet Skage. Tilsvarende for Ranemssletta. Jeg vil tro at en ikke vil operere med to stedsnavn dvs ett for ”tettbebyggelsen” og ett for ”tettstedet”. Hvis det er korrekt så forsvinner stedsnavna Hunn og Ranemssletta fra karta og med det ellers også. Og det var vel i og for seg hensikten fra kommunens side.

Det dokumentet som Kartverket i brevet ikke viser til, men som kan være den direkte eller medvirkende grunnen til at de fortolker loven slik, er **notat av 6.4.2011** skrevet av saksbehandler i **Kulturdepartementet**. Notatet som er på mindre enn 1 side, viser til notat av 22.12.2010 fra Kartverket hvor Kartverket stiller noen spørsmål. Svarene er enkle uten nærmere begrunnelse. Dessuten er et slikt dokument ikke egnet til å danne grunnlag for tolkning av loven. Forvaltningsorganer kommuniserer ikke ved hjelp av notater – det skjer ved brev som er undertegnet av en person med fullmakt og parafert av saksbehandler. Her er ikke det tilfelle og notatet må derfor forstås som kommunikasjon mellom saksbehandlere – det er informasjonsutveksling og derfor noe helt annet. Det er feil når Kartverket legger et slikt notat til grunn for sin praksis som om dokumentet var en instruks fra departementet.

Her gjengis hoveddelen av notatet:

”Kan det klages (separat) over avgjørelse om nedarvet stedsnavn?

Ja, forutsatt at man har klagerett.

Er Statens kartverk avgjørelsesmyndighet (vedtaksorgan) for avgjørelse om nedarvet stedsnavn?

Ja.

Behandles klage på slike vedtak etter vanlige regler i lov om stadnamn?

Ja, i den grad reglene i lov om stadnamn ikke er uttømmende suppleres de av de generelle reglene for saksbehandling i forvaltningsloven.

Kan det gis praktiske føringer for avgjørelse om nedarvet stedsnavn?

Nei, departementet anser det som lite hensiktsmessig å gi føringer for hva som anses som et nedarvet stedsnavn. Det må vurderes særskilt i den enkelte saken. En tallfesting av hvor ”gammelt” et stedsnavn skal være eller hvor lenge det har vært i bruk vil kunne føre til en uønsket, statisk praksis.

Er Statens kartverk avgjørelsesmyndighet (vedtaksorgan) for avgjørelser knyttet til navnevern og navnsetting i § 3?

Reglene om navnevern og navnesetting i § 3 er navnebruksregler og vurdering av om et stedsnavn omfattes av § 3 skal være et ledd i saksbehandlingen av den enkelte fastsettelsessaken. Saksgangen følger derfor de ordinære saksbehandlingsreglene i §§4-6 slik at kommune, fylkeskommune eller Kartverket er ansvarlige vedtaksorgan etter reglene i § 6.

Forutsatt korrekt saksgang skal for eksempel navnekonsulentene kunne avdekke at et foreslått stedsnavn er av en slik art at det omfattes av begrensningene som settes av lov om stadnamn § 3 og derfor ikke kan brukes slik foreslått.

Behandles klage på slike vedtak etter vanlige klageregler i lov om stadnamn? (Jf. Tredje ledd i kommentarene til lovens § 10 i rettleiinga til forskriften, kap. 2.)

Ja.” (u.h.)

Notatet gir klart uttrykk for at Statens kartverk kan fatte vedtak etter stadnamnlova § 3. Kartverkets påpekning av at kommuner har vedtaksrett etter § 3 pga deres myndighet etter § 5 antas å ha sitt grunnlag i følgende fra notatet:

”Saksgangen følger derfor de ordinære saksbehandlingsreglene i §§4-6 slik at kommune, fylkeskommune eller Kartverket er ansvarlige vedtaksorgan etter reglene i § 6.”

§ 6 i gjeldende lov er en videreføring av § 7 i 1990-loven og den hadde kun regler om skrivemåten. Det innebærer at § 6 også er utformet med sikte på skrivemåten. Bestemmelsen passer ikke for § 3. Dessuten kommer det faktum at § 3 neppe hjemler navneflytting og navnebytte.

Sitatet ellers må sikte til navnebytte pga at klagesaker behandles av Klagenemnda. Notatet samsvarer her ikke med det anførte i dette skriv og heller ikke med høringsnotatet.

Trass det legger Kartverket fortsatt notatet til grunn. Seksjonsleder Anne Svanevik i Kartverket skriver i **Nytt om navn nr 57/2013** bl.a. følgende:

”I motsetning til hva mange tror, har Kartverket ingen myndighet til å bestemme hva steder heter. Stedsnavnloven og annet regelverk gir kommuner, fylkeskommuner og statlige organer hjemmel til å fastsette for eksempel adressenavn og navn på veier, bruer og tunneler ...”.

Nevnte brev fra Kartverket til Overhalla kommune er utslag av samme dvs at Kartverket legger til grunn at kommuner kan bestemme navn på steder eller ”tettsteder”.

Svanevik skriver samme sted videre at

”Etter spørsmål fra Kartverket har Kulturdepartementet nylig uttalt at kommunen har hjemmel til å navngi en naturlokalitet som ikke har navn fra før.” (u.h.)

Jeg kan ikke se at stadnamnlova har noen slik bestemmelse. Nevnte brev fra Kartverket til Overhalla kommune har ingen slik begrensning, jf ”*naturlokalitet som ikke har navn fra før.*” Det tyder på sprikende signaler med tilhørende sprikende praksis.

Og videre:

”Når spørsmål om hva som er rett navn på en lokalitet, sjekker Kartverket alltid med kommunen og stedsnavntjenesten.”

Forespørsel til kommunene virker etter de sakene som er omtalt her ikke særlig betryggende.

Klagenemnda har fattet vedtak i nevnte klagesak fra Orkdal kommune og spørsmålet er om vedtaket har betydning for kommuners rett til å fatte vedtak på dette området, jf nevnte brev fra Kartverket. Jeg har ikke registrert noen reaksjon fra Kartverket og det er derfor nærliggende å legge til grunn at Kartverket mener at klagevedtaket ikke har noen betydning for kommuners vedtaksrett. Det bemerkes at Orkdal kommune ikke fattet vedtak etter § 3 – kun at de brukte Gjølme som bygdenavn i stedet for navnet Råbygda. Klagenemnda hadde derfor ingen foranledning til å diskutere vedtakskompetanse etter § 3.

Én av konsekvensene av nevnte notat fra departementet er at Kartverket legger til grunn at kommuner kan fatte vedtak knyttet til nedarva stedsnavn også der Kartverket selv fastslår at et nærmere angitt navn er det korrekte slik som i nevnte brev. Kartverket legger dessuten inn en forutsetning som synes å være selvmotsigende ved at de skriver at kommunen kan vedta et annet navn hvis Klagenemnda ”... *bekrefter at kommunen har rett til å bestemme navn på nye tettsteder ...*” (u.h.)

Kartverket skriver det slik at en må oppfatte det dit hen at det første som skal skje er at Klagenemnda skal vurdere kommunens myndighet til å vedta navn for ”nye tettsteder”. Det er da nærliggende å spørre om hvordan Klagenemnda skal få en slik sak til behandling. Er det meningen at kommunen skal ta opp spørsmålet med nemnda eller vil Kartverket gjøre det? Eller er det kun ment at dette vil Klagenemnda ta stilling til i en evt klagesak som det også redegjøres for muligheten av? Kartverket skaper i beste fall uklarhet ved sin formulering. Det neste spørsmålet er om Kartverkets formulering er korrekt og under hvilke forutsetninger.

Hva mener Kartverket med ”nye tettsteder”?

Enten kan det være et nytt sted rent fysisk dvs at det tidligere ikke har eksistert. Det er ikke tilfelle for Hunn og det antas at Kartverket heller ikke mener at det er tilfelle. Under denne forutsetningen kan vi muligvis se bort fra dette alternativet.

Den andre mulige forståelsen er at Kartverket sikter til tettsteder som ikke har hatt vedtatte navn tidligere mht skrivemåten. Tettbebyggelsen/-stedet Hunn har ikke noe vedtatt navn dvs vedtak av skrivemåten. Under denne forståelse gir Kartverket uttrykk for at Overhalla kommune ”*har rett til å bestemme navn*” for Hunn dvs å gi stedet et nytt navn. Det til tross for at Kartverket selv skriver at stedet heter Hunn samt at også kommunen skriftlig har erkjent at stedets navn er Hunn.

Ingen har hevdet at stedet har fått dette navnet i nyere tid og det foreligger heller ingen forhold som tyder på det. Kommunen har i sin saksbehandling kun gitt uttrykk for at stedet er sentrum i bygda/sognet Skage og at det derfor var naturlig å gi reguleringsplanen navn etter bygda. Dette til tross for at det motsatt var/er tilfelle i kommunesenteret – der heter planen ”Reguleringsplan for Ranemsletta”. Den logiske konsekvensen av kommunens her uttalte syn ville vært å benevne denne for ”Reguleringsplan for Ranem sentrum”, men det er altså ikke gjort. Kommunen opererte således med to ulike kriterier for navngiving av reguleringsplanene for Hunn og Ranemsletta. Vi kan derfor slå fast at det var en situasjonsbetinget argumentasjon uten større verdi.

Da er situasjonen den at Kartverket fastslår at stedet har et nedarva stedsnavn og at det er Hunn samtidig som Kartverket gir klart uttrykk for at kommunen kan velge et annet stedsnavn trass § 3 2.ledd. Kartverket vurderte ikke om vilkårene i 2.ledd er oppfylt.

Kartverket har ikke klargjort hvilken forståelse som de mener bør legges til grunn for om Klagenemnda skulle mene at kommuner kan fastsette navn på nye tettsteder. Under den første forståelsen er det vanskelig å se at Klagenemnda skulle ha noen innsigelse til det. Alle steder trenger et navn – ingen er vel uenig i det.

Jeg håper med dette å ha vist at det er vanskelig å se noen fornuftig mening i Kartverkets brev og at det kan synes bl.a. å være selvmotsigende. Kort sagt gir ikke den andre delen av brevet noen mening så vidt jeg kan se.

Det bør i tillegg tilføyes at **Kartverkets henvisning til § 5 vanskelig kan være en gyldig begrunnelse.** § 5 omhandler som vist foran vedtak om skrivemåten av stedsnavn og kun det. **§ 5 gir ingen myndighet til å velge navn herunder foreta et navnebytte.**

En kan ikke slik Kartverket skriver, hente delegeringsfullmakt fra en annen tilfeldig bestemmelse i loven – her § 5. **Kartverkets feil** er å trekke slutninger ”fra det mindre til det mer” dvs **det motsatte av hva nevnte tolkningsregel tilsier.**

Kartverket taler om å ”gjennomføre navnesak”. Jeg kan ikke se at det kan være noe annet enn at det betyr at kommunen med det tar initiativ til at rett instans skal fatte vedtak i saken. Kartverkets brev kan vanskelig bety noe annet enn at kommunen kan fatte vedtak selv med det noe vage forbeholdet ift Klagenemnda. Kommunen har benyttet termen ”reise navnesak”, se nedenfor. Jeg går ut fra at det betyr det samme og at begge formuleringer sikter til at det igangsettes en saksforberedelse som evt kan ende med vedtak av navn/-endring/-bytte. Det er normalt at en ifm saksforberedelse avklarer rettslig grunnlag for evt vedtak. Det er ikke gjort i brevet.

Konsekvensen av Kartverkets og etter mitt syn **feilaktige lovforståelse** som kommer til uttrykk i nevnte notat fra departementet og nevnte brev fra Kartverket, er at Kartverket ”autoriserer” kommuner til å fatte vedtak i strid med § 3 basert på kommunenes myndighet etter § 5. En åpenbar feilslutning. Kommuner bør kunne stole på at sentrale statlige myndigheter har et minimum av rettslig innsikt og lovforståelse. Dessverre synes det ikke å være slik på dette forvaltningsområdet. Konsekvensen er at **kommuner blir forledet til å**

fatte ugyldige vedtak. Det vil medføre nye oppgaver for Klagenemnda evt også for Sivilombudsmannen og domstolene samt for private som forsøker å forsvare nedarva stedsnavn samt holde en viss orden.

Det bør også understrekes at **departementets notat ikke gir uttrykk for at kommuner kan vedta endringer ift nedarva stedsnavn på grunnlag av at kommunene har myndighet etter § 5.**

Oppsummert kan en si at Kartverket gjør klare rettslige feil i sitt brev med den konsekvens at i tillegg til å legitimere en kommunal myndighet som ikke finnes, så fremheves heller ikke det vern som § 3 er ment å gi nedarva stedsnavn. Brevet synes med det å ha to klare feil med den følge at de to nedarva stedsnavna Ranemsletta og Hunn ble uten vern.

Hva er ”tettbebyggelse og tettsted”?

Kartverket benytter i nevnte brev termene ”tettbebyggelse” og ”tettsted” og legger tydeligvis ulike betydninger i disse ordene/betegnelse. Spørsmålet er om det er grunnlag for det?

Den relevante bestemmelsen i denne sammenheng er stadnamnlova § 5 2.ledd som lyder:

*”Kommunen gjer vedtak om skrivemåten av offisiell adresse og av namn på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l.
Fylkeskommunen gjer vedtak om skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.”*

Det første vi kan konstatere er at bestemmelsen ikke taler om tettbebyggelse slik Kartverket gjør i nevnte brev til Overhalla kommune. Det er mao ikke grunnlag for å hevde at loven skiller mellom de to ordene.

Ordet tettsted ble innført ved lovendringen i 2006. Det er ikke eksplisitt nevnt i forarbeidene dvs Ot.prp. nr 42 (2004-05). Det tilsier at det ikke var noen viktig rettslig endring som ble gjennomført, og det tilsier at en må gå ut fra at tettsted etter loven ikke betyr noe annet enn dagliglivets bruk av ordet. Språklig skiller vi ikke klart mellom tettbebyggelse og et tettsted. Begge gir kun uttrykk for at det er flere bolighus der dvs et sted der flere bor.

Det innebærer at Kartverket ikke hadde grunnlag i loven for det skillet som det ble gitt uttrykk for. Videre innebærer det at det var en konstruert problemstilling fra Kartverkets side. Dette i tillegg til at Kartverket tok klart feil mht å anta at kommunene har myndighet til å velge navn med utgangspunkt i at de har myndighet etter § 5. Kartverket har snudd på det nevnte lovtolkningsprinsippet og praktiserer i stedet å trekke slutninger ”fra det mindre til det mer.”

Konklusjonen er at Kartverket gjorde to feil av to mulige.

Kartverket fastslo at stedets navn var/er Hunn. Konsekvensen av det anførte her er at kommunen ikke har noen myndighet til å fatte vedtak om endring/fjerning av dette nedarva navnet.

Det kan se ut til at forklaringen er at Kartverket opererer med to ulike betydninger i deres praktiske registrering av navn og at evt feil ligger i at de ikke skiller klart mellom denne virksomheten og lovtolkningen. Gaasvik skriver i e-post av 20.8.2014:

*”Betegnelsene **tettsted** osv. kom inn i **SOSI-standarden med SSR ca 1990. Men de har vært brukt og forstått lenge før det. Inndeling av navn i ulike navnetyper med hver sin font går tilbake til 1800-tallet.***

SSB har en eksakt og nøyaktig definisjon som er beregnet på deres bruk, mens vår definisjon er mer omtrentlig, slik som folk gjerne vil oppfatte stedet (som tettbebyggelse, tettsted osv.)

*SOSI står for samordnet opplegg for stedfestet informasjon, og er **norsk standard** for geografiske data.” (u.h.)*

”SSR” står for Sentralt stadnamnregister og inneholder alle stedsnavn med godkjent skrivemåte. Det kan derfor også se ut til at Kartverket også her ikke skiller klart mellom virksomhet knyttet til skrivemåte og navnevalg/navnevern.

Sitatet gjør det klart at Kartverkets bruk av ordet ”tettsted” er det dagligdagse, mens Statistisk sentralbyrå (SSB) opererer med et eksakt begrep, jf ”eksakt og nøyaktig definisjon som er beregnet på deres bruk.”

Det er nærliggende å anta at bruken av ordet ”tettsted” i SSR er bakgrunnen for at samme ord ble innført i stadnamnlova § 5.

Feilaktig vegskilting - årsaker, gjennomføring og konsekvenser

Vegskilta er sentrale for informasjon til de vegfarende om stedsnavna i Norge som i andre land. Stadnamnlovas formål om å ta vare på stedsnavna og da særlig de eldre nedarva navna, er derfor betinget av korrekt skilting. Dessverre er det feil vegskilting mange steder. Og det kan se ut til at det ikke blir påtalt og korrigert av rette myndigheter.

Statens vegvesen ved Vidar Dragland opplyser i e-post av 10.2.14 at

*”Endringen til Overhalla (dvs fra **Ranemsletta** - tilføydd her) skjedde vel ved utskifting av skiltene langs daværende rv17 i **1992**.*

*17a (daværende riksveg 17 på **Hunn** – tilføydd her) vart **nyskiltet i 1972-73** og da vart vel Skagenavnet brukt.*

All skilting og endringer av stedsnavn vil alltid være bestemt/godkjent av aktuell kommune.”(u.h.)

På Hunn ble skilt som viste det tatt ned og erstattet med nye skilt med navnet Skage. Tilsvarende på Ranemsletta hvor nytt navn var Overhalla dvs kommunens navn.

E-post i 26.2.13 fra saksbehandler i kommunen fremgår følgende:

”Endret skilting på Skage er ukjent.

*Endret skilting av kommunesenteret ble gjennomført i 1993 etter et samarbeid mellom kommunens næringsavdeling og reiselivet. **Det er ikke funne politisk vedtak på endret skilting, bare korrespondanse rådmann/vegvesen vedr anmodning om endret skilting.**” (u.h.)*

Etter at vi hadde påklaget at reguleringsplanen var gitt navnet ”Skage sentrum” og klagen ikke ble tatt til følge av formannskapet, ble det uttalt fra kommunehold, jf saksmappe 2012/726-172:

”Bruk av navnet Hunn vil imidlertid fortsatt bestå og bli brukt av kommuneadministrasjonen.” (u.h.)

Det holdt ikke lenge, jf at kommunestyret den 26.5.14 vedtok å bytte ut navnet med bygdas navn som er Skage.

Kommunen opplyser at **omskiltinga på Ranemsletta ikke skjedde etter et politisk vedtak.** Når kommunen ikke kan vise til politisk vedtak for omskiltinga på Hunn, så må vi legge til grunn at det samme var tilfelle der dvs at det ikke finnes noe politiske vedtak. Under denne forutsetningen vil jeg anta at vedkommende person handlet uten tilstrekkelig fullmakt da en slik sak bør behandles av kommunestyret. Det gir grunn til å spørre om Vegvesenets praksis og hvilke krav de setter til meldinger fra kommuner. Kan enhver kommuneansatt evt leder melde fra om ønsket omskilting til Vegvesenet? Det kan faktisk se slik ut.

Jeg betviler at kommuner har rett til å be om skilting i strid med etablert og korrekt navnebruk slik det skjedde både på Hunn og Ranemssletta.

Flere har reagert på omskiltingene av de to stedene, men ingen synes å ha tatt det opp med kommunen. Folk har snakket sammen og kritisert feilskiltinga begge steder og stoppet der.

Hva var **årsaken** til disse omskiltingene?

På kart fra 1882 er navnet Skage plassert over elva Namsen nærmere sør side. Det innebærer at navnet klart ikke angir navn på kirkestedet.

I (enkelte?) nyere kart er navnet flyttet nærmere og vest for stedet Hunn. Samtidig er ikke stedet navngitt med sitt rette navn dvs Hunn. Videre synes det ikke å være brukt ulike fonter/skriftstyper for navn på kirkesogn/bygd og på kirkested/tettbebyggelse/tettsted.

Disse forhold kan være den underliggende eller en medvirkende årsak til at jernbanestasjonen fikk navnet Skage og at det senere også ble foretatt en omskilting langs daværende RV 17 – fra navnet Hunn til nye skilt med navnet Skage.

Jeg har ikke hatt tilgang til saksdokumenter fra verken kommunen eller Statens vegvesen og må derfor ta noe forbehold. I tillegg til kirka hadde flere virksomheter funksjon for bygda som sådan og fikk navn etter denne slik som postadressen Skage i Namdal (senere 7860 Skage), *Skage Dampmeieri* og *Skage samvirkeleg*. Dette forplantet seg også til virksomheter som var

begrenset til tettstedet Hunn. Sikter her til jernbanestasjonen som ble benevnt *Skage stasjon* trass i at det var flere stasjoner og holdeplasser i bygda og at stasjonen derfor hovedsakelig kun var knyttet til bygdas sentrum. Det er nærliggende å tro at disse navna samlet medførte feilskilting på Hunn.

På Ranemssletta kan det se ut til at det har vært et mer bevisst valg for å markere kommunens sentrum. Postnummeret 7863 omfattet kun deler av Ranem sogn pga at det tidligere også var to andre posthus i sognet ved Skogmo og Øysletta. I tillegg finnes 7860 Skage. Det korrekte ville derfor vært Ranemssletta.

Tilsvarende markering synes å ha skjedd ved at jernbanestasjonen ble navngitt med *Overhalla stasjon*. Det var også flere stasjoner og holdeplasser i kommunen og derfor burde også stasjonen vært benevnt for Ranemssletta.

Hvorvidt kommunen var involvert i disse markeringene er uvisst, men derimot klart ved omskiltinga. Omskiltinga fra navnet Ranemssletta til bruk av kommunens navn Overhalla skjedde nok etter ønske fra bl.a. kommersielle aktører. Forklaringen fra personer som deltok i denne diskusjonen er at det var nødvendig for å unngå at personer med ærend til kommunesenteret på Sletta, kjørte feil. Logikken holder ikke da adekvat tiltak selvsagt ville vært å skilte bedre f eks med et underskilt som viste vegfarende at de kom til administrasjonssentrum i Overhalla kommune. Det er her nærliggende å vise til hva forfatterne av Norsk stadnamnleksikon professor Jørn Sandnes og 1.amanuensis Ola Stemshaug (begge NTNU) skriver på side 520:

”Dette vårsleppet av forretningsfolks sveltefora kulturinnsikt går rakt mot idéen om eit namneverk som skal avspegle norsk natur og kulturtradisjon”.

Det kan synes å ha vært noen mindre vårslepp i Overhalla også med det resultat at **i dag er begge kirkesteder i Overhalla feilskiltet.**

Professor Ole Martin Skilleås skriver i et leserinnlegg i Namdalsavisa den 13.12.13 at denne skiltingen på Ranemssletta er *”absurd”* pga at

”Det er en håpløs sammenblanding av to størrelser.”

Skilleås omtaler skiltinga på Hunn på samme måte på sin hjemmeside <http://olemski.blogspot.no/2013/12/hva-heter-stedet.html>.

Hva er det Skilleås mener med ”sammenblanding av to størrelser”?

Om en ser bort fra at Skage i utgangspunktet er et gårdsnavn, så er verken Overhalla eller Skage geografiske steder, men derimot områder og da nærmere bestemt én kommune og et kirkesogn og ei bygd. Begge bør skiltes som sådanne dvs ved sine yttergrenser. Tilsvarende bør skje for sognet Ranem.

Dernest bør tettstedene Ranemssletta og Hunn skiltes som før feilskiltinga skjedde. Det kan være interessant å avklare hvordan den kommunale og statlige saksbehandlingen var i begge tilfelle. Det fremgår av saksframlegg i nevnte navnesak i Overhalla kommune at omskilting

fra Ranemssletta til Overhalla ikke var behandlet i kommunestyret. Det var derfor ikke noe korrekt grunnlag for å sende en henstilling til Vegvesenet.

Det er grunn til å tro at tilsvarende **feilskilting** også skjer andre steder i landet. Det kan være **ett av flere steg i retning av å fjerne eldre stedsnavn ved at det danner seg feilaktige oppfatninger av steders navn**. Det vises her til at høringsnotatet opplyser at det ikke føres noe tilsyn.

Slike feiloppfatninger har lett for å forplante seg. Her kan nevnes de to nye boligområdene Skage Vest og Skageåsen som begge ligger i vestre del av Hunnaåsen. Vestre del av bygda Skage ligger i den delen som heter Vestergårdene, se skriv fra professor Vannebo nedenfor. Der ville det vært korrekt med Skage Vest.

Skageåsen er et konstruert navn pga at noe slikt område ikke finnes. Derimot finnes Skaggavattan omtales også som Vattan – antakelig en topp hvor varder ble tent i ufredstid.

Det er mange innflyttere til disse boligområdene samt yngre folk og begge orienterer seg naturlig etter vegskilta hvor det står Skage. Konsekvensen av det er at mange i dag sier ”på Skage”. Tilsvarende sier mange ”på Overhalla” om Ranemssletta.

Det er på denne bakgrunn en må se foran nevnte forslag til ”Reguleringsplan for Skage sentrum”.

En annen drivkraft er nok ønsket om å forenkle for seg selv og for andre f eks for de vegfarende. De siste er naturlig nok ikke interessert i hva som er korrekt – de skal kun finne fram – noe de ville gjort med god og korrekt skilting og med rette navn på karta slik at GPS-en gir korrekt informasjon. Problemet i den sammenheng er at stadnamnlova ikke åpner for å fjerne nedarva stedsnavn begrunnet med forenkling. Det tas et lite forbehold for hva forarbeidene legger i ”særlige grunner”, jf § 3 2.ledd.

Forutsatt at loven ikke åpner opp for å fjerne nedarva stedsnavn begrunnet med forenkling, så var nevnte omskiltninger både misforståtte og feilaktige tiltak. Uansett bør det ikke skiltes i strid med korrekt navngiving. Et liknende tiltak skjedde i Surnadal hvor kommunen vedtok å fjerne det nedarva stedsnavnet Skei og erstatte det med kommunens navn Surnadal, se nedenfor. Spørsmålet blir om kommunen hadde rettslig adgang til å fatte slikt vedtak.

Hvorfor bør nedarva stedsnavn tas vare på?

Professor Ole Martin Skilleås stilte dette spørsmålet i nevnte avisinnlegg i Namdalsavisa den 13.12.13 under tittelen – *Hva heter stedet?* - hvor han formulerte spørsmål om hva som ville gå tapt om de nedarva og andre stedsnavn blir borte:

”Hva ville gått tapt om det skjedde? Først og fremst ville den generelle forflatingen og forenklingen gått videre. Da folk arbeidet på åker og eng, og brukte skog og utmark til matauk og annet nyttig, så hadde hver liten plass, hver liten krok i elva og hver lysning i skogen et navn. Det var på den måten folk kunne holde seg orientert og snakke om

sine omgivelser på en meningsfull måte. Navnene fortalte gjerne en egen liten historie – om man bare hørte etter. Etter som landbruket ble mekanisert og færre hadde den nære tilknytningen til landskapet, ble svært mange av disse navnene borte. Et eksempel er fra veien opp mot Skilleås, Hammer og Vannebo fra Fylkesvei 17. Noen hundre meter etter Heimstad står det noen trær ved en bekk. Det stedet heter Værgholet på folkemunne – i alle fall i min tid.

Det er klart at det ville vært enklere om både tettstedet Hunn og sognet Skage hette det samme, men en forenkling er ikke nødvendigvis noen forbedring. Det er en egenverdi i bevisstheten om at et sogn dekker et større område enn et tettsted, og at sognet tar navn etter gården som eide grunnen der kirka ligger. Slik er navneskikken i rundt om i Norge. Skage gård ble trolig skilt fra Hunn gård rundt 1500, og ble prestegård og kirkegods mens katolisismen enda var rådende. Før dette var det “Hunnar Sogn”.

Hvis navnet Hunn – og mange av de andre navnene som står i fare for å bli rasjonalisert vekk landet over – blir borte, så mister vi en betydelig del av den daglige forbindelsen med fortiden som disse navnene bærer i seg. Hunn som gårdsnavn finner vi bare tre steder i landet. Det betyr godt fiskested, og det er etter alt å dømme svært gammelt. Det er funnet spor av bosetting og menneskelig virksomhet her fra da landet ble tørrt, og det i sin tur betyr trolig at høyereliggende områder i nærheten – som Skilleås og Ryggahøgda – trolig allerede var befolket.”

Det kan han ha rett i – det er funnet pilspisser og dolker av stein i Hunnaåsen og i Sørfjellet dvs i nærområdet både nord og sør for Hunn. Bemerk at steinredskaper ble brukt fram til jernet overtok og det var lenge etter de eldste spora på Hunn – kanskje rundt 1.000 år.

Før det hadde det bodd folk i flere tusen år på kysten. Namdalen var i følge professor Jørn Sandnes (NTNU) den nordligste del av Fosna-kulturen i steinalderen, jf boka Namdalens historie fram til år 1600. Sandnes nevner samme sted at Hunn gård er en av de eldste i Namdalen.

Arkeologisk utgraving viser spor av bosetting på Hunn 1120 – 910 B.C. Videre fant de spor som kan være fra et norrønt gudehov – nærmere bestemt på Kjeråkåkeren like ved dagens kirke. Mange steder ble kirker bygd på steder med tidligere norrøne gudehov. Bemerk at rapporten er navngitt med ”Skage gnr 13 bnr 2”. Også det er feil. Det korrekte er Hunn Østre. Feilen kan tyde på at arkeologene har fått feil informasjon fra kommunen.

Geolog Harald Sveian ved Norges Geologiske Undersøkelser (NGU) skriver i en artikkel om landhevinga i Namsenvassdraget i Årbok for Namdal historielag 2013 at det ble tørrt land på Hunn for ca 3.500 siden dvs ca 1.500 B.C. og at folk kunne ferdes der noe tid etter – gjerne når landet hadde hevet seg med ca 1 meter. Med landhevinga som skjedde på den tida tok det ca 200 år etter iflg. Sveian. Det tilsier at det var beboelig der fra ca 1.300 B.C.

Det framgår av Norsk Stadnamleksikon at navnet Hunn skriver seg fra et tidligere elvenavn, men at språkrøttene ikke er helt avklart. Det vises både til angelsaksiske og gotiske ord, jf s.

228, jf s. 34. Begge er germanske språk dvs indoeuropeiske. Det vises samme sted til det tyske elvenavnet *Hunte* og det nederlandske *Honte* og videre:

”Slike elvenamn har truleg sikta til godt fiske.”

Det tilsvarende engelske ordet er *hunt*. Fiske og fangst var en sentral del av steinalderfolkene mattilfang og det er nok derfor grunn til å anta at disse orda/navna har røtter tilbake til den eldste fangskulturen. Det vises her til nettutgaven av Store norske leksikon hvor det heter at

”De indoeuropeiske språkene går alle tilbake på et felles grunnspråk, urindoeuropeisk, som antakelig på 2000-tallet f.Kr. som følge av folkevandringer er blitt splittet i en rekke grupper.”

Det er nærliggende å anta at disse eldgamle orda kan ha sine røtter fra dette felles grunnspråket urindoeuropeisk og at ordet skriver seg tilbake til de første indoeuropeerne som kom til området. I så fall **kan navnet Hunn være et før-germansk navn og derfor det eldste eller ett av de eldste germanske stedsnavna som betyr fangst i Europa.**

Fiske, fangst og jakt står fortsatt meget sterkt i Namdalen. Stedsnavnet Hunn kan være det eldste kulturelle uttrykk for det. Navnet er i så fall et uttrykk for kjernen av steinalderfolkets aktiviteter for at de skulle kunne skaffe seg mat og tilsvarende for de første bosatte.

Mange gravhauger fra folkevandringstida med bl.a. funn av et praktsverd tyder på at Hunn har vært et sentralt sted på den tida. I middelalderen het kirka Hunnar og var bygd på gården Hunn muligvis ved det tidligere norrøne hovet. I 1507 hadde kirka og sognet endret navn til Skage. Skage gård som antas fradelte fra Hunn, var Mensalgods i den katolske kirka dvs prestebordsgods eller prestegård som vi sier i dag. Det er nærliggende å anta at det er årsaken til navneendringa pga at kirka fortsatt står på grunnen til Hunn gård dvs grn 13.

Hunn gård var på sin side krongods dvs eid av Kongen. En medvirkende årsak kan også ha vært at Hunn gård nok var nede i en bølgedal kanskje som et resultat av pestene. Låg skyld kan tyde på det. Bemerk at Skagga også hadde låg skyld, men en helt annen funksjon.

Det bemerkes at et par ikke ukjente personer innen norsk navnegransking har navnet fra nevnte Ryggahøgda – sikter her til professor Oluf Rygh som forfattet bokverket *Norske Gaardsnavne* og hans bror arkeolog Karl Ditlev Rygh som deltok i videreføringen av prosjektet. Et nærliggende spørsmål på bakgrunn av Kartverkets fortolkning av § 3 er om brødrene Rygh like godt kunne spart seg innsatsen.

Jeg slutter meg til hva Skilleås skriver, men dette kan også formuleres skarpere. Kultur handler om kunnskap og kunnskap er forutsetningen for en sivilisert kultur og derved for vår sivilisasjon. Spørsmålet blir derfor om vi ønsker å være en del av det moderne kunnskapsbaserte samfunnet eller ikke. Spørsmålet kan synes overflødig da neppe noen særlig flere enn enkelte miljø- og/eller religiøse fanatikere samt avdøde Pol Pot og hans regime på fullt alvor mener/mente at vi bør returnere til steinalderen. Trass det synes det å være grunn for å spørre i hvilken retning deler av den kommunale og kanskje også statlige praksis trekker.

Verner kommunene de nedarva stedsnavna?

§ 3 er relativt sett ny og det er pr d.d. kun én klagesak som er behandlet. Det er saken fra Orkdal. Jeg vil her dessuten redegjøre for andre saker av interesse i denne sammenheng.

Nevnte klagesak i Orkdal er ikke et isolert tilfelle. **Surnadal kommune** vedtok i år 2000 å erstatte det gamle navnet på kommunesenteret - Skei - med kommunens eget navn slik at stedet nå heter Surnadal – sak 99/01140. Vedtaket skjedde før § 3. 2.ledd ble vedtatt.

Spørsmålet er om kommunen hadde rettslig adgang til å fatte et slikt vedtak. Jeg tviler på det pga at kommuner ikke er eiere eller forvaltere av nedarva stedsnavn og før § 3 fantes det ingen lovbestemmelse som ga kommuner adgang til å endre eller fjerne slike.

Kartverket er kjent med saken, men jeg er ikke kjent med at Kartverket har foretatt seg noe. Det er berettiget å spørre om vedtaket er i samsvar med Kartverkets syn på dagjeldende rettstilstand. I tillegg kan det være av interesse å spørre om vedtaket er i samsvar med Kartverkets syn på någjeldende rettstilstand og med høringsbrevet.

Det er først og fremst av interesse å få avklart hva Klagenemnda mener om denne saken.

Det er videre av interesse å notere at initiativet ble tatt av Surnadal reiselivslag. De begrunnet det med problemer pga at sentrum i Surnadal dvs Skei ikke framkom på ulike kart. Det er her nærliggende å anta at det måtte finnes andre alternative tiltak enn å fjerne det nedarva stedsnavnet Skei.

Videre er det interessant at kommuneadministrasjonen gikk i mot navneendringa samt at skiltinga også ble diskutert. Dette i motsetning til hva som er tilfelle i Overhalla, se nedenfor.

Den 29.10.13 vedtok **Klagenemnda for stedsnavnsaker** å ta til følge **klage fra Orkdal historielag** – sak 7/2013. Nemnda fastslo at rett stedsnavn er Råbygda og ikke Gjølme som kommunen har praktisert. Nemnda la avgjørende vekt på at **Råbygda var en primær navnedannelse** som bygdenavn, mens for Gjølme var dette en sekundær funksjon eller navnedannelse fordi navnet Gjølme

”... opprinnelig beskriver en annen topografisk lokalitet ... Nemnda finner det dokumentert at Råbygda utvilsomt har lengst tradisjon som bygdenavn, noe som både historielaget og kommunen bekrefter. ... Som bygdenavn har Gjølme en forholdsvis kort tradisjon (fra 1960-tallet).”

Klagenemndas vedtak ble **påklaget til Sivilombudsmannen** som skriver i brev av 16.7.2014:

*”Ombudsmannen er etter dette kommet til at **klagenemnda har tolket eller anvendt loven uriktig**. Klagenemnda **bes se på saken på nytt** og holde ombudsmannen orientert om utfallet.”*

Saken er under behandling av Klagenemnda.

Ombudsmannens brev omtales nærmere **nedenfor**.

Som nevnt foran vegret **Overhalla kommune** seg mot å bruke rett navn på reguleringsplanen for tettstedet Hunn. Høringsdokument og offentlig ettersyn for ”reguleringsplan for Skage sentrum” ble fremlagt 23.10.12.

Til tross for at vi opplyste om at dette var feil navnebruk samt at tidligere leder av både Namdal og av Overhalla historielag, siv.agr. Carl Ivar Storøy og undertegnede presenterte et skriv i april 2012 hvor det klart framgår at Hunn er det rette navnet på tettstedet, så ønsket ikke administrasjonen å ta det til følge. Vår invitasjon om en dialog ble heller ikke imøtekommet og vår høringsuttalelse ble ikke tatt til følge. Høringsuttalelsen var det flere som sto bak. Kommunen vedtok den 17.6.13 ”Reguleringsplan for Skage sentrum”.

Vi var tre personer som påklaget dette vedtaket. Administrasjonen tilrødde at klagen ikke ble tatt til følge og det skjedde heller ikke i formannskapet. Vi utvidet aktiviteten ved skriv fra to professorer fra bygda samt et opprop som støttet disse skriva. Oppropet ble støttet av 233 fra bygda – herunder flere meget godt voksne som har levd hele sitt liv i bygda og kjenner den bedre enn noen annen. I tillegg innledet vi dialog med flere i kommunestyret. Dette ga resultat og kommunestyret tok i møte den 21.10.13 vår klage til følge og fastslo at reguleringsplanen skal benevnes med stedets rette navn som er Hunn. Stemmetallet var 19 mot 2.

I samme møte vedtok kommunestyret at administrasjonen skulle legge fram ”... *sak vedrørende navnebruk for kommunens sentra.*” Bakgrunnen for det er interessant da det skjedde etter muntlig saksopplysning fra rådmann Trond Stenvik hvor han sa (tilnærmet ordrett):

”... det som er tydelig er at det finnes et ikke vedtatt navn for tettstedet Skage eller Hunn. Det finnes et begrep som Kartverket har kalt Hunn som har vokst fram fra gården Hunn. Hvis en er ute etter begrepet som har vokst fram for tettstedet så er ikke det vedtatt.”

Ordfører Per Olav Tyldum (SP) kommenterte med at dette var en saksopplysning som

”... vi har tillit til at navnet ikke er vedtatt.” (u.h.)

Nevnte sitat av rådmannens saksopplysning, ble sendt til rådmannen og ordføreren ved e-post av 23.10.13 sammen med spørsmål om evt betydningen av vedtak hhv fravær av vedtak. Svaret kom pr e-post samme dag:

*”Konsekvens av **mangel på vedtatt tettstedsnavn** oppfattes å ligge i kommunestyrets pkt 3 (dvs reising av navnesak – tilføy her), som administrasjonen dermed på vanlig vis vil utrede og legge fram til politisk behandling.”(u.h.)*

Jeg oppfattet ikke dette å være svar på mitt spørsmål og jeg sendte derfor ny e-post den 25.10.13 hvor det fremgår:

”Noterer det, men er fortsatt usikker på hva du la/legger i din saksopplysning om at det ikke er noe vedtatt navn for tettstedet

Mener du at det derved er uklart hva som er rett navn? – dvs at slikt vedtak er en forutsetning for at navn på et tettsted er klarlagt?

Hvordan forstår du brevet av 8.ds. fra Kartverket hvor det står at de registrerer Hunn som rett navn?"

E-posten ble ikke besvart og administrasjonen la deretter fram et **forslag om "Reising av navnesak for tettstedene Overhalla/Ranemsletta og Hunn /Skage"**, jf dokument 2013/7430-10 hvor det avslutningsvis står:

"Det anbefales at Overhalla kommune reiser navnesak i hht Lov om stadnamn, § 5 for tettstedene Overhalla/Ranemsletta og Hunn /Skage.

Ingen av tettstedene har tettstedsnavn, noe som er ønskelig og klargjørende i mange sammenhenger. ..." (u.h.)

Kommunestyret fulgte rådet og vedtok i møte den 16.12.13 å reise navnesak.

Vi har vansker med å se at disse to tettstedene ikke har "tettstedsnavn" og undertegnede reiste derfor følgende spørsmål til kommunen ved e-post av 10.12.13:

"Ber ... opplyst formål med saka:

- er det for å fastslå hva som er rett stedsnavn på hhv Ranemsletta og Hunn? - og/eller*
- er det for å bytte ut disse navna med andre navn og i så fall hvilke? - og/eller*
- er det for å fastslå skrivemåten av de samme? - og/eller*
- er det for å avgrense tettstedene geografisk?"*

Saksbehandler svarte ved to e-poster 19.12.13 følgende:

"Det skal vedtas navn på to tettsteder og skrivemåten av disse."

"Tettstedene har ikke vedtatte navn, derfor navnesak, og som sagt saksbehandling i hht lov om stadnavn med kunngjøring og høring."(u.h.)

Dette tyder på at det sto feil i saksframlegget og at meningen var at ingen av de to tettstedene har "vedtatte" navn.

Spørsmålet blir da hva dette nærmere betyr. Administrasjonen la klart opp til at kommunen kan vedta å fjerne de to nedarva stedsnavna Ranemssletta og Hunn og erstatte dem med Overhalla og Skage dvs til kommunenavnet for kommunesenteret samt et bygde-/sognenavn. Noe direkte forslag om å fjerne dagens to nedarva navn var ikke nevnt.

Vi ba pr e-post samme dag kommunen om svar på følgende:

"Hvis saken ikke begrenses til skrivemåten slik at det også åpnes for navneendring, bes det opplyst hvordan kommunen forstår brev av 8.10.d.å. fra Kartverket hvor det slås fast at korrekt navn er Hunn. De har også opplyst at navnet vil bli kartfestet.

Og videre - Kartverket opplyser at Ranemssletta er registrert tettstedsnavn og at det vil bli/er blitt(?) kartfestet på det ene kartet hvor navnet ikke fremgår slik at også det navnet vil fremgå av alle kart.

Under samme forutsetning bes det opplyst om bakgrunnen for ønske om navneendring og hvordan dette har kommet til uttrykk samt hvilket behov det er for navneendring?

Det bes under samme forutsetning redegjort for den rettslige adgangen til å skifte ut stedsnavn herunder både materielle og formelle sider dvs hvem kan bestemme hva?

*...
Hvordan vil saksforberedelsene skje? Tas det bl.a. sikte på å konsultere stedsnavn-konsulentene for Midt-Norge - herunder på hvilket stadium i prosessen?" (u.h.)*

Spørsmålene ble ikke besvart.

Hva sier gjeldende regelverk om disse spørsmålene?

Forskrift 1.6.2007 nr 592 om skrivemåten av stadnamn § 15 1.ledd lyder:

”§ 15. Sentralt stadnamnregister

Registeret skal innehalde opplysningar om alle stadnamn som har fått skrivemåten vedteken etter lova. I tillegg skal registeret innehalde flest mogleg av andre stadnamn som er godkjende og brukte i offentleg samanheng etter gammalt regelverk.” (u.h.)

Vedtatt navn betyr etter denne bestemmelsen ikke annet enn at skrivemåten er vedtatt.

Selv om kommunen skriver at de også tar sikte på å fastsette skrivemåte, så er ikke det det sentrale i saken. Det sentrale er at kommunen tok opp spørsmålet om å skifte ut de nedarva stedsnavna på de to kirkestedene i kommunen.

Vi kan derfor konkludere med at kommunen ikke la opp til å vedta skrivemåten slik forskriften gir adgang til, men **kun et mulig navnebytte** for de nevnte to stedene, jf at begge steder ble ført opp med to alternative navn hver. Dette kan tyde på at kommunens implisitte henvisning til forskriften var misvisende.

Vår antakelse holdt stikk. I nytt **saksframlegg** for kommunestyret 2013/7430-17 **tilrådde rådmannen at tettstedet Hunn skulle endre navn til Skage**. Forslaget fikk tilslutning på kommunestyrets møte den 10.2.14 med stemmetallene 16 mot 4. Forslag om å skifte ut navnet Ranemssletta med Overhalla falt under avstemmingen.

Stemmetallene i de to rundene i kommunestyret er meget interessante. Først 19-2 i favør av ”Reguleringsplan for Hunn” og mot rådmannens tilråding. På bakgrunn av saksopplysning fra

rådmannen beslutter kommunestyret i samme møtet å reise navnesak uten at det er klargjort hva som var problemet, hva som var siktemålet og hvilke tiltak som kunne være aktuelle.

Kort tid etter legger rådmannen fram et saksframlegg og stemmetallene blir 16-4 i motsatt retning dvs at navnet Hunn skal skiftes ut med navnet Skage etter forslag fra rådmannen.

Hva var årsaken til denne snuoperasjonen? Hadde det noe med rådmannens saksopplysninger samt hvordan administrasjonen la fram saka å gjøre? Det er nok ingen grunn til å tvile på det. Spørsmålet blir da om opplysningene var saklige og nøytrale og i samsvar med faktiske forhold. Flertallet på 16 må vel ha fått inntrykk av det. Men var det slik?

Rådmannens saksopplysninger kombinert med nevnte saksframlegg er interessant da de hver for seg og særlig samlet, gir klart inntrykk av at konklusjonen var trukket på forhånd og at saksframlegget skulle ikke forslagene et skinn av troverdighet. Det lykkes bare sånn passe.

Det fremgår av saksframlegget bl.a. at

*”De to **tettstedene** har **altså ikke navn** i dag, men på begge steder er det navn på **tettbebyggelse** som **heter henholdsvis Hunn og Ranemsletta.**” (u.h.)*

Det er intet i saksframlegget som viser det. Framlegget viser ellers til

*”Definisjonen av **tettsted** i SSR er ”mindre bymessig bebygd **område av sentrums karakter**”. **Tettbebyggelse** er der definert som ”mindre bebygd område **uten sentrums karakter f.eks. et boligområde.**””(u.h.)*

Det bemerkes at som nevnt foran, er disse definisjonene uten holdepunkter i loven. Det innebærer at det er feil av Kartverket å legge en slik todeling til grunn i brev til Overhalla kommune.

Det faktum at loven ikke opererer med en slik todeling er selvsagt ikke til hinder for at Kartverket i sentralt register operer med klassifisering ift til stedenes størrelse. Men en slik klassifisering kan ikke brukes slik Kartverket gjorde i nevnte brev.

Med SSR menes **Sentralt stadnamnregister**. Forvalter av registeret er Kartverket. På den aktuelle del av Kartverkets nettside står det bl.a. at

*”Når **skrivemåten** av eit stadnamn **er vedteken** etter gjennomført namnesak, **skal namnet leggjast inn i SSR**. Alle andre skrivemåtar av dette namnet er då avslegne og skal ikkje brukast korkje på offentlege kart eller i annan dokumentsamanheng.” (u.h.)*

Men det er ikke det administrasjonen la opp til. Derfor blir henvisningen til vedtak av navna positivt feilaktige. Administrasjonen feilinformerte derfor de politiske organene. Spørsmålet er om det skjedde bevisst. Flere forhold kan tyde på det.

Saksframlegget benevner både Ranemsletta og Hunn for tettbebyggelse dvs ”uten sentrums-karakter”. Administrasjonen gir derfor uttrykk for at begge stedene er boligområder og kun det. Er det korrekt?

Selvsagt ikke. Det er åpenbart og ganske grovt feilaktig for begge steder. Det er videre oppsiktsvekkende at politisk ledelse samt kommunestyrets medlemmer lar det passere uten innsigelser med mulig unntak for de fire.

Ranemsletta er kommunesenteret og det taler for seg. Hunn har følgende sentrumsfunksjoner:

- Kirke og kirkegård,
- Posten – nå post i butikk,
- Barneskolen for bygda,
- Frivilligsentral i den tidligere aldersheimen for kommunen – nedlagt for få år siden,
- Kolonialforretning for bygda,
- Forsamlingshus og idrettsplass/fotballbane for bygda,

Av tidligere sentrumsfunksjoner nevnes budstikke, tiendebod/-bur, flere skysstasjoner m/ transport og overnatting, gjestgiveribevilling med handelsløyve, militær avdeling m/ ekserserplass, tingsted (fra 1822), telefonsentral, jernbane m/ stasjon, hovedkontor til Overhalla sparebank, kontorene for Namdal skogeierlag og Namdal tømmermåling samt Kristelig Ungdomsforening i Namdal.

Av dagens virksomheter nevnes flere bedrifter herunder diverse byggfirma, skogsentreprenør og flishogging, bilopphogging og salg av bildeler, reparasjon av instrumenter/korpsservice, flere transportbedrifter, regnskapskontor, salg av bobiler m.v. og landbruksvirksomhet. Hunn var første sted hvor Nord Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) rullet ut bredbånd med fiberoptikk.

Av tidligere virksomheter nevnes: fangst/næringsfiske etter laks som navnet Hunn antakelig stammer fra, bygging av jekter, meieri, landhandel, bakeri, tømmerfløtingsanlegg for Namsenvassdraget – senere flyttet til sør side av elva, to vannverk, flere produksjonsbedrifter herunder torvstrøfabrikk, skyteskivefabrikk med leveranser hovedsakelig til forsvaret, møbelfabrikk og blomsterjordprodusent, flere snekkerier, malerfirma, kafeteria, halmlutingsanlegg, bilverksted/-servicestasjon og diverse tjenesteytende næringer bl.a. skomaker, rørlegger og frisør. Under krigen stasjonerte tyskerne mange soldater på stedet i egne brakker hvorav én fortsatt eksisterer.

Kirke har det antakelig vært fra tidlig middelalder og noen av de andre virksomhetene skriver seg tilbake til 16-1700-tallet. Selv om kirka endret navn så var ikke det tilfelle for alle forvaltningsområder. *Hunn manntall* var navnet så lenge ordningen eksisterte. Grendeskolen *Hunn skole* ble omgjort til bygdas barneskole da de andre grendeskolene ble lagt ned midt på 50-tallet. Den senere tids utvikling er preget av fortetting av boliger i sentrum samt etablering av større boligfelt i nærområdet samt et mindre industrifelt.

Det bemerkes at mange funksjoner som det i dag vil være naturlig å lokalisere til et sentrum, tidligere var lokalisert til ulike gårder. I Skage sogn var det i perioder bl.a. tilfelle for sykestue, aldersheim,

legekantor og lensmann. I tillegg var Mela-martnan den viktigste handelsaktiviteten i Midtre-Namdalen. Martnan ble gradvis utviklet pga landheving og etablering av Namsos by midten på 1800-tallet. Martnan ble lenge styrt av Abel Margrethe Hammond Holst Meyer som bodde på Halvardmo-gården og styrte med sine ca 90 gårder og diverse kirker og flere sagbruk m.v. Lokalt ble hun etter hvert og i ettetid kalt "Gamla på Mel'n". Låna står nå på Namdalsmuseet i Namsos. Melamartnan er gjenopptatt med vekt på stedets historie som handelssted.

Nærmere om "tettsted" – SSBs begrep

På grunn av at stadnamnlova § 5 opererer med dagligtalens forståelse av ordet "tettsted" er det åpenbart ikke grunnlag for å hevde at stedene Hunn og Ranemsletta ikke er tettsteder. Det er nærliggende å tenke at enten har kommunen blitt villedet av Kartverket og i hvert fall ikke korrigert.

Selv om verken Kartverket eller kommunen sier noe om det, så finnes det et faglig basert begrep for "tettsted". Det siktes her til at Statistisk Sentralbyrå (SSB). SSB opplyser at deres faglige begrep "tettsted" ble

*"... introdusert i norsk språk på 1950-tallet som et geografisk begrep for et **bymessig område med sammenhengende tett bebyggelse** i motsetning til landsbygd med spredt bebyggelse." (u.h.)*

Kilden er nettstedet Wikipedia og det heter der bl.a. at

*"Tettstedbegrepet kan karakteriseres som **et dynamisk statistisk bybegrep**. Begrepet er i dag et internasjonalt verktøy for å måle urbaniseringsgraden i kommuner, regioner og nasjoner, og det finnes i mange språk. I engelsk språk brukes begrepet *urban area*^[6], og på dansk *byområde*.*

Et tettsted er et område med en større tetthet av menneskeskapte strukturer i kulturlandskapet sammenliknet med omliggende områder.

*Et tettsted defineres som **et sammenhengende bebygd område**, uavhengig av administrative grenser. Definisjonene som brukes i ulike land omfatter bestemmelser om en minstegrense for folketall og en maksimal avstand mellom husene.*

***Tettsteder skapes og videreutvikles av urbaniseringsprosessen. Deres yttergrenser flyttes stadig.** Urbaniseringen er en prosess, og som samfunnsborgere deltar vi alle i prosessen hver gang vi bestemmer hvor vi vil bo. Rent fysisk er denne prosessen synlig i landskapet ved at ny bebyggelse kommer til over tid og utvider og fortetter det urbane kulturlandskapet. Tettstedsbegrepet er dynamisk, det vil si at grensene for et tettsted flyttes etterhvert som tettstedet utvides med ny bebyggelse.*

***Folketall for byer oppgis gjerne for tettsteder**, for en byregion eller for de administrative områdene. En byregion (metropolitan area) er mer omfattende enn et tettsted, og inkluderer såvel tettstedet, satellittbyer og landlige områder som har dagpendling til bysenteret. Dette gjør at byregioner kan omfatte store landlige arealer, og de er mindre relevante for å beregne befolkningstetthet. En liste over verdens storbyer blir vesentlig annerledes etter som en tar utgangspunkt i de administrative enhetene, i tettstedene eller i storbyregionene. De administrative*

enhetene er ofte tilfeldige (de har historiske årsaker) i forhold til utbredelsen av den sammenhengende tettbebyggelsen. En by kan ha store landbruksarealer innenfor grensene, og det tettbebygde arealet kan gå langt utenfor bygrensene.

Det statistiske bybegrepet har betydning for oss alle når vi leser norsk og internasjonal statistikk om byer, deres folketall og arealer. Grensene mellom tettstedene har betydning hver gang kommune-Norge omstruktureres. Økonomer foretrekker å forholde seg til regioner eller byregioner.”(u.h.)

Det fremgår her klart at SSBs begrep avviker radikalt fra dagligtalens forståelse.

Hvordan er dette i Overhalla? Søk på SSB og tettsted gir følgende resultat for Overhalla - <http://www.ssb.no/a/kortnavn/beftett/tab-2012-09-06-01.html> -

1 Tettsteder. Folkemengde og areal, etter kommune. 1. januar 2012

Tettsted	kommune	innbyggere	innb. pr kvkm
7161 Skage	1744 Overhalla	666	994
7162 Ranemsletta	1744 Overhalla	383	723
7163 Svalia	1744 Overhalla	221	1 228

For Overhalla er det disse tre stedene som er oppført av SSB som tettsteder.

Dette er klart i strid med hva som fremgår av saksframlegget ved at både Hunn og Ranemsletta er omtalt som tettsteder - og med navn – riktignok er stedet Hunn feilaktig oppført med navnet Skage – uten at det endrer noe i denne sammenheng. Vi kan slå fast at SSB anser både Hunn og Ranemsletta for å være tettsteder og at saksframlegget i denne sammenheng gir feil informasjon på to ulike måter – av to mulige. Det er grunn til å anta at SSR legger det samme i ordet tettsted som SSB og sitatet foran.

Det er videre intet i regelverkene som fastslår at det må fattes egne vedtak for hva som er korrekt navn på steder som SSB rubriserer som tettsteder. Det avgjørende er kort og godt hva stedet heter.

Det antas at den underliggende årsaken til at Hunn er navngitt som Skage, skyldes bl.a. kart samt vegskiltingen dvs enda en konsekvens av denne. SSB har neppe noen mening om hva som er rett stedsnavn.

Det fremgår av saksframlegget at Kartverket ved Nils J. Gaasvik gir uttrykk for at SSB setter navn på bebyggelsene ifm statistikkarbeidet, men at SSB i enkelte tilfeller velger feil navn og at Kartverket i slike tilfelle konsulterer kommunen

”Og så foreslo vi det navnet som kommunen mente var rett.”

Det er kanskje forklaringen på at SSB bruker navnet Skage.

Det fremgår ikke hvilke krav Kartverket har satt til den kommunale behandlingen i slike tilfeller. Denne artikkelen viser at det kan være store mangler ved kommunenes saksbehandling og det bør tilsi at Kartverket forsikrer seg om at saker er korrekt behandlet herunder på rett nivå – noe som ved valg av navn bør være på politisk nivå og antakelig ved kommunestyret.

Det er videre interessant å notere at Svalia er oppført som et tettsted trass i at Svalia er ei grend med noen gårder og et nyere boligfelt. Derimot savnes andre steder i kommunen dvs Skogmo, Melen, Øysletta og Øyesvoll. Uansett hvor en trekker grensen er disse stedene mer tettsteder enn Svalia. Administrasjonen burde påpekt det.

Årsaken til Skage, dvs Hunn, er oppført med nesten det doble antall innbyggere ift Ranemsletta, må være at boligfeltene nær Hunn er tatt med uten at tilsvarende er tilfelle for boligfelt nær Ranemsletta dvs i Svalia. Denne forskjellen tyder på tilfeldigheter.

Det skulle da ikke være grunnlag for noen tvil om hvorvidt begge steder er tettsteder i SSBs termer og derved også ift SSR. Hva kan grunnen være til at rådmannen og saksframlegget gir uttrykk for det motsatte?

Forklaringen synes enkel nok. Rådmannen hadde behov for å begrunne at navna på stedene kunne endres. Kjernen her er å beskrive begge steder som tettbebyggelser og at de større enhetene dvs tettstedene også må gis navn. Dette er i beste fall snedig. Saklig holder det imidlertid ikke. Nevner her også at de ikke la opp til at skrivemåten skulle vurderes, jf forskriften.

Det kan ikke være tvil om at rådmannen og saksframlegget forsøkte på ulike vis å legitimere en navneendring. I denne logikken inngår følgende momenter:

- at stedene ikke er tettsteder, men tettbebyggelser og har navn som sådanne og
- at stedene/tettbebyggelsene vil inngå i nye tettsteder i samsvar med SSBs ordninger og at de må gis navn som sådanne.

Problemet er at SSB allerede har rubrisert begge steder som tettsteder – og med navn - slik at disse delene av argumentasjonen ikke har gyldighet. Det var mao ingen foranledning til å vurdere navna på disse to stedene.

Trass det foreslo rådmannen at kirkestedets navn Hunn skulle erstattes med sognet og bygdas navn Skage. Det interessante her er å se hvordan det begrunnes samtidig som rådmannen foreslo at navnet Ranemsletta skulle forbli uendret. Et sentralt argument synes å være at

”Ranemsletta har en lang historikk i dagligtalen som benevnelse på sentrums-området.”

Det er fristende å si – ja vel, hva så? Det samme er tilfelle for navnet Hunn og utsagnet kan derfor ikke bidra til å forklare forskjellen i tilrådingene.

Det kan dessuten bemerkes at navnet Ranemsletta ikke benyttes i ”dagligtalen”, men derimot i alle skriftlige og formelle sammenhenger. Til daglig sier folk ”Sletta”.

Administrasjonen konsulterte den tidligere **adressekomiteens medlemmer** trass i at deres funksjon hadde gått ut. De tre medlemmene står ikke tilbake fra saksframlegget ellers – her gjengis noen av deres utsagn:

”Overhalla er mer kjent enn Ranemsletta. Erfaring var at folk ikke fant fram før sentrum ble skiltet med Overhalla. Navnekomiteen mener Skage er det korrekte navnet fordi det er et godt innarbeidet navn. Valg av navn handler like mye om hva folk mener, som historikk. Skage er gjenkjennbart, også utenfor kommunens grenser. Skage har enkel skrivemåte og uttalemåte. Hunn er vanskelig å uttale, og de påpeker at skrivemåten (vedtatt) ikke er i samsvar med uttale – Hoinn.”(u.h.)

Det positive er at de ikke har lagt skjul på sine motiver og synspunkter eller forsøkt det. **De foreslo å fjerne begge navna og erstatte dem med navna Overhalla og Skage.**

Begrunnelsen for forslagene antas å være i strid med stadnamnlova og det tilsier at vedtak i begrunnet i tråd med komiteens merknader vil være ugyldig.

Argumentet med vanskelig uttale er merkverdig og langt fra seriøst. Det finnes ord og uttrykk i området som kan være vanskelig å uttale for andre, men ”Hoinn” er ikke blant disse. Bemerk at Skage uttales lokalt for *Skagga og Skagga-bygda* og uten at det skaper problemer. Den lokale uttalen *Ranessletta* er det derimot færre som vet i dag. Jeg minner om at Overhalla ligger i Namdalen i Nord-Trøndelag. Fortsatt finnes det spor av dialekten her. Til og med østlendinger forstår sangen ”Hainnhoinn i bainn”.

Det de kunne ha påpekt er at navnets betydning ikke er åpenbar. Til det er å si at her ligger en vesentlig del av kvaliteten samt at stadnamnlova er vedtatt for å verne nedarva navn.

Det bemerkes at dette var samme komité som foreslo Solstadvegen og som Klagenemnda endret til Hallvardmovegen, se nedenfor. Det er grunn til å spørre hvilken informasjon komiteens medlemmer fikk om stadnamnlova m.v.

Essensen i begrunnelsen for å konkludere ulikt dvs forslag om å beholde navnet Ranemsletta, men ikke Hunn, antas å ligge i følgende utsagn fra rådmannen hvor han gir uttrykk for at stedsstrukturen på Hunn er endret til en

”... mer sammenvevd struktur hvor grendenavn og gårdsnavn brukes om hverandre og med en mer utydelig geografisk avgrensning av hva som skal betegnes hva. ”Omlandet” til tettstedet har også endret karakter med nye boligfelt og industriområde (Skage Vest, Skageåsen, Skage industriområde m.v.) Tettstedets sentrumsfunksjon i dag er etter rådmannens oppfatning ikke klart avgrenset til gårdeiendommen Hunn.”

Felles for både Hunn og Ranemsletta er at navna har utgangspunkt i gårder med tilsvarende navn dvs Hunn og Ranem.

Hvor ligger sentrumsfunksjonene ift opprinnelig areal som tillå disse gårdene?

- Alle sentrumsfunksjoner ligger på grunnen til gården Hunn dvs gnr 13.

- Tilsvarende er ikke tilfelle for Ranemsletta som iflg framlegget omfatter fire gårder - Hildrem, Haugom (skal skrives – Haugum), Svenning og Ranem. Sentrumsfunksjoner finnes på areal fra alle disse gårdene.

Framlegget er her feil på to måter. For det første er det positivt feil hva som skrives om lokaliseringen av sentrumsfunksjonene på Hunn. For det andre insinuerer rådmannen med sin påstand at det motsatte skulle være tilfelle for Ranemsletta – noe som ikke er tilfelle. Her er feilen ikke eksplisitt uttrykt, men kommer implisitt til uttrykk. Leseren forledes. Spørsmålet er om det var hensikten.

Det bemerkes at grensa mellom Hunn og Skage gård går tvers over kirkegården. Det har aldri skapt noen problemer av den art som rådmannen forsøker å konstruere. Kirkestedet heter Hunn – så enkelt er det.

Det er korrekt at **omlandet** til stedd Hunn har endret karakter ved både boligfelt og et mindre industriområde. Tilsvarende vurdering foretas ikke av omlandet for Ranemsletta. Hvorfor ikke? Antakelig på grunn av at eksakt det samme har skjedd der. Det tendensiøse ligger i fortielsen av dette faktum samt fremhevelsen av at det faktum at omlandet til Hunn har endret karakter, gjør at det var naturlig å se på navnespørsmålet.

Videre skriver rådmannen at på Hunn brukes **grendenavn og gårdsnavn om hverandre pga en mer sammenvevd struktur**. Det korrekte er at kirkestedet har navn fra gården Hunn slik at det er samme navn på to nivåer dvs gård og grend/sted.

Hvordan forholder dette seg på Sletta? Her er samme navn på tre nivåer – dvs gård, grend/sted og sogn/bygd (Ranem sogn). Hvis samme navn på to nivåer skulle være et problem på Hunn burde samme navn på tre nivåer på Sletta være desto verre. Men også her fortier rådmannen dette faktum samtidig som det insinueres å være et navneproblem på Hunn.

Rådmannen synes her også å glemme sitt eget forslag om å erstatte navnet Hunn med Skage. For hva er konsekvensen av det? Da får vi Skage gård, Skage som kirkested og Skage som sogn og bygd. Skage vil da bli navnet på tre nivåer også her slik som på Sletta. Også dette viser at det ikke er noen seriøsitet bak det rådmannen beskriver som problemer med dagens tilstand.

Er også dette en beklagelig forglemmelse? Tro det den som vil og det kan det se ut til at kommunestyret gjorde. Eller gjorde de det?

Og videre – rådmannen skriver at det på Hunn er **en utydelig geografisk avgrensning av hva som skal betegnes hva** – også pga en mer sammenvevd struktur. Folk som er oppvokst på Hunn har aldri hatt noe problem med dette. Det er imidlertid interessant å merke at rådmannen som ønsker å fjerne navnet ser slike problemer.

Rådmannen skriver ikke tilsvarende om Ranemsletta. Hvorfor? Det er en meget nærliggende og sannsynlig forklaring på det. Som nevnt foran fremgår det av saksframlegget at Ranemsletta består av i alt fire gårder. Trass det heter stedet Ranemsletta. Heller ikke her har

det vært problemer med hvor yttergrensene ligger – selv om det kan være større utfordringer med å avklare disse på Sletta.

Vi bør her se på sitatet foran hvor det står at ”*Tettsteder skapes og videreutvikles av urbaniseringsprosessen. Deres yttergrenser flyttes stadig.*” Det er også tilfelle for stedene som er tema her.

Det fremgår av sitatet at dette er en naturlig prosess. Rådmannen synes å ha motsatt utgangspunkt, men kun for Hunn. Ranemsletta nevnes ikke på tilsvarende måte. Hvorfor?

Det er følgende mulige grunner:

- rådmannen forsøker å konstruere begrunnelser for navneendring på Hunn og fortier tilsvarende utvikling ift Ranemsletta og pga at
- avgrensningsspørsmålet er mer komplekst på Ranemsletta.

Ranemsletta er tradisjonelt tettstedet rundt kirka. I dag er det mer eller mindre sammenhengende tettbebyggelse rundt Ranemsletta på flere kilometer fra Skei/Veglo til Himo/Bjøra og videre til stedet Skogmo. Det er ikke åpenbart hvor grensa bør trekkes. Rådmannens forslag tilsier vel en viss utvidelse av vestre grense, men ikke mot øst. Det tilsier antakelig at de andre områdene bør skiltes med egne navn noe som i dag bl.a. er tilfelle for Himo.

Saksframlegget nevner imidlertid ikke grensa nordover. Det tilsier vel ingen endring og at grensa går ved elva Reina og at Svalia faller utenfor. Det er interessant pga at boligfeltet her derfor behandles på en annen måte enn boligfelt nær Hunn som rådmannen foreslår innlemmet i nytt utvidet sted benevnt Skage. Det er heller ikke her noen sammenheng mellom forslagene. Et sentralt argument for å endre navnet fra Hunn til Skage var nettopp boligfeltet og at deres forhold til sentrum/kirkestedet.

Etter krigen ble det også på Hunn bygd noen boliger utenfor det som tradisjonelt har vært stedet Hunn dvs gnr 13. Kirkestedet Hunn omfatter også denne bebyggelsen.

På 70-tallet ble det etablert boligfelt i nærområdet. Det har hatt eget navn og ikke blitt ansett som en del av tettstedet Hunn og var heller ikke med i forslaget til ”*Reguleringsplan for Skage sentrum*” – nå benevnt ”*Reguleringsplan for Hunn*”, se foran.

Vi kan på grunnlag av det beskrevne her konkludere med at verken rådmann eller saksframlegg har fremlagt gyldige argumenter for å konkludere ulikt for de to stedene. Og som foran nevnt så er det heller ikke fremlagt noen saklig grunn for at Hunn bør skifte navn.

Spørsmålet blir derfor hvorfor rådmann og saksframlegg konkluderer som de gjør?

Så vidt jeg kan se finnes det ingen annen grunn enn at rådmannen og muligvis enkelte politikere har hatt en klar agenda fra feil navngiving av reguleringsplanen og til sist med nevnte såkalte saksopplysninger og et misvisende saksframlegg. Det kommer bl.a. til uttrykk ved at kjente fakta blir underslått. Her nevnes at professorene Skilleås og Vannebo slo klart fast at kirkesognet og bygdenavnet er Skage og navnet på kirkestedet er Hunn. Skrivene er

oversendt til kommunen, men nevnes ikke i selve framlegget. Så stor respekt har administrasjonen for faktiske opplysninger fra seriøst faglig hold.

Situasjonen nå er den at kommunestyret har vedtatt å erstatte navnet Hunn med Skage og inkludere både boligfeltene og industriområdet i ”tettstedet Skage”. Konsekvensen av det må være at kommunestyret ikke ser det som noe problem at sentrum og boligfeltene inngår i et felles tettsted. Det kan synes som SSB allerede har foregrepet dette, se foran.

Da blir spørsmålet hvilket navn dette utvidede tettstedet skal få og ikke hvor grensene mellom gårdene gikk en gang i tiden. Prinsippet om at eldste navn skal velges tilsier at stedets navn skal være Hunn. Den eneste praktiske konsekvensen vil være å skilte tilbake til stedets rette navn samt å plassere skiltene i grensene for dette tettstedet. Det tilsier en noe annen plassering enn det kommunestyret besluttet.

En slik slutning synes å være i samsvar med sitatet foran og vanlig praksis. De fleste steder utvider seg over tid uten at de derved endrer navn. Det etableres nye boligfelt i nærområder til bygdessentra uten at byene skifter navn eller bør det. I noen tilfelle vil boligfeltene være en utvidelse av sentrum og andre ganger blir de selvstendige boområder med egne navn. Men også der de representerer en utvidelse av sentra, vil de ofte navngis på samme måte som for nye bydeler når byene ekspanderer. Byer ”sluker” gårder uten at navneendring av byen blir et tema. Slik sett var forslaget om å opprettholde navnet Ranemsletta helt i tråd med vanlig praksis. Forslaget om å erstatte navnet Hunn med Skage avviker derimot fra normal praksis. Begrunnelsen er basert på konstruerte fakta og direkte faktafeil.

Saksframlegget har klart preg av prosedyre uten saklig redegjørelse for fakta. Det er således ingen god prosedyre – snarere en misforstått sådan.

Kommunestyret fulgte ikke med og fulgte derfor saksframlegget med den endring at saken ble sendt på høring. Feilskilting samt misvisende navn på boligfeltene med sterk innflytting over noen tiår vil nok bidra til det.

Det fremgår videre at **navnesaken er reist etter stadnamnlova § 5**. Som vist foran omhandler § 5 kun skrivemåten. **§ 5 åpner ikke for navneendring.**

Spørsmål om navneendring er regulert av § 3. Bestemmelsen er ikke nevnt. Tilsvarende er tilfelle for lovens formål. Det er lett å forstå da den er i direkte strid med forslaget.

Det kan være behov for en kort oppsummering av saken. Hvordan begrunnet administrasjonen navnebruken ”Reguleringsplan for Skage sentrum”? Av saksmappe 2012/726-172 fremgår følgende:

”Ved denne områdereguleringen er selve ”sentrum” i bygda Skage en del av et større planområde, enn det som vanligvis betegnes som et sentrumsområde. Det har derfor vært naturlig å benytte Skage sentrum som en forkortet benevnelse, da dette er et sentralt område innenfor planområdet. Bruk av navnet Skage i planbenevnelsen vil for kommunens innbyggere og utenbygds være kjent, blant annet på grunn av at Skage er en offisiell postadresse.” (u.h.)

Kommunestyret ble ikke overbevist av denne begrunnelsen og tok vår klage til følge.

Hvorfor kom forslaget om å reise navnesak nå? Det kan det neppe være noen tvil om. Forslaget kom etter vår klage. Klagen antas derfor å ha fremprovosert navnesaken.

Hva er kommuneadministrasjonens logikk for å begrunne navnesak og for forslaget om å erstatte navnet Hunn med Skage? Her nevnes:

- Både Hunn og Ranemsletta er tettbebyggelser og ikke tettsteder, jf SSBs definisjoner,
- Tettbebyggelsene har navn,
- Pga nye boligfelt dvs Skage Vest m.v. og industriområde – begge i nærområdet - er det nå blitt et tettsted bestående av Hunn, boligfeltene og industriområdet,
- Dette nye tettstedet har ikke noe navn og det må gis et navn,
- Tettstedets sentrumsfunksjon er ikke klart avgrenset til gårdseiendommen Hunn,
- Pga at tettstedet omfatter områder utenfor Hunn så blir navnet Hunn feil og bygda og sognets navn Skage foreslås som nytt navn for tettstedet og
- Kommunestyret gir sin tilslutning til forslaget og vedtar Skage som nytt navn.

Det melder seg her flere problemer sett fra kommunens side:

- Det tas utgangspunkt i at det må gis et felles navn for et område større enn Hunn,
- Det foreligger ingen regler som tilsier det,
- Det tas videre utgangspunkt i SSBs termer og
- Stadnamnlova har ingen henvisning til SSBs system.

De momenter som anføres ift Hunn gjør seg eksakt gjeldende på samme vis for Ranemsletta. Det fremgår eksplisitt at Ranemsletta har blitt utvidet til å omfatte et område som dekker flere gårder dvs Hildrem, Haugum, Svenning og Ranem. Men her tas ikke konsekvensen av det ved tas det må fastsettes et nytt navn for tettstedet. Forklaringen på det er nok den at det ikke var stemming for det. Konsekvensen er at rådmannen ikke tar sin egen logikk på alvor. Det har han en meget god grunn for. Det er ingen logikk – kun løse momenter som brukes etter forgodtbefinnende.

Rådmannens såkalte saksopplysninger ga resultater:

- først ved at kommunestyret vedtok å reise navnesak og dernest
- ved at kommunestyret i nytt møte vedtok at navnet Hunn skal erstattes av Skage.

Samtidig synes viktige fakta å være underslått og/eller underkommunisert:

- for det første ved at høringssvarene ikke ble gjengitt i kommunens hjemmeside,
- viktige dokument har ikke blitt referert i saksframleggene – her nevnes skrivene fra professorene Vannebo og Skilleås og brevet fra Kartverket.

Samlet sett ga dette ønskede resultater for administrasjonen og enkelte andre.

Spørsmålet blir derfor om de opplysninger/synspunkter som rådmannen ga i kommunestyremøtene samt i saksframlegg, er å anse som faktaopplysninger og om framlegget er et godt, saklig og velbegrunnet saksgrunnlag. Etter mitt syn er ikke det tilfelle.

Det neste spørsmålet er om rådmannen har vært seg det bevisst og evt har gått utover sin stillingsfullmakt som leder av kommunens administrasjon. Har rådmannen i denne saken handlet i samsvar med de krav som kan og bør stilles til øverste ansvarlige for en kommunal administrasjon?

Rådmannens såkalte saksopplysninger ble muligvis fremlagt i forståelse med sentrale politikere. **Varaordfører Ragnar Prestvik (AP)** ble intervjuet av Namdalsavisa den 24.10.13 og det heter der:

”Skage heter fortsatt Skage. Om tettstedet ... noen gang kommer til å skifte navn, vil det først skje etter en grundig prosess.”

Her slapp vel ”katta ut av sekken”. Det varaordføreren her gjør var vel å varsle at navneskifte ville bli tema. Har ordfører og varaordfører godkjent opplegget så vil det selvsagt være av betydning for vurderingen av rådmannens ansvar.

Det hele virker som en styrt prosess og ikke kun et resultat av kvalitetsmangler selv om saksframlegget virker slett. Det er nærliggende å anta at kvalitetsmanglene også til en viss grad er resultat av bevisst vilje. Spørsmålet blir hvem sin vilje dette har vært. Er det ordfører, varaordfører eller rådmann? Er administrasjonen misbrukt av politikere eller har rådmannen misbrukt sin stilling?

Det er nokså spesielt at en kommuneadministrasjon, med eller uten støtte fra de fremste politikere, forsøker å fjerne/endre stedsnavnet på ett av de to kirkestedene i kommunen. Kommunens argumentasjon gjennom saksframlegget må imidlertid ses i lys av Kartverkets brev som ga kommunen den åpningen som administrasjon og flere andre ønsket.

Som vist foran har ikke kommunen sørget for et faktabasert saksframlegg. En høring basert på mangelfullt grunnlag kan ikke rette opp manglene. Saksbehandlingsfeilene kan få betydning for vedtakets gyldighet. Det innebærer at evt grundighet i saksgangen vil det være andre enn kommunen som vil måtte ta seg av.

Som nevnt gir ikke § 5 hjemmel for å endre nevnt – kun skrivemåten. Det ville neppe hjulpet om kommunen hadde ført opp rett bestemmelse dvs § 3. Kommunen har neppe rettslig kompetanse til å fatte vedtak etter denne, jf høringsnotatet Og selv om kommunen skulle hatt det, så er det tvilsomt om loven åpner for fjerning av navnet Hunn på bakgrunn av sakens forhistorie samt med den begrunnelse som er gitt. Det bemerkes at kommunestyret ikke har plikt til å begrunne vedtak, men i denne saken fremgår den bl.a. av rådmannens saksopplysninger samt av saksframlegget som ikke er uten underholdningsverdi.

Det er ett spørsmål som det er meget god grunn til å stille på bakgrunn av denne saken – er det vanlig at administrasjoner i kommunene legger fram saker på denne måten? I så fall er det

svært urovekkende og langt verre enn foreliggende sak uten at det fritar de ansvarlige i denne saken.

Etter kommunestyrets vedtak den 10.2.14 om å skifte ut stedsnavnet Hunn med Skage så har feilskiltingen fått enda flere konsekvenser og denne gang i strid med stadnamnlova. Hvordan samsvarer dette med gjeldende lovning?

Som vist foran, synes det ikke å være noen rettslige grunnlag for at kommuner kan vedta navnebytte av nedarva stedsnavn – herunder kommuners ”*negativt avgrensede myndighet*”.

Under motsatt forutsetning blir spørsmålet om stadnamnlova § 3 ville forhindre et slikt vedtak. Svaret er antakelig ja. Forslag inntatt i høringsbrevet antas å sette en effektiv stopper ved at det ikke vil bli adgang til å bytte ut navn med nye navn som er i bruk med en annen funksjon dvs med en annen geografisk utbredelse.

For ordens skyld gjentas det at stadnamnlova § 5 ikke gir kommuner noen myndighet til å foreta navnebytte og kan heller ikke gi kommuner vedtaksrett etter § 3.

Det bemerkes avslutningsvis at saksframlegget kun nevner at navnesak var resit på grunnlag av stadnamnlova § 5. Hjemmel for vedtaket er ikke nevnt og heller ikke Kartverkets forbehold. Det er gode grunner for det pga ingen av disse støtter kommunens vedtak.

Skriv fra professorene Vannebo og Skilleås om Hunn og Skage

På grunn av at administrasjonen ikke har gjengitt skrivene fra de nevnte professorene, kan det være på sin plass å gjengi skrivene her. Kjell Ivar **Vannebo** skriver:

”Både Skage og Hunn er eldgamle navn. Skage har i norrønt formen skagi og stammer fra Vattahaugen eller Skagavattan som skyter fram som en slags odde vest for gården Skage. Skage blir for første gang nevnt som kirkesokn i et skjøte i forbindelse med en gårdhandel på Hallvardmo i 1507.

Navnet Hunn går også svært langt tilbake i tid. Det finnes foruten i Overhalla både i Østfold og i Oppland, og en har satt det i sammenheng med det gotiske verbet hinþan som betyr `fange´ (slik Sophus Bugge). Det har også – for eksempel i Oluf Ryghs Norske Gaardnavne – vært tolket som et elvenavn og det har da muligens vært et navn på Myrelva. Hunn er første gang omtalt i skrift i Aslak Bolts jordebok fra ca. 1440. Gerhard Schønning reiste i 1774 gjennom Overhalla, og i sin reiseberetning nevner han de mange gravhaugene på Hunn. Det heter her bl.a.: ”Straks østenfor Skage ligger Gården Hund, som vistnok har, i fordums dage vært en gård av stor Betydning”. Blant et sekstitalls funn er et sverdhandtak fra 600-tallet som ble funnet sammen med andre våpen, og som arkeologene mener er kommet fra Sverige (jfr. Namdalens historie: 155).

I Bolts jordebok blir Hunn også omtalt som navn på soknet (ved en omtale av gården Berg i "hunnar sokn"), men allerede i et diplom fra 1507 er Skage brukt som soknenavn ("Skaga kirkia sokn").

Navnet Hunn har siden vært brukt som navn på sentrum i Skage sokn. At Hunn har vært oppfattet som sentrum i soknet går også fram av navngiinga med de vanlige muntlige formene Nordgåran, Sørgåran og Vestergåran (i skrift ev. Nordre -, Søndre – og Vestre Skage). Betegnelsene med nord-, sør- og vest- er selvsagt blitt tatt i bruk med utgangspunkt i Hunn som sentrum i soknet." (u.h.)

Ole Martin Skilleås skriver:

"Jeg har blitt kjent med at det i Statens Kartverk ikke er fastsatt noe navn for tettstedet i Skage Sogn, men at Overhalla Kommune i reguleringsplan utsendt 9. juli dette år benevner området som "Skage Sentrum".

Det er ingen grunn til at politiske myndigheter skal overstyre det som i flere århundre har vært vanlig språkbruk i sognet: tettstedet har navnet sitt etter gårdene der – Hunn. At sognet har navn etter gården kirken har grunnen sin fra – Skage – er også i samsvar med vanlig bruk. Det nye er at kommunen innfører nye normer for stedsnavn, og dette uten grunn.

Jeg flyttet fra Overhalla i 1982, men har hatt tett og jevnlig kontakt til mine nærmeste slektninger døde (min mor i 2010 og min halvsøster i 2011). Som alle andre fra Skage sogn har jeg ingen problemer med å bevitne at vanlig språkbruk har vært, og er, at man drar til Hunn når man skal på skolen eller butikken. Kirken, derimot, er "Skaggakjerka". Hva ligger da til grunn for å fravike denne språkbruken? Dette har jeg til gode å få forklart.

Man kan tvert imot hevde at det skal svært gode og overveldende grunner til for å endre århundrelange tradisjoner i navnebruk. At kirkestedet skulle være av så stor betydning i 2013 at det må gi navn til tettstedet passer også dårlig med den sekularisering som preger vår tidsalder.

Begge navnene, Skage og Hunn, er eldgamle og har hatt sin nåværende referanse så langt vi har kilder. At Overhalla kommune, som burde være seg tradisjonene og språkbruken bevisst, forkaster dette er urovekkende. Jeg vil med dette anmode om at Hunn også i navnet og ikke bare i gavnet blir dokumentert som sentrum for sognet Skage."

Jeg har to kommentarer til skriva. Vannebo tar nok utgangspunkt i hva Rygh skriver i Norske Gaardsnavne om Vattan. Jeg tror det derimot forholder seg slik at navnet Skage kommer fra neset mellom Namsin og forløperen til Myrelva som godt mulig har hatt et tidligere navn som er opprinnelsen til navnet Hunn. Antakelig har Vattan fått tillegget Skagga pga at skogområdet ligger vest for og tilhører Skage gård dvs Skagga.

Skilleås har rett i at kirkene fikk navn etter gårdene der de lå. Slik var det også på Hunn med Hunnar kirke. Forfatteren av boka om Skage kirke, skoledirektør og lokalhistoriker Gunnar Groven antok at årsaken til navnebyttet var at ny kirke ble bygd på grunn tilhørende Skage gård. Jeg betviler det pga at både forrige og nåværende kirke lå/ligger på Hunna-grunn. Jeg tror derfor mer på koblinga mellom kirka og gården ved at Skagga var Mensalgods dvs prestegård i den katolske kirka.

Overhalla kommune vedtok å endre navn på de to kirkestedene

I møte den 26.5.2014 vedtok Overhalla kommunestyre å endre navn på begge kirkestedene i kommunen slik at

- stedet Hunn blir navngitt Skage (dvs sognet og bygdas navn) og
- stedet Ranemsletta blir navngitt Overhalla (dvs kommunens navn).

Det er her fristende å se på hva som står i høringsnotatet s. 29:

”Departementet kjenner til saker der t.d. kommunar med eit pennestrok fjernar godt innarbeidde, verdifulle stadnamn i nytt planverk, fordi det t.d. verkar praktisk med få namn eller fordi dei kommunetilsette ikkje kjenner namna på staden godt nok.”(u.h.)

Det er vel nettopp det som skjedde.

Vedtaket er **påklaget av Namdal historielag** med støtte av Nord-Trøndelag kulturvernråd. Saken er under behandling.

De nevnte **eksemplene fra kommunene Surnadal og Overhalla og muligvis også Orkdal viser manglende forståelse for verdien av nedarva stedsnavn** og derfor manglende respekt for disse. Eksemplene viser at det neppe er grunnlag for å ha tillit til kommuner på dette området. Konsekvensen av det bør være at det slås fast i stadnamnlova at offentlige organer ikke har myndighet til å vedta å fjerne nedarva stedsnavn. Det er ikke til hinder for at kommuner fortsatt kan vedta nye navn på boligfelt, nye bydeler osv.

Det er et tankekors at flere kommuner har manglende kunnskap om og respekt for nedarva stedsnavn innen egne grenser. I tillegg synes det å være en betydelig motvilje mot å lære herunder å bruke rett stedsnavn. Det er av disse grunner vanskelig å ha tillit til kommuner på dette forvaltningsområdet.

Verre og mer alvorlig er det at departementet kan synes å ha forledet Kartverket slik at de legger til grunn en klart feilaktig lovforståelse med den konsekvens at kommuner kan fjerne nedarva stedsnavn. En må kunne forutsette at departementet har vært kjent med denne praksisen og at ansvaret således er plassert på øverste nivå. Uansett hvordan det forholder seg så har statsråden det formelle ansvaret. I tillegg tolker Kartverket stadnamnlova feil.

Det er nærliggende å spørre om hvor mange stedsnavn som har gått tapt grunnet feil fra sentralforvaltningen.

Forutsatt at kommunestyrets vedtak blir endelig og ikke endret av rett statlig myndighet, så vil det ganske sikkert medføre at det kommer forslag om at også barneskolen skal skifte navn fra Hunn til Skage. Slikt forslag ble for noen år siden fremmet av daværende rektor og nytt forslag vil sikkert bli vedtatt i kommunen. Konsekvensen **vil bli at ett av de eldste stedsnavna i Namdalen og i Norge blir borte og med det også stedets eldste historie og derved også en viktig del av den eldste historia i Namsenvassdraget.**

Det eneste av verdi en da vil sitte igjen med er historien om hvordan navnet forsvant som resultat av bl.a. feilslått lovgivning og misforstått forvaltning – både på sentralt og lokalt nivå – samt manglende forståelse for verdien av nedarva stedsnavn hos lokalbefolkningen herunder av Overhalla historielag som i årsmøte den 26.2.14 vedtok å ikke gå mot kommunestyrets vedtak med 20 mot 5 stemmer og 11 avholdende.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at mange som opplever at kommunen eller andre forvaltningsorganer ikke respekterer eller fjerner det stedsnavnet de er oppvokst, opplever det som uønsket, unødvendig og i enkelte tilfelle også som et overgrep. Det bør de som ivrer for endringer tenke på samt politikere og embets-/tjenstemenn og –kvinner.

Samme navn på flere nivåer? – er det ønskelig eller et problem?

Surnadal kommune fjernet navnet Skei som var det nedarva navnet på kommunesenteret, og erstattet det med kommunens navn dvs Surnadal. Konsekvensen av det er at navnet Surnadal brukes på to ulike nivåer – som stedsnavn og som kommunenavn. Er det en god løsning som bør gjennomføres i alle kommuner? Eller kan det skape misforståelser og bør unngås?

Av høringsnotatet s. 19 fremgår følgende

”Intensjonen i føresegna andre ledd er todelt: 1) å hindre at namn med stor geografisk utbreiing automatisk blir til fortrengsel for namn som har ei mindre geografisk utbreiing og 2) å hindre at eit nedervd stadnamn bli bytt ut med eit stadnamn som blir oppfatta som ”finare”, t.d. at kommersielt meir omsetjelege namn trengjer ut nedervde stadnamn i offisielle dokument, kart og skilt. Reglane er viktige for å ta vare på variasjonen i namneverket. Overordna handlar føresegna om å vidareføre så mange namn som råd i primærfunksjonen. Variasjon i kva for lokalitetar (stader) som på folkemunne eller ved vedtak har fått eit namn, gjev variasjon i tilfanget av namnetypar.”(u.h.)

Saken i Surnadal er i strid med pkt 1 i sitatet. Spørsmålet er om rett myndighet vil og kan foreta seg noe i den forbindelse. Det er nærliggende å tro at begrunnelsen for at intet skjer er at det har gått for lang tid. Etter mitt syn vil ikke det være noen holdbar begrunnelse.

Overhalla kommune har også vedtatt å erstatte kommunesenterets navn som er Ranemssletta med kommunens navn som er Overhalla. Som nevnt foran, ble navnet på kirkestedet Hunn i samme vedtak erstattet med kirkesognet og bygdas navn som er Skage.

Begge vedtak synes å være i klar strid med nevnte pkt 1.

En sentral begrunnelse var at utenbygds ikke finner fram og mange kjører tvert gjennom kommunen og havner i nabokommunene. Er det et problem andre steder hvor kommunenavnet og tettstedsnavnet er forskjellige?

Vedtakene er påklaget. Stedsnavntjenesten for Midt-Norge skriver i til knytning til nevnte klagesak i brev av 28.8.2014 til Overhalla kommune:

”Det er ingen nødvendighet at et kommunesenter har samme navn som kommunen. Det finnes mange eksempler på det motsatte: Kyrksæterøra i Hemne, Støren i Midtre Gauldal, Hallset i Klæbu, Rørvik i Vikna mfl. Dette ser ut til å fungere upåklagelig. I stedet kan en for eksempel skilte med «Velkommen til Overhalla» ved kommunegrensa.”(u.h.)

Stedsnavntjenesten for Midt-Norge gir her uttrykk for samme syn som høringsbrevet. Det vises til nærmere omtale av dette brevet nedenfor.

Jeg er tilbøyelig til å tro at årsaken til at folk havnet på feil sted var manglende skilting samt at de ikke hadde fått korrekt informasjon om hvor de skulle – en invitasjon om at noen bør ”komme til Overhalla” var tydeligvis ikke presist nok. Enkelte som har fått slik beskjed, har bl.a. havnet på Skage industriområde. Slik info kan kun beskrives som sløv og må medføre problemer. Det som trengs er presis informasjon og god skilting slik stedsnavntjenesten skriver.

Når det er sagt så kan det nevnes at i kommunesenteret i Overhalla er det samme navn på tre nivåer – Ranem gård, Ranemsletta og Ranem sogn. Og etter vedtaket om å erstatte Hunn med sognet/bygdas navn. Skage så blir det også tre nivåer med samme navn der ved Skage gård, Skage kirkested og Skage sogn. Nevner for ordens skyld at opprinnelig var navnet Hunn på tre nivåer ved Hunn gård, Hunnar kirke/kirkested og Hunnar sokn.

Skaper dette problemer eller er det løsningen på et problem? Det kan synes som kommunen mener det ene på Ranemsletta og noe annet på Hunn. Atter en gang kan vi konstatere at det ikke er noen konsekvens og seriøsitet i argumentasjonen fra kommunen.

Vi bør vel konkludere med at samme navn på flere nivåer verken er ønskelig eller et problem. Det er kun spørsmål om hva som er det faktiske forholdet på det enkelte sted/kommune samt god skilting og presis informasjon.

Kort om § 3 1.ledd – Klagenemndas sak 4/2013

Overhalla historielag, ved lagets tidligere leder siv.agr. Carl Ivar Storøy, påklaget kommunens vedtak om å navngi én veg for *Solstadvegen*. Vegen ligger i Skage sogn.

Nemnda fastslår at det ikke er klagerett for denne type saker, men tar likevel saken til behandling. Nemnda skriver bl.a. at

”Hallvardmo og Tørrismoen er i motsetning til Solstad lokale tradisjonelle stedsnavn som har oppstått ved at folk har brukt en betegnelse om et sted i en viss tid, slik at denne har festet seg som navn på stedet. De tradisjonelle, nedarvede stedsnavnene er normalt sett ikke gitt ved bevisst navngiving.

*Her er det snakk om et nytt navneobjekt (navn på vei) som skal fastsettes, og nemnda er enig med kommunen at vedtaket ikke klart kan sies å være brudd på § 3 annet ledd. Nemnda mener likevel at de samme hensyn som ligger bak § 3 annet ledd, også gjelder her. I valget mellom Hallvardmovegen og Solstadvegen, kommer nemnda til at **Hallvardmovegen er mest i samsvar med stedsnavnlovens formål** om å ”ta vare på stadnamn som kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk og tenleg, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.”, jf. § 1 første ledd. Ved å bygge på den lokale tradisjonen knytter man nåtiden sammen med fortiden, og bidrar til å synliggjøre kulturhistorien som ligger bak de gamle stedsnavnene våre. Etter en helhetlig vurdering vedtar nemnda Hallvardmovegen som adressenavn. Nemnda har i sin vurdering lagt særlig vekt på at dette navnet er i samsvar med navneskikken på stedet, og at den aktuelle veistrekningen som skal navnsettes går over det området som opprinnelig hørte til matrikelgården Hallvardmo.”(u.h.)*

Det bemerkes at nemnda viser til § 3 2.ledd i vurderingen.

Så vidt jeg kan se ville det vært en fordel om nemnda også hadde drøftet og evt klargjort sitt syn på forholdet mellom stadnamn- og matrikellovene, se foran.

Utformingen av 1.ledd synes å ha tatt utgangspunkt i konkrete saker bl.a. Portør-saka og kan derfor synes å ha fått en noe uheldig utforming.

Klagerett etter stadnamnlova § 10

Det kan fattes vedtak etter § 5 i stadnamnlova. Slike vedtak kan påklages etter § 10 som er gjengitt foran og den sentrale bestemmelsen er at

”Vedtaket etter denne lova kan påklages av dei som etter § 5 første ledd bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stadnamn.” (u.h.)

Bestemmelsen avviker fra forvaltningslovens klagebestemmelse i § 28 hvor 1.ledd lyder:

” § 28. (vedtak som kan påklages, klageinstans).

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).” (u.h.)

Stadnamnlova § 10 har videreført § 8 før foran nevnte lovrevisjon som trådte i kraft i 2006. Begrensningen i klageretten synes således utformet pga at loven kun ga myndighet til å fastsette skrivemåten av stedsnavn.

Høringsnotatet slår fast at § 3 ikke hjemler vedtak. Trass det skriver departementet at det

”... også er behov for å presisere retten til å klage etter stadnamnlova dersom eit namnsetjingsvedtak etter anna lovgjeving kan seiast å vere i strid med stadnamnlova § 3. Ei slik presisering meiner vi også vil verke som ei bevisstgjerjing av t.d. kommunane som moglegevis allereie i reguleringsplanar tek i bruk namn som det seinare kan hevdast er i strid med stadnamnlova § 3 om namnevern.”(u.h.)

Dette er bra, men gir ytterligere grunn til kritikk mht avvik fra forvaltningslovens regler om at alle med rettslig interesse kan klage.

Departementet skriver samme sted at det ikke føres tilsyn med

”... namnevala som stat, kommune og fylkeskommune gjer.”

Det understreker behovet for vanlige folk og uorganiserte grupper kan påklage lovstridige vedtak. Jeg ser ingen begrunnelse verken i forarbeider eller høringsnotatet for å forhindre det.

Forvaltningsloven var vedtatt ca 20 år før stadnamnlova. Trass det finnes det ingen diskusjon i forarbeidene om hvorfor en ønsket å innskrenke klageordningen ift forvaltningsloven. Slik diskusjon finnes heller ikke i Ot.prp. 42 (2004-2005). Vi må derfor anta det ikke forelå noen god grunn. I tillegg kan det bemerkes at dette ikke er godt lovarbeide.

Er det bekvemmelighetshensyn som ligger bak? Så langt er det ikke grunn til å tro noe annet. Og det er ingen gyldig grunn. Høringsnotatet har ingen opplysninger om at det er økonomiske og kapasitetshensyn som ligger til grunn.

Innskrenkningen av klageadgangen står overhode ikke i samsvar med hva som skrives om stedsnavnas betydning for mange enkeltpersoner, lokalmiljø osv. Innskrenkningen står også i klar motstrid til at alle kan klage til Sivilombudsmannen. Men forutsetningen for at saker kan påklages dit, er at klageretten ellers er benyttet. Og det vil den ikke være om det ikke lykkes å få en forening til å fremme klagen til Klagenemnda. Så vidt jeg kan se er innkrenkningen av klageretten mildt sagt et paradoks og et resultat av svak politisk forståelse og et dårlig juridisk håndverk.

Hva med statlige virksomheter – er de bedre enn kommunene?

Det er flere eksempler som kan tyde på at det dessverre ikke er tilfelle. Foran er både NSB og Posten nevnt, jf hhv *Skage stasjon, 7863 Overhalla* og *Overhalla stasjon*. Et annet eksempel er at jernbanestasjonen på Stjørdalshalsen er navngitt Stjørdal stasjon til tross for at det er flere stasjoner i kommunen. Her nevnes Hell stasjon som engelskspråklige har en særlig sans for, jf det ikke helt ukjente postkortet. Tilsvarende eksempler finnes bl.a. fra energisektoren.

Statnett sendte den 16.10.13 ut et brev om informasjonsmøter ifm ny kraftledning "Namsos-Trollheim", ref 1861477-22-111867. Av vedlagt kart fremgår det at den nye 420 kV kraftlinja skal gå fra Surnadal til Overhalla. Den allerede eksisterende transformatorstasjonen i Overhalla heter *Namsos trafo*. På spørsmål til Statnett fikk jeg opplyst at det var praktiske grunner for det – når personell skal reise dit fra Oslo da vet de hvilken flyplass de skal til. Det er gode grunner for å anta at det var slik det skjedde. Noen god eller forsvarlig begrunnelse er det derimot ikke. Navnet er klart misvisende.

I den andre enden av linja benyttes navnet *Trollheim*. Det er et kunstig og ikke reelt navn. Det korrekte navnet på dalen er *Surndalen*. Korrekt navn på trafoen vil derimot være navnet på det stedet der transformatorstasjonen skal bygges.

To av de andre trafoene har fått kommunenavnet der de ligger – *Snillfjord* og *Roan*. Den siste trafoen er benevnt *Storheia*. Her er det visstnok et annet og mer lokalt navn som vil være det rette.

Denne navngivingen spriker i flere retninger og er et klart resultat av manglende prinsipper for navnettingen og klart i strid med stadnamnlovas formål. Resultatet er at en nærmest konsekvent ikke har gitt navn etter lokaliteten der trafoene plasseres. En kan være fristet til å si at det er godt gjort, men det er bare beklagelig. Så vidt jeg kan se har en her overhode ikke forsøkt å ta hensyn til de formål og hensyn som stadnamnlova skal ivareta.

Undertegnede har tatt opp spørsmålet med Statnett uten å få noe gjennomslag.

Stedsnavntjenesten for Midt-Norge har på forespørsel fra undertegnede behandlet saken og de skriver i e-post av 19.2.14 til undertegnede bl.a. at

"Vi har 4.11.13 bedt om liste over trafostasjonene, men ikke mottatt det." (u.h.)

I brev av 28.2.14 skriver Stedsnavntjenesten for Midt-Norge til Statnett med kopi til Kartverket:

"Stedsnavntjenesten foreslår at en gjør følgende med navn på trafostasjoner på den aktuelle strekningen:

Som også Brynjar Mørkved påpeker, ser det ikke ut til å være noe felles prinsipp for fastsetting av navn på trafo-stasjoner. Her finnes både lokalnavn (Selvneset, Aunfjæra, Storheia) og kommunenavn (Snillfjord, Roan, Namdalseid).

Stedsnavntjenesten foreslår at en gjør følgende med navn på trafostasjonene på den aktuelle strekningen:

Namsos endres til Hunn eller Hunnaåsen i samsvar med Brynjar Mørkveds forslag.

Trollheimen tas i bruk i stedet for Trollheim, eventuelt at en skifter navn, for eksempel til Surnadal, eller et mer lokalt navn.

Selvneset, Aunfjæra og Storheia beholdes.

Snillfjord, Roan og Namdalseid kan beholdes. Dersom en vil velge andre, mer lokale navn, må en bruke vedtatte eller godkjente skrivemåter fra Sentralt Stedsnavnregister for disse, eller reise navnesak for å få fastsatt skrivemåten.”(u.h.)

Lovens formål er særlig å ta vare på nedarva stedsnavn og det tilsier valg av andre navn enn kommunenavn m.v. Og da bør en vel velge det mest lokale navnet slik som Hunnaåsen eller Hunn.

Stedsnavntjenesten bekrefter i e-post av 4.9.14 at de ikke har mottatt svar fra Statnett. Statnett har således unnlatt å svar Stedsnavntjenesten i to tilfelle av to mulige. Statnett har med det demonstrert både manglende kunnskap om forvaltningsskikk samt vilje til å følge denne. Det er mildt sagt spesielt. Stedsnavntjenesten opplyser at saken pr 9.9.14 ikke er purret. Antakelig er grunnen manglende kapasitet.

Forutsatt at Statnett ikke svarer, så bør Stedsnavntjenesten eller Kartverket skrive til lederen av Statnett. Og om det ikke gir resultater så bør en koble inn departementet. Alternativt kan rett instans fatte vedtak herunder Klagenemnda.

Det fremgår av høringsnotatet s. 29 at departementet er kjent med at også statlige organer bryter med stadnamnlova. Da bør departementet foreslå adekvate og tilstrekkelige tiltak. Det er ikke gjort i notatet. Det er nærliggende å spørre om hva en skal med stadnamnlova om ikke sentrale statlige myndigheter trenger å respektere den.

Bev fra Språkrådet ved stedsnavntjenesten for Midt-Norge til Overhalla kommune

Språkrådet ved stedsnavntjenesten for Midt-Norge har uttalt seg i nevnte sak fra Overhalla ved brev av 28.8.2014 til Overhalla kommune, ref. 14/211-4. De skriver her bl.a. følgende

”Stedsnavntjenesten skal uttale seg om skrivemåten, men kan også uttale seg om navnevalg. Siden navnevalget har vakt strid i begge sakene, finner vi det naturlig å uttale oss også om dette.

...

Navnevalg

A: Ranemsletta/Overhalla

Overhalla er et områdenavn, opprinnelig den øvre halvdel av det gamle Naumdølafylket. Vi finner det uheldig å ta et områdenavn i bruk på et mindre tettsted innenfor området. Det lar seg vanskelig forene med det forsterka navnevernet som kommer til uttrykk i den nye § 3 i Lov om stadnamn: «Eit nedervd stadnamn kan ikkje bytast ut med eit namn utan tradisjon på staden dersom ikkje særlege grunnar talar for det». I et høringsnotat fra Kulturdepartementet, datert 27.5.2014, med forslag til endringer i Lov om stadnamn er det sagt at intensjonen med denne paragrafen blant annet er «å hindre at namn med stor geografisk utbreiing blir til fortrenghet for namn som har ei mindre geografisk utbreiing». Kommunen har etter vår mening ikke lagt nok vekt på den grundige argumentasjonen og dokumentasjonen fra lokalkjente, som samsvarer med lovens intensjon.

*Økonomiske forhold er ikke nevnt som et moment det skal tas vesentlige hensyn til i praktiseringen av Lov om stadnamn slik det går fram av selve loven, forskrifter, merknader og forarbeid. Antatte fordeler for næringslivet forblir udokumenterte påstander. Stedsnavn er neppe avgjørende for om næringslivet skal gå godt. **Derimot vil nok god skilting og adressering være av betydning.***

Det er ingen nødvendighet at et kommunesenter har samme navn som kommunen. Det finnes mange eksempler på det motsatte: Kyrksæterøra i Hemne, Støren i Midtre Gauldal, Hallset i Klæbu, Rørvik i Vikna mfl. Dette ser ut til å fungere upåklagelig. I stedet kan en for eksempel skilte med «Velkommen til Overhalla» ved kommunegrensa.

Stedsnavntjenesten tilrår ut fra dette at en velger det lokale, opprinnelige tettstednavnet, men da med skrivemåten Ranemssletta, som nevnt ovenfor.

B: Hunn/Skage

Stedsnavntjenesten mener at navnevernet i § 3 i Lov om stadnamn bør slå sterkt inn også her, selv om tettstedet kan ha endret karakter i noen grad de siste åra. Kommunens vedtak innebærer å flytte eller overskride grensene for navnet Skage ut av det området der det tradisjonelt hører heime. Opplysningene om at Skage i noen grad ser ut til å fortrenge Hunn i dagligtalen gjør det ikke mindre viktig å legge kulturvern hensyn til grunn. Tettstedet er vokst fram på området til gården Hunn, som står fram som senteret i bygdelaget Skage. En har etter vår oppfatning heller ikke her lagt nok vekt på den grundige dokumentasjonen og argumentasjonen som er kommet fram i høringsuttalelsene. En kan si det samme om Hunn som Klagenemnda uttalte om Råbygda: «et språklig kulturminne som gjennom aktiv bruk er viktig å bevare for framtidige generasjoner».

*I begge sakene kan det være **grunn til å kritisere Postverket og Jernbaneverket i ettertid for utilfredsstillende forarbeid i forbindelse med navnsetting.** Det var dessverre ikke uvanlig med bevisstløshet rundt slike spørsmål.*

Vi tilrår ut fra dette at Hunn velges som tettstednavn.”(u.h.)

Det bemerkes at med ”tettsted” antas at det her siktes til stadnamnlova § 5 2.ledd og ikke til SSBs begrep.

Uttalelsen er klar og entydig og taler godt nok for seg selv. Så vidt jeg kan se er både kommunens vedtak og den her siterte uttalelsen fra Stedsnavntjenesten begge et resultat av nevnte notat av 6.4.2011 skrevet av saksbehandler i Kulturdepartementet. Som nevnt bl.a. i nevnte brev fra Kartverket til Overhalla kommune legger Kartverket fortsatt dette notatet til grunn.

Høringsnotatet synes å gå imot nevnte notat fra departementet. Da burde departementet snarest ta konsekvensen av det og sende brev til Kartverket om at deres lovforståelse er feil og at notatet ikke skal danne grunnlag for praktiseringen av loven slik at ikke mer skade enn nødvendig skjer. I tillegg bør loven utformes slik at en kan rette opp tidligere feil.

Skiltforskriften – stedsnavnskilt

Stedsnavntjenesten gir uttrykk for at evt problemer med å finne fram til rett sted kan imøtekommes ved bedre vegskilting. Når det gjelder muligheter for god skilting, så vises det til forskrift av 7.10.2005 nr 1219 om offentlige trafikkskilt, vegoppmerking, trafikksignaler og anvisninger (**skiltforskriften**) kapittel 8 om veganvisningsskilt. Det kan se ut til at forskriften ikke er kjent for alle.

§ 16 som omhandler de enkelte veganvisningsskilt og pkt III – Skilt for rutebekreftelse og orientering. Bestemmelsen innehar en lang rekke eksempler. Her vises det særlig til **nr 727 – Stedsnavnskilt**. Teksten her lyder:

”Skiltet viser by, tettsted, administrativ grense eller annet sted av betydning for orienteringen.” (u.h.)

Det er ingen holdepunkter som taler for at ”tettsted” her er i samsvar med SSBs begrep. Det tilsier at ordet her er brukt synonymt med samme ord i stadnamnlova § 5 dvs daglig oppfattelse av ordet. Det presiseres at heller ikke denne forskriften opererer med ordet ”tettbebyggelse”. Det tilsier at ”tettsted” ikke betyr annet enn et sted med flere hus.

Det ligger i sakens natur at Vegvesenet er avhengig av korrekt informasjon. Det stiller krav til kartene og kommunikasjonen i forkant av skilting evt omskilting. Kartverket bør merke seg det. I Overhalla klarte en å skilte begge kirkestedene feil uten politisk vedtak. Det tilsier at Vegvesenet ikke har utført den kontrolloppgaven som de bør. I tillegg foreligger det selvsagt klare saksbehandlingsfeil i kommunen.

Nærmere om Orkdal-saka - Gjølme vs Råbygda - og Sivilombudsmannen

Som nevnt foran ble Klagenemndas vedtak påklaget til Sivilombudsmannen (SOM) som skriver i brev av 16.7.2014 ga klager medhold. SOM innleder sin vurdering med

”At det i utgangspunktet tilligger kommunen å vedta navneendringer innenfor dens grenser, er ikke tvilsomt. Et slikt vedtak må imidlertid være i overensstemmelse med stadnamnlova”. (u.h.)

SOM nevner ikke grunnlaget for slik evt kommunal myndighet. Det bør gjøres.

Det er mulig SOM her sikter til **at kommuner i likhet med andre kan gi navn herunder andre navn på det som hører under kommunens eiendom/virksomhet** samt tilleggskompetansen kommunene har etter **matrikellforskriften § 51** som fastslår at

”Kommunen skal tildele alle gater, veger, stier, plasser og områder som blir brukt til offisiell adressering, et navn som er entydig innenfor kommunen.”

Problemet er at SOM ikke avgrenser slik. SOM kan i stedet oppfattes dit hen at de kan gjøre hva de vil med stedsnavn innen kommunens geografiske grenser. I så fall er det etter mitt syn feilaktig. Dels pga at hjemmelsgrunnlaget er begrenset og dels pga stadnamnlova § 3 kommer inn som en ytterligere begrensning, se foran.

Verken matrikkelova eller –forskriften taler om navneendring. Det kan bety at forskriften § 51 kun tar sikte på gater m.v. som ikke har navn fra før. Gode praktiske grunner samt reelle hensyn kan tale for ikke å lese bestemmelsen på denne måten.

Matrikellforskriften § 51 nevner ikke navn på grender og bygder. Grunnen til det må antas å være at slike steder har navn fra før og at derfor ved det er identifisert på en entydig måte.. Det tilsier at **matrikkelova ikke hjemler navneendring på grender og bygder.**

Da blir spørsmålet om den nevnte *negative avgrensede kommunale myndigheten* gir kommunen myndighet til å vedta og herunder endre navn på grender og bygder m.v. Som nevnt foran, går jeg ut fra at denne rettslige kompetansen er sprunget ut av praksis. I så fall vil den også være avgrenset av normal praksis.

Under disse forutsetninger blir det sentrale spørsmålet om kommuner som ledd i sin ordinære virksomhet, har praktisert å vedta navn på grender og bygder. Etter hva jeg kjenner til har det ikke vært tilfelle. Den nær sagt samlede stedsnavnkompetansen i Norge syntes heller ikke å være kjent med det, jf Brekstad-konferansen. Navn på grender og bygder har vokst fram i en muntlig tradisjon i eldre tid. At enkelte slike navn kan være fra nyere tid endrer ikke på dette.

Det tilsier at **heller ikke denne rettslige kompetansen innbefatter vedtak som her nevnt.** Forutsatt at det forholder seg slik, har SOM tatt feil.

SOM burde klargjøre og begrunne sitt utgangspunkt. Når det ikke har skjedd, så medfører det at konklusjonen er basert på feil premiss. SOM ba Klagenemnda komme tilbake med saken. Det første **nemnda bør gjøre er å foreta en selvstendig vurdering av den kommunale vedtakskompetansen.**

For ordens skyld foreligger det vel ikke noe vedtak fra Orkdal kommune – kun en fast praksis. Det har ikke forhindret nemnda for å ta saken til behandling og fatte vedtak og det er heller ikke kommentert fra SOM. Det antas derfor at vi kan se bort fra dette faktum.

SOM skriver videre at stadnamnlova § 3 2.ledd må tolkes slik at det ikke er nødvendig at det foreligger ”**særlige grunner**” for å skifte ut et nedarva stedsnavn med et nytt med ”tradisjon på stedet”. Det SOM her gjør er å foreta en **antitetisk fortolkning** av lovbestemmelsen.

Videre konkluderer SOM med at det ikke kreves like mye for at et navn skal ha tradisjon på stedet ift et nedarva stedsnavn. På grunn av at loven opererer med to termer så er det en nærliggende slutning. Følgen av det er at det ikke er påkrevet at det skal foreligge ”særlige grunner”. Spørsmålet er om det motsatte ville gjort noen forskjell pga at det i Ot prp nr 42 fremgår at det ikke skal kreves mye for at ”særlige grunner” skal anses å foreligge, se foran.

Videre viser SOM til at det i samme dokument s. 32 heter at § 3 2.ledd

”... *ikkje skal vere til hinder for nydanning av stadnamn.*”

Jeg har kommentert dette utsagnet foran. Ingen er uenig i at språk og navn endres over tid – normalt over lang tid. En kan vel tale om språklig evolusjon.

Det er verken mulig eller ønskelig å forhindre nydanning av stedsnavn. Den vide definisjonen av stedsnavn tilsier at det vedtas nye stedsnavn i daglig i et betydelig omfang.

Det interessante i denne sammenheng er om teksten skal leses slik at den åpner opp for å erstatte nedarva stedsnavn på f eks lokaliteter, steder osv med nye navn? Hvis det var meningen, så går en langt i å punktere lovens formål samt § 3. Reelle hensyn taler for at teksten ikke skal leses slik. Faren for at det likevel skjer er åpenbar og departementet bør tette igjen også dette hullet i kommende lovrevisjon.

Til slutt avviser SOM at henvisningen til § 4 som omhandler skrivemåte, er relevant for navnevalg. Det er i samsvar med hva jeg gir uttrykk for i dette skrivet.

SOM konkluderer med at

*”Ombudsmannen er etter dette kommet til at **klagenemnda har tolket eller anvendt loven uriktig**. Klagenemnda **bes se på saken på nytt** og holde ombudsmannen orientert om utfallet.”*

Med unntak for SOMs innledende forutsetning om kommunal myndighet er det ingen tvil om at SOM påpeker svakheter med lov og forarbeider. Spørsmålet er vel om SOM trekker disse svakheterne for langt.

Klagenemnda bør imøtegå det som bør imøte gås og så får vi se hva nemnda konkluderer med. Dernest blir det et spørsmål om det er vilje og evne til å reparere lovens svakheter.

Det gjenstår også å se om lovens svakheter m.v. får konsekvenser for Overhalla-saka og for andre nedarva stedsnavn. Det er grunn til å frykte for det. I så fall vil kombinasjonen av manglende politisk vilje og manglende rettslig kompetanse i departementet medføre at nedarva stedsnavn går tapt i strid med stadnamnlovas formål. Dette til tross for at det ville være enkelt å unngå det. Høringsdokumentet er dessverre ikke tilstrekkelig.

Internasjonale forpliktelser ift immaterielle kulturminner – UNESCO-konvensjon

Av høringsnotatet fremgår på s. 10 følgende

*”Stadnamn er **immaterielle kulturminne**. Historisk sett er det den materielle delen av kulturarven som har vore omfatta av eit **rettsleg vern**. Det gjeld både **nasjonalt og internasjonalt**. Innanfor UNESCO-systemet fekk den materielle kulturarven ein konvensjon i 1972 med verneførese gner for verdas natur- og kulturarv. I 2003 var ein konvensjon for den immaterielle kulturarven på plass, og **Noreg ratifiserte i 2007 UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven**, jf. St.prp. nr. 73 (2005–2006).*

Artikkel 2 i konvensjonen definerer immateriell kulturarv blant anna slik: ”muntlige tradisjoner og uttrykk, herunder språk som et uttrykksmiddel for immateriell kulturarv”. Denne kulturarven har ”blitt overført fra generasjon til generasjon”. Eitt av føremåla med UNESCO-konvensjonen er å sikre immateriell kulturarv som ikkje

*har kjend opphavsmann, og som dermed er å rekne som ein **kollektiv eigedom** i meininga kulturuttrykk som alle kan bruke, men som ingen har eksklusiv, privat eigedomsrett til.*

*For å verne og fremje immateriell kulturarv pliktar kvar konvensjonspart etter artikkel 13 a) å "vedta en overordnet politikk som tar sikte på å fremme den immaterielle kulturarvens rolle i samfunnet og integrere vern av denne arven i sitt planleggingsarbeid". I St.prp. nr. 73 (2005-2006) om tilslutning til konvensjonen er **stadnamnlova** nemnd som ei av lovene som varetek tilhøve som kjem inn under føresegnene i konvensjonen. Sentralt stadnamnregister (SSR), administrert av Statens kartverk som vedtaksorgan etter stadnamnlova, kjem under det som artikkel 12 omtalar som forteikningar eller register over immateriell kulturarv, og som alle statar pliktar å ha.*

Departementet vurderer det slik at alle framlegga til lovendring i dette høringsnotatet er innanfor rammene av UNESCO-konvensjonen. Endringsframlegget fører ikkje til eit bortfall av vernetiltaka i lova, som er offisiell normering på fagleg grunn av nokre av dei viktigaste stadnamna, naturnamna og gardsnamna."(u.h.)

Har departementet rett i det?

I tråd med det anførte i dette skrivet ble vernet av nedarva stedsnavn som lå i at det var "... en kollektiv eiendom ... som alle kan bruke, men som ingen har eksklusiv, privat eigedomsrett til." – slik UNESCO-konvensjonen er gjengitt i høringsnotatet – klart svekket ved vedtakelsen av § 3 i 2005.

SOMs uttalelse i nevnte brev av 16.7.d.å. taler etter mitt syn i samme retning.

Hvis det forholder seg slik, så ble vernet svekket ved lovendringen i 2005/-06 og det er god grunn til å spørre om den lovendringen var i samsvar med UNESCO-konvensjonen. Etter mitt syn var den ikke det. Sagt på annen måte – **lovendringen i 2005/-06 var etter mitt syn sannsynligvis et brudd på UNESCO-konvensjonen.**

I høringsnotatet foreslås det en mindre endring og antakeligvis en forbedring. Departementet kan derfor synes å ha sine ord i behold samtidig som det viktigste ikke omtales. Og det er at **høringsnotatet ikke foretar tilstrekkelig endring til at det antatte bruddet på nevnte konvensjon blir reparert.**

Som nevnt foran – er det en idé å la prinsippet om av kulturminner få vern i Grunnloven?

Hva bør gjøres på sentralt hold?

§ 3 er etter mitt syn resultat av hastverk og tilhørende manglende grundighet i lovarbeidet. Det bør ikke gjentas.

En oppfølging av høringsnotatets presisering ved å gjøre det klart at det ikke kan fattes vedtak etter stadnamnlova § 3 vil være et stykke på veg. Felles for § 3 slik den lyder og den foreslåtte

lovteksten i notatet, er at begge forutsetter at noen kan fatte vedtak om å fjerne eller erstatte nedarva stedsnavn. Samtidig finnes det ingen begrunnelse hvorfor det bør være slik verken i gjeldende forarbeider dvs Ot.prp. nr 42 (2004-05) samt i notatet. Ot.prp. nr 42 inneholder kun noen løse kriterier for når nedarva stedsnavn kan endres/fjernes/erstattes. Forarbeidene er særdeles mangelfulle og svake samt at de i strid med lovens formål inviterer til at slike vedtak kan fattes og det på et mildt sagt tvilsomt grunnlag.

Det viktigste ved høringsnotatet på dette punkt er presiseringen av at § 3 ikke hjemler noe vedtak selv. Dette er langt fra tilstrekkelig. Det kan se ut til at Kulturdepartementet enten ikke ser det som noe større problem at nedarva stedsnavn blir fjernet eller at de ikke ser at det vil være konsekvensen av loven slik den er og vil bli med foreliggende forslag. Det er også mulig at departementet ikke har evnet å foreta en tilfredsstillende utforming av bestemmelsen. Det ser ut til at departementet bør søke råd utenfra evt fra Lovavdelingen i Justisdepartementet. Før det bør det gjøres klart hva en vil.

Foreliggende utkast til § 3 er defensivt og det bør vurderes en offensiv utforming.

En effektiv fjerning av muligheten til å fatte vedtak om å erstatte nedarva stedsnavn med andre navn herunder andre nedarva stedsnavn i samme område, vil medføre at det ikke blir noen slike saker som skal behandles av kommuner, fylkeskommuner og statlige etater herunder Klagenemnda og således representere **betydelige besparelser for både offentlig og privat sektor**. Slik det er i dag må private aktører ofte bruke svært mye tid på både uønskede og unødvendige saker. Foreliggende skriv vitner om det.

Departementet bør dessuten vurdere **navngivingen som bedrives av statlige etater og virksomheter**. Det synes å være klare mangler og det tilsier at nødvendige tiltak bør iverksettes. Vegskiltingen bør bl.a. gjennomgås for å sikre korrekt skilting. De ansvarlige departementer for statlige virksomheter som gir navn på steder og anlegg, bør også involveres i prosessen slik at de vil ivareta eget ansvar. Det er grunn til å frykte for at det ikke vil skje uten en felles overvåking og rapportering kombinert med at f eks Kartverket eller Klagenemnda e.a. gis myndighet til å overprøve feil navngiving og skilting.

I forbindelse med gjeldende lov er det ikke redegjort for behov for å innskrenke klageretten ift forvaltningsloven. Det legges derfor til grunn at det ikke er noen tungtveiende grunner for det og at ny lov begrenser seg til å gi klagerett til handlinger i strid med § 3. Alle bør gis slik klagerett. Nedarva stedsnavn bør ikke forsvinne pga at klageretten er innskrenket. Det understrekes at verken forarbeider eller høringsnotat har noen overbevisende begrunnelse for det. Det vil også være en positiv forenkling.

Ved forrige lovendring burde det vært vedtatt en ny lov. Høringsnotatet endrer ikke rekkefølgen på bestemmelsene og samme behov er derfor ikke til stede nå. Det kan likevel vurderes å gjøre det for å skape klare linjer ift forrige utgave av loven.

Høringsnotatet har ingen merknader til dagens praksis med at Kartverket gir uttrykk for at kommuner kan fatte vedtak med konsekvenser for nedarva stedsnavn begrunnet med at

kommunene har myndighet til å fastsette skrivemåten etter § 5. Viser her til nevnte notat av 22.12.2010 fra Kartverket med svar fra saksbehandler i departementet.

Notatet har flere feil og det bør rettes opp ved utarbeidelse av ny Ot.prp. Departementet bør dessuten snarest vurdere å melde fra om disse forhold til Kartverket, Språkrådet og Stednavntjenesten for å forhindre nye feilaktige vedtak.

Det regjeringsoppnevnte **Lovstrukturutvalget** foreslo i NOU 1992: 32 Bedre struktur i lovverket at stadnamnlova burde opprettholdes som selvstendig lov, jf s. 253 - pkt 9.63.3. Årsaken til det var at utvalget ikke så noen gode alternativ pga at utvalget antydte å slå kulturminneloven sammen med naturvernloven begrunnet med at enkelte områder fredes i medhold av begge disse lovene.

Det har ikke skjedd og det er også godt mulig at det ikke vil skje og heller ikke bør skje. Bemerket at undertegnede var leder av utvalget og har naturlig nok et medansvar i denne sammenheng.

Både stadnamnlova og kulturminneloven omhandler kulturminner. Det er derfor nærliggende å foreta en vurdering om disse loven bør slås sammen til én lov. Forholdet til matrikkelloven og andre lover som hjemler slik navngiving bør også vurderes samt kommunenes negative avgrensede myndighet. Den siste bør søkes avgrenset slik at kommunene ikke tiltar seg myndighet de ikke har og heller ikke bør ha.

For ordens skyld så taler vi her om en todeling ved at enkelte lover m.v. gir noen myndigheter rett til å navngi anlegg m.v. Disse bør avgrenses selv om en i tillegg har § 3 i stadnamnlova som setter en generell grense ift nedarva stedsnavn.

Det fremgår av **Utredningsinstruksen** fastsatt ved kgl.res. 18.2.2000 pkt 7.2:

”Før igangsettelse av større lovarbeider eller andre lovarbeider som kan reise lovstrukturspørsmål, skal saken forelegges Justisdepartementet.”

En bør i den sammenheng vurdere hensiktsmessigheten av å slå sammen lov om stadnamn med kulturminneloven.

Departementet og evt nevnte utvalg senere, bør også vurdere **organiseringen** av dette forvaltningsområdet. Kartverket synes å mangle forståelse for sentrale rettslige spørsmål og synes heller ikke å korrigere egne feil. Det tilsier at alternative løsninger bør vurderes.

Språkrådet samarbeider med Kartverket om den regionale Stednavntjenesten og det bør derfor vurderes om Språkrådet bør tilføres økt ansvar. Dessuten bør evt tiltak innad i Kartverket vurderes. Ansvarsfordeling på departementsnivå kan også vurderes.

Flere kommuner og enkelte statlige etater synes å ha begrenset forståelse for de kulturelle verdiene som nedarva stedsnavn representerer. Ingen offentlige organer bør ha eller tildeles myndighet som de ikke kan forvalte på en seriøs måte og det tilsier at kommunene ikke bør ha myndighet som kan medføre tap av nedarva stedsnavn. Tilsvarende for statlige etater. Det kan derfor vurderes å tilføre Stednavntjenesten en økt rolle også ift statlige etater. Konsulentene

er tilsatte på universitetene og det kan synes som denne virksomheten ikke prioriteres der med den følge at det er problemer med rekruttering. Nødvendige tiltak bør derfor vurderes.

Samme sted i Utretnings instruksjonen står det dessuten at

”Utforming av lovforslag og forskrifter skal skje med utgangspunkt i Justisdepartementets veiledning, «Lovteknikk og lovforberedelse».” (u.h.)

Instruksjonen har ellers en rekke bestemmelser med relevans for utrednings- og lovarbeid.

Kartverket kan/bør også foreta en kritisk vurdering av egen virksomhet. Videre både kan og bør Kartverket - evt i samråd med Språkrådet - fremme nevnte forslag til det eller de ansvarlige departement. Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) (tidligere Statskonsult) kan muligvis bidra i prosessen.

Jeg er redd for at den forståelse som kommer til uttrykk i nevnte brev fra Kartverket til Overhalla kommune, skal medføre at nedarva stedsnavn blir skadelidende med tap av viktige kulturminner. Spørsmålet er om forvaltningen og politikerne er seg sitt ansvar bevisst eller om flere nedarva stedsnavn må gå tapt før tiltak iverksettes.

Staten bør også unngå å legge til rette for tap av nye rettssaker, jf dommen i Høyesterett i 1961. Forrige utvalg ble oppnevnt i 1979 dvs 18 år etter dommen i Høyesterett i 1961. Det bør ikke gjenta seg - tiltakene haster.

I ventetida bør alle som ser verdien i våre nedarva stedsnavn passe på og sørge for at alle tvilsomme vedtak blir påklaget til Klagenemnda. Så langt synes nemnda å ha fattet både kloke og korrekte vedtak. Vi får håpe at nemnda fortsetter med det.

Nemnda bør dessuten aktivt søke å fange opp nye saker av eget tiltak. Det bør vurderes å pålegge Stedsnavntjenesten å rapportere om feil navnebruk og feilaktige vedtak til både Kartverket og Klagenemnda. Dessuten bør det arbeides for å øke folks forståelse for at nedarva stedsnavn er kulturminner på linje med gravminner, byggverk osv.

*Høringsnotatet åpner dessuten opp for at eiere skal kunne bestemmes **skrivemåten av egne bruk dvs bruksnavn**, men ikke gårdsnavn. Jeg registrerer at Språkrådet er negativ til forslaget. For egen del savner jeg en overbevisende begrunnelse hvor det legges vekt på hvordan lovens formål om å ta vare på nedarva stedsnavn skal kunne realiseres. Forslaget synes begrunnet i helt andre hensyn og vil derfor representere en svekkelse av loven ift bruksnavn.*

Det vises ellers til kommentarer og diverse forslag i skrevet.

Kilder:

Anne Svanevik – *Situasjonen for Kartverket*, Nytt om namn nr 57/2013, Norsk namnelag

Brynjar Mørkved og Carl Ivar Storøy - *Vern av stadnamn med fokus på Skage og Hunn i Overhalla - et skriv om namnebruken og lokalhistorie i Skage sogn*, Hunn/Oslo 15.4.2012

Brynjar Mørkved m.fl. - *Høringsuttalelse* av 10.12.2012 til utkast til ”*Reguleringsplan for Skage sentrum*”, brev til Overhalla kommune, Hunn/Oslo

Brynjar Mørkved m.fl. – *Opprop av 16.9.2013 til Overhalla kommune – Respekt for eldre stedsnavn i Overhalla*, Hunn/Oslo

Evaluering av stadnamnlova, januar 2001, Kulturdepartementet

Gunnar Groven og Olav Flotten - *Bygdebøkene for Overhalla I – VI*, Overhalla kommune 1983-90

Gunnar Groven - ”*Det eldste Overhalla – Gravhauger, røyser og gamle vegleier*”, Overhalla kommune 1999

Gunnar Groven – *Skage kirke og eldre kirker i Skage sogn*, Skage menighetsråd 2003

Harald Sveian – *Namdalen – fra steinalders fjord til fruktbar jord*, Norges Geologiske Undersøkelser (NGU), Årbok for Namdal historielag 2013, Namsos

Jørn Sandnes – *Namdalens historie Bd. I - fram til 1600*, Namdal historielag, Namsos 1965

Jørn Sandnes og Ola Stemshaug – *Norsk stadnamnleksikon*, Samlaget, Oslo 1997/2007

Kjell Vannebo – *Skage og Hunn i Overhalla*, notat 2013, Oslo

Kulturdepartementet – notat av 6.4.2011 til Statens kartverk (svar på notat)

Lovstrukturutvalget – NOU 1992: 32 Bedre struktur i lovverket

Lovteknikk og lovforberedelse, veiledning fra Justisdepartementet

Namdal historielag – *Klage – navnesak – Ranemsletta/Overhalla og Hunn/Skage*, 25.6.2014, Namsos

NOU 1983: 6 Stadnamn

Ole Martin Skilleås - *Skage og Hunn i Overhalla*, notat 2013, Bergen

Ole Martin Skilleås – *Hva heter stedet?* - leserinnlegg den 13.12.13 i Namdalsavisa, Namsos

Ot.prp. nr 66 (1988-89) Lov om stadnamn

Ot.prp. nr 42 (2004-05) Om lov om endringar i lov 18.mai 1990 nr 11 om stadnamn m.m.

Overhalla kommune – saksdokumenter:

- reguleringsplan - 2012/726-82, 2012/726-114, 2012/726-114, 2012/726-141, 2012/726-152, 2012/726-172 og 2012/726-187
- navnesak - 2013/7430-10 og 2013/7430-17

Per R. Christansen - *Namdalens historie Bd. II - 1600-1837*, Namdal historielag, Namsos 1999

Sjekkliste for nye reguleringer – *Skal – skal ikke*, Administrasjonsdepartementet

Sivilombudsmannen - brev av 30.6.1995 - sak 94-0679B.7AH

Sivilombudsmannen – brev av 16.7.2014 i sak om Gjølme vs Råbygda i Orkdal kommune, sak 2014/433

Språkrådet – stedsnavntjenesten for Midt-Norge:

- brev av 28.2.2014 fra Stedsnavntjenesten til Statnett om navn på trafostasjoner, ref. 14/175-4.
- brev av 28.8.2014 til Overhalla kommune – navn på tettsteder i Overhalla kommune, ref. 14/211-4.

St.meld. nr 12 (2011-12) - *Stat og kommune – styring og samspel*

Torstein Eckhoff – *Rettskildelære*, Tanum – Norli, Oslo 1979

Utredningsinstruksen – fastsatt ved kgl.res. av 18.2.2000

Vitenskapsmuseet/NTNU v/ Anne Haug m.fl. – *Arkeologisk rapport T-22319*, Nord-Trøndelag fylkeskommune, Steinkjer 1997